(2)

MICHAELIS FRIDERICI
LOCHNERI,
ARCHIATR. CAESAR.

NERIVM
Sive
RHODODAPHNE
VETERVM et RECENTIORVM,
qua
NEREI ET NEREIDVM
MYTHOLOGIA,
AMYCI LAVRVS,
Saccharum Al-haſchar, et Ventus ac
Planta Badſamur
aliaque explicantur,
ac diverſis Sacrae Scripturae locis lux
affunditur.

Accedit

DAFNE CONSTANTINIANA.

NORIMBERGAE,
Apud Haeredes JO. HOFFMANNI.
Anno 1716.

Erii, *quod hic cernis, has ſcribendi cauſas accipe, B. Lector, et occaſionem. Obtulerat hortulanus ſoſtri loco floridulas* Nerii *plantulas, quibus hortulum in aedibus meis penſilem, aliis floſculis nitentem, exornaret. Domum redux attentis eas oculis intuens, Errant, ajebam, qui inamoenam te et minus amabilem plantam vocant, et Grajae originis Nerion a* νη *particula negandi et* ἔραμαι *amo, dictam volunt, cum ex aliorum mente Dii marini Deaeque nomen tibi impoſuerint. Obviabant menti, quicquid olim hac de planta lectum mihi collectumque, quum erudita cum Muſis eſſent otia. Deſtinabam huic plantae a plurimis neglectae, ad* πικρίαν *animi fallendam, hoc, quod nunc cernis, ſchediasma; tempus tamen deerat mihi, tot practicis diſtracto curis, tot praepedito negotiis clinicis moleſtiisque domeſticis, ſtrepente inſuper aegrorum multitudine, clangente, dum in aedibus haereo, ſingulis momentis campanula, aegrorum advolantium praenuntia. Diſtuli autem usque dum me ruſticantem haberet villa mea Humelſteinenſis, quae tum valetudinis, tum animi laxandi gratia me verno tempore, aeſtateque aliquoties recipit, et a curis ſollicitudinibusque longiſſime retinet. Hic aliqua curarum omnium vacuitas, et aegritudinis cun-*

)( )(*ctae*

ctae ſilentium, non niſi ſuaviſſimo dulciſſimoque avicularum concentu, neſcio interruptum, an continuatum dicam. Pacatisſimus hic loci genius, tranquilla animi quiete connexus, nil aliud quam Muſas, quam literas inſpirat. Dum igitur nemini in Vrbe noſtra domi eſſem, dulcisſimo interim genero, aegrorum meorum valetudini indefeſſo ſtudio invigilante, in praedioli mei deliteſcens otio, lectioni collectionique meae vacans, has de Nerio corraſi plagulas, nec enim deraſis quid unguibus elaborandi, otium debitum ſuppetit ingeniique mei permittit imbecillitas, ſpe firma fretus voluntatem publico inſerviendi fore acceptam, licet vires operi rite et ad guſtum ſeculi exequendo defuerint. Quod ſi minus diſplicuerint, hae negotioſi mei otii Humelſteinenſis primitiae, plures expectabis hujus veteris botanici ſtudii diſſertatiunculas et cum Hiſtoria Medicorum ex nummis et ſtatuis illuſtrata, Aſcleſiadeas Antiquitates. Vale, B. L. et aequiori facilique cenſura fac, ut mei laboris me ne poeniteat.

NATURÆ
NUNQUAM OTIOSUS
CÆSAREO-LEOPOLD. CAROL. CURIOSORUM ACADEMIÆ
CLEMENTISS. CÆSAR. PRIVILEG.
IMPRESS.

CAP. I.

Vm ex ingenua *Plinii* Hiſt. Nat. libr. 24. cap. 11. confeſſione, *Nerion ne nomen quidem Latinum invenerit*, aliunde ejus natales eruendos credidere, quibus hoc ſtudii genus curae cordique. Sunt, qui ex Graeca; ſunt, qui ex Ebraea accerſant lingua, impari quidem conatu, pari tamen ſucceſſu; quippe, quod in Graecia quaerunt, id Ebraeis in fontibus reperiunt. Νηρὸν *humidum* natales Nerii nonnullis ſuggerit; ſuppeditat hoc נר ac נהר quo Ebraei, Aramaei et Arabes *fluvium* deſignant; et Phoenicibus pariter, teſte Excell. Clerico in Heſiodi Theogon. נהרא *fluvius*, et Chaldaicum plurale faemininum נְהָרוֹת *Neharoth*, *Flumina*, ſignificant. Sic Grajae Nerii origines, ex orientalibus ſcaturiunt. Hinc antiquioris Graeciae incolis, aeque ac infimae aetatis, νηρὸν ac νερὸν *aquam* denotat, et Νερὼν, *locus aquis irriguus*. Ac inde νερωνιακὸς atque

νερώνιος λίθος, non quidem a Nerone Caesare, vel a Nerone aliquo artifice gemmario; sed forte ab aqueo splendore, quod sit tralucidus ac limpidissimus. Vid. ὁ πάνυ Salmas. in Solin. Sic νηρὸν τόπον apud Lycophronem Grammatici exponunt τὸν κοῖλον καὶ κάθυγρον. Adde Galenum in Exegesi voc. Hippocrat. τὸ ὑγρὸν, νηρῶδες. *Humidum, liquidum, fluxile.* vid. Illustr. Reines. Inscript. oper. Not. ad Class. I. N. CLXXXIV. Pro νηρὸν dicitur quoque ναρὸν. Hesychius: ναρὸν, σάρον, κόρημα, πλησμονὴν, ὑγρόν. Idem: νάρη, (sic scribendum, vulgo νάπη) ὑλώδης, σύμφυτος τόπος, καὶ κοῖλος, καὶ ὑδατώδης καὶ ὀρεινὸς (scribe ταπεινὸς) τόπος. *Sylvestris, frondosus, aqueus, humilis, locus.* Et alibi: Νηρὸν, τὸ ταπεινόν. Ad quae verba Cl. Guietus commentatur, legendum esse ὑδάτινον, cum id νηρὸν significet. Et pro νηρὸν leg. νεαρόν. Ex Hesychio verba paene eadem repetit Varinus Phavorinus Camers, Episcopus Nucerinus, in Lexic. p. 1308 Facit huc quoque locus Suidae: νηρίτης θαλάσσιος κόχλος (scribe κόγχος) ἐκ τοῦ νέω, νῶ, νήσω, τὸ κολυμβῶ, νηρὸς ἰχθὺς καὶ νηρὸς μυχὸς παρὰ λυκόφρονι ὁ κοῖλος ἢ κάθυγρος. *Nerites cochlea marina; a* νέω *nato.* νήσω *natabo. Nerus piscis et Nerus recessus apud Lycophronem cavus vel humidus.* Edit. Aemil. Port. T. II. p. 226. Auctor quoque Etymologici ναρὸν per ὑγρὸν exprimit; et Proverbia seu dicta vulgaria MS. id confirmant: ὡς εὕρης τὸν νερὸν, φάγε τὸν λαγών. Hermodorus Rhegius in Adagiis MStis: ὅταν διψᾷ ἡ αὐλή σου, ὄξω νερὸ μὴ χωύῃς. Anonymus de Locis Hierosolymitanis cap. 15. καὶ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ σπηλαίου ἔναι ὁ τόπος, ὅπου ἔχωσεν ἡ σαλώμη τὸ νερὸν, ὅπου ἔλουσε τὸν χριστόν. A voce νηρὸν et νερὸν nomen habere videtur fluvius Ναρὸν dictus, quem inter et Drillum cippus Cadmi sepulchri loco erectus, cum incisis duobus draconibus. Vid. Cl. Bochartus Canaan. libr. I. c. 23. Item *Nar* fluvius, de quo *Ennius* Fragm. VII. An. libr.

Sulphureas posuit spiramina Naris ad undas.

Et Silius Italicus libr. VIII.

Naraue

Narque albescentibus undis.

Forte ad imitationem Virgilii:

Sulphurea Nar albus aqua.

Sic *Nares* apud *Vitruvium* et *Vopiscum* sumuntur pro exitu, quo humor egeritur, et fossis, quibus aqua educitur. Vid. de Laët Lexicon Vitruvianum p. 74. et *Narica*, genus piscis minuti apud S. *Pomp. Festum*, ubi *Scaliger Naritam* legit ex Plauto. Sunt et alia inde denominata: νερολόγιον, *Clepsydra*; Νεροφίδιον, serpens aquaticus, *Natrix*; νεροφόρος, *aquarius*; νερόμυλος idem quod ὑδρομύλιον, *Molendinum aquarium*. Plura adhuc apud mediae et infimae aetatis Graecos, ubi Νερὸν pariter *aqua*. Glossae: ὕδωρ ἀθροιστὸν καὶ συλλεκτὸν, νερὸν σωρευμένον καὶ συναγόμενον. *Auctor, qui de Avibus libellum* scripsit, cui *Titulus*: ὀρνεοσόφιον κελεύσει γεγονὸς τοῦ ἀοιδίμου βασίλεως κυρίου Μιχαὴλ. cap. περὶ βλάβης ὀρνέου, *de laesa ave*: κάθισον αὐτὸ, ἵνα πίῃ νερὸν. *Depone ipsam, ut bibat aquam*. Et paulo post: πάλιν κάθισον εἰς τὸ νερὸν, *postea depone ad aquam*. *Auctor Hippiatrices* cap. 64. καὶ ποτιζόμενος τὸ νίτρον σὺν τῷ νερῷ. *Exbibe bibendum nitrum cum aqua*. *Nicolaus Myrepsus*, vulgo *Praepositus*, passim hac voce Νερὸν utitur, cujus tamen significationem eruditissimus alias interpres ignoravit. Sic libr. de Drosetis c. 52. νεροκάρδαμα, νεροσέλινα, quae doctissimus ceteroquin Fuchsius per recentia nasturtia et radicem apii vertit: interpretanda sunt Nasturtium aquaticum et palustre Apium, quod ἐλαιοσέλινον antiquis dictum. Idem *Myrepsus* Sect. I. Antidot. quingentesimo. Αντίδοτος ἡ λεγομένη λατινιστὶ ἄγουα βῖτα, γραικιστὶ νερὸν τῆς ζωῆς. Torquet locus interpretem, cum vim vocis νερὸν non intellexisset, quippe extra omnem controversiam vertendum, λατινιστὶ ἄγουα βῖτα, latine *Aqua vita*: hoc enim Graeca verba νερὸν τῆς ζωῆς sonant. Id quod Graeco-Barbari per vocem *Raki* exprimunt. Vid. laboriosissimus *Carolus du Fresne*, Dominus du *Cange* in Gloss. med. et infim. Graecit. p. 1280. Corrigenda sic alia loci apud Nicolaum Praepositum versio

Sect. I. Antidot. d. v. μεlὰ νερῦυ καμπόυζας, ſcribe, μεlὰ νερõυ σκαμπούζας, *cum aqua tuſſilaginis.* Vid. plura apud Cl. *Bodaeum a Stapel* in Theophraſt. Hiſt. Plant. Libr. IV. cap. 12. p. 484. et Dominum du Cange *l. cit.* p. 991. ſeqq.

Sed, inquies, cur νηρὸν et νερὸν Nerii origo? *Dioſcorides* dubium ſolvit, dum ſcribit: παραθαλασσίοις τόποις καὶ παραποταμοῖς, *maritimis locis et juxta flumina*, Nerion naſci. Sic ripae fluvialis margini adnaſci traditur Apulejo Metam. libr. IV. Vidit primum ad Benaci ripas Matthiolus et in maritimis Senenſibus. Ad aquarum fluenta reperiri, teſtatur *Camerarius* noſter in Creta. In Montis Baldi parva Inſula Monachorum minorum D. Franciſci abundanter provenire Nerion, albis et rubris floribus ex ſaxis nudis prope aquas pullulans, Pona tradit; et Cl. Bodaeus a Stapel affirmat, non admodum frequens eſſe, niſi tepidioribus ad meridiem mareque vergentibus fluentorum crepidinibus et litoreis, cujusmodi ad Olbiam Gallo Provinciae, Genuam Ligurum, ad Libornam, arcem portumque maritimum Tuſci Tyrrhenique maris. Extra Europae fines ad ſinum Perſicum Indiaeque orientalis litora nomine *Badſamur* provenire, alibi demonſtrabimus. *Rauwolfius* circa Tripolim Syriae in udoſis provenire, vocarique *Defli* prodit. Martinius in Lexico Etymologic. ab *Avicenna* vocari *Aldiphli*; in ejus Canone Med. lib. II. Tr. II. p. 105. a Cl. *Plempio* edit. *Difli* legitur, qui inſuper in *ſylveſtre* et *fluviatile* diſpeſcit; *Pliniique* illud confirmat, *ſcatere Nerio ſylvas in Ponto, quod propagine et ſemine* ſeratur. *Raphelengius* in Lexico Arabico רפלה *Rhododaphne*. Gloſs. רפילא in Aruch: Lignum lethiferum רפלי. Crederem vocem *Defli, Dephli, Dafli* et *Daphli* detortam eſſe a voce *Daphne* vel *Dafne*, quae laurum aeque ac humidum denotat: quippe locus ille delitiis et aſylo ac delubro Apollinis et Dianae famoſus prope Antiochiam, *Daphne* dictus olim, (cujus 2 Maccab. c. 4. v. 33. mentio injecta, ubi Theon natus et Germanicus mor-

mortuus,) abolita appellatione ista vocari coepit *Nero* Syris et Arabibus, ac posterioribus Graecis; propter aquarum scaturigines, συνηρεφὲς ἄλσος, διαῤῥεόμενον πηγαίοις ὕδασιν, *opacus lucus, irriguus fontanis*, teste *Strabone*. lib. 16. Hoc autem nomen antiquissimae ejus appellationi consentit plane. Nam Numer cap. 34. qui locus dicitur tum Moysi, tum ejus paraphrastae Onkelos עין *fons*, aliis Hebraeorum interpretibus est דפני *Daphne*. Vid. incomparabilis *Casaubonus* Not. ad Capitolin. in Marc. Philosoph. Et ut propius iterum ad Nerion accedam, hodie *Dafni* nomen est celebris monasterii Calogerorum in Attica, medio inter Athenas et Eleusinen situ, a Nerio sive Rhododaphne, quae ibi ubertim crescit, appellati, de quo vid. Nobiliss. *Sponius* in Itiner. Graec. P. II. p. 275.

Sic haud absurde quis dixerit, Nerii seu Celtici Promontorii in Hispania Tarraconensi, hodie *capo di St. Maria finis terrae* incolas, Nerienses dictos, (quo ab aliis Celticis, qui *Pasamaici* dicebantur, hoc nomine distinguerentur) a Nerii ubertate nominatos fuisse. Et *Nerine* Insula, sub quam Tiphoeus Terrae filius, qui serpentinis pedibus Jovem de caeli possessione cum conaretur detrudere, ab hoc fulmine percussus et conjectus est, a neriiferis litoribus sic nominata: uti et Insula una e Fortunatis a Solino Nerion dicta; forte Νήριον a Nerii multitudine, vel quod maximo Salmasio placuit, *ab illis stagnis, quae in montibus ejus haberi*, tradit Solinus, a voce Nero, *Aqua*. Et forte *Nericon* Leucadiae urbs, a mari olim remota, postea perfosso ab incolis isthmo, ad illud translata, hodie *St. Maura* dicta, nomen inde pariter obtinuit; pro quo Nerico Leucadiae urbe, male *Plinius Neriton* ponit, hoc annotante magno *Salmasio* in Solin. Νήριτον enim mons Ithacae; Νήρικον, uti jam innuimus, urbs Leucadiae. Hunc quoque errorem erravit *Stephanus Byzantinus* de Vrbibus. Recte tamen ex Homero distinguit *Strabo*, eosque reprehendit, qui indi-

indiſtincte habent. Contra *Dionyſius* montem Ithacae Νήρικον, qui νήριτον eſt, Νηρικίην ἰθάκην dicit, quae eſt Νηρίτη.

Nec mirum, a Nerii planta, hactenus dicta nomen traxiſſe, cum ſexcenta loca a plantis denominata eſſe, *Euſtathius* ad Iliad. ⊙ p. 368. obſervet. Quae illuſtrant inſuper exempla φυτωνύμων id genus locorum, *Cypariſſi, Eleae, Daphnus, Sycarum, Cotinuſae, Selinuntis, Tremithus, Rhamnuſiae, Ceraſuntis, Ericuſae, Myrrhinae*, quae nomina haud male deducere videntur Graeci Grammatici a cognominibus apud eosdem Graecos arboribus aut plantis, Cypreſſo, Olea, Lauro, Ficu, Oleaſtro, Apio, Therebintho, Spina alba, Ceraſo, Eryce, Myrtho. Sic Stoechas planta in Cycladibus frequens, a qua Stoechades Inſulas ad mare Ibericum derivat magnus noſter *Galenus* libr. I. de Antidot. p. 435. Edit. Graec. Baſil. et apud *Ammian. Marcellinum* Libr. XXIII. cap. V oppidum Zaitha, in finibus Romani et Perſici Imperii locus, qui Olea arbor interpretatur. Sic Inſulam Pityuſam a Pinus copia dici, in *Pinu noſtra* demonſtrabimus. Et infelix Scythico ſervit quae *Smyrna* tyranno, a Myrrha arbore nomen obtinuit, uti corona ex hac arbore in Smyrnaeorum nummo expreſſa probat *Illuſtriſſimus Spanhemius* Diſſ. 6. De Vſu et Praeſtant. Numiſmat. antiq. p. 320. Edit. Anglic. in Fol. Nemo igitur a Nerio, *Nericon, Neriton, Nerinen* et *Nerienſes* appellatos eſſe, in dubium vocabit.

Sunt, qui *Sabinam* vocarunt Nerion ſive Rhododendron e male lecto et intellecto Plinii loco, denominationisque varias tradidere cauſas et origines, minime in Nerion quadrantes. Plures retulit Venetorum Patriciorum doctiſſimus Patriarcha Aquilegienſis, *Hermolaus Barbarus*, Caſtigat. in Plin. Quidam enim Sabine dictam volunt h. e. lingua Sabinorum; quibus tamen non applaudit Barbarus, cum ſenſum eſſe credat, *Rhododendrum Sabinam herbam dici*, etſi in Sa-

binis orta non videatur, ex ipſo nomine, quod Graecum eſt, ἀπὸ τοῦ σέβειν, quod veneranda planta. Alii nomen a *Sabina familia* detorquent; alii, *a Sabino Tirone*, cujus Poëta meminit:

Ad Maecenatem ſuper herbis multa Sabinus
ſcripſit, ubi rutam, cunilam, menthasque virentes,
tangendas ferro nunquam contendit acuto.

Hujus Auctoris fuerunt κηπουρικά, ſive libri de re hortenſi, Maecenati dicata, quorum meminit *Plinius* libr. XIX. cap. X. Vid. *Maecenas illuſtr. Meibomii* cap. XVIII. §. 15.

Fuere praeter hunc Sabinum Tironem alii Medici hujus nominis. *Sabinus interpres Hippocratis*, *Galeno* paſſim citatus, praeceptor Stratonici praeceptoris Galeni, cujus *Gellius* meminit lib. 3. c. 26. Citatur quoque *Aretaeus Sabinus*, et *Pompejus Sabinus* a Galeno, qui an inter ſe differant, haereo. Fuit et alius *Sabinus* Medicus, cujus Inſcriptio apud Cl. *Sponium* Miſcell. Erud. Antiquit. p. 143. Eugubii Vmbriae urbe:

L. SABINVS L. L.
PRIMIGENIVS.

Haec cum de herba Sabinae, Rhododaphnes cognomine, et Sabinis Medicis conferrem cum Amico, monſtravit mihi nummum Tituriae gentis, cum Inſcript. SABIN. et effigie, capillitio et barba ſpiſſa conſpicua, ac ramo, quem Lauri ſylveſtris ſive Nerii et Rhododaphnes judicarat. Regeſſi amico, hanc nummi effigiem T. Tatii Sabini eſſe, qui cum Romulo quinque annis regnavit, cum ab eo eſſet in regni conſortium adſumtus, ceu etiam illis notum, qui nec dum aere lavantur, ut Cl. *Oiſelius Theſ. Numiſm. Antiq.* Claſſ. X. Tab. CXII. n. VII. ſcribit. Sed omnes hae conjecturae ſupervacaneae, ſi locus ex *Harduiniana* legatur *Editione*. Cum enim *Plinius* meminiſ-

minisset arborum, quibus folia decidunt, subjungit statim, quibus non decidunt, *Oleae* nempe, *lauro*, *palmae*, *myrto*, *cupresso*, *pinis*, *ederae*, *Rhododendro*, et (*quamvis herba dicatur*) *Sabinae*. E qua lectione restituta clare apparet, Sabinam ab ipso intelligi *brathyn* dictam, a Rhododendro toto coelo diversam, ideoque herbam dictam, non arborem a Romanis, quod pumila sit, et coactae parvitatis, ut R. P. *Harduinus* (post illustrem familia et fama *Hieronym. Mercurialem*, a tutelari patriae nomine dictum, cui lectio haec jam ante *Harduinum* suboluit, ut patet ex ejus *Var. Lect.* L. VI. p. 90.) optime concludit. Sic *Humelbergius* quoque ante hos *Notis in Apulejum de Virtut. Herb.* cap. 86. Sabinam κολοβὸν δένδρον, *decurtatae brevitatis arborem* a Dioscoride dictam refert, Graecis κολοβὰ vocantibus, quae trunca sunt, et summas amiserunt partes. Hanc ipsam tamen *Sabinam*, forte ex male lecto hoc Plinii loco, *Apulejus de Virtut. Plant. comp. LXXXXV. Nerion* Graece dici scribit, in quo teste *Excell. Wedelio* Diss. *de Sabina*, omni destituitur auctoritate, vel diagnosi fallitur. Humelbergius loco jam citato inde *Nerion* dictam esse Sabinam credit, quod instar Rhododaphnes, humida et aquosa maritimaque loca amet; cui equidem sententiae solum nullus applaudet. Melius et ulterius rem acu tangit sequenti conjectura. *Andreas*, Medicus jam *Dioscoridi* laudatus, apud *Apulejum* toties citatum cap. 67. *Nerion Nymphaeam* pariter cognominatam refert; ubi *Humelbergius* solide commentatur, hoc nominis obtigisse, quod in aquis nascatur, a Nereo maris Deo, seu filiabus ejus Nereidibus et Nymphis; dicta enim Nymphaea a Nympha, quae clava ab Hercule interfecta, vel ipsa zelotypia erga eum mortua, in plantam hanc mutata sit, Plinio referente, Hist. Nat. lib. 25. cap. 7. unde quoque nomen plantae hujus *Heracleon*, et Mater Herculania a Nympha, Herculi zelotypa Amasia.

Super-

Superſunt et alia nomina Nerio attributa, quorum ratio vix reddi poteſt. Sic apud Interpolatorem Dioſcorid. c. 664. Cl. du Freſne citatum, vocatur Aegyptiis Σκινφή, corruptum forte vocabulum a voce σκινθοὶ, qua proprie urinatores κολυμβηταὶ, nantes ſeſeque ſubmergentes, metaphorice Nereides Tritonesque deſignantur. Lucanis *Jemaim* dictum eſſe Papias, dubiis e fontibus prodit. Sic Αιμοςαρὶς et *Haemoſtatis*; Σπόγγος et *ſpongia*, apud *InterpolatoremDioſcoridis*, et *Martinium* in Lexic. Etymol.

Cap. II.

NEc decipiunt, nec decipiuntur, qui Nerii nomen a Nereo et Nereidibus deducunt; horum enim origo pariter ex Ebraeo נָהַר Chald. נְהַר cujus, uti jam indigitavimus, plurale foemininum eſt נְהָרוֹת i. e. *flumina*, a quo Graeci derivarunt ναρὸν, νερὸν et νηρὸν. Et cum literae ל et ר Grajûmque Λ et Ρ liquidae frequentiſſime permutentur, e נָהַר exiiſſe Romanis, mutata unica literula, et per extenſionem voculae, NEHALENNIAM Deam marinam, non invitis doctis dixiſſe ſperat doctiſſimus *Reineſius* Not. in Inſcriptiones, Domburgi in Zeelandia vicino Weſtcapellae Pago effoſſas, et DEAE NEHALENNIAE inſcriptas, Claſſ. I. p. 192. Nerion igitur a Nereo, Nereus ex Hebraeo נהר unde et ναρὸν ſive νηρὸν humidum et aqua; item ſecundum Cl. *Martinium* in Lexico Etymologico, germanicum Nähren / *nutrire*, pariter fluit; eſt enim nutritio ex humore, et θάλασσα Nonno merito πελεσσίγονος et ὕδωρ καρπὸτόκον πολυτρεφὲς, dicitur, uti eſt apud Euſtathium. Jam fluvii audiunt filii Maris, cum ex eo oriantur, et Nereus principium ſit finisque aquarum, teſte *Orpheo* in Hymn.

Πυθμὴν μὲν πόντου, γαίης πέρας, ἀρχὴ ἁπάντων,

Fundamen maris, margo terrae, principium omnium.

Estque, si Poëtis fides, antiquissimus Deorum Ponti sive Oceani et Thetyos, vel, secundum Apollodorum, Terrae filius, Nereus imo

- - *ciens aequora fundo,*

Orpheo dictus πρέσβυστος ἀπάντων, *Homero* simpliciter γέρων, *Hesiodo* πρεσβύτατος, *Aeschylo* παλαιγενὴς, Virgilio *grandaevus* audit. Hinc antiquior Neptuno, et *uterque Neptunus* Catulli, viro cuidam eruditissimo videtur esse Νηρεὺς καὶ Ποσειδῶν. Incomparabilis tamen *Isaacus Vossius* credit, significari Neptunum, qui in dulcibus aquis, et qui in mari regnat. Hesychius: ἐπιλίμνιος Ποσειδῶν; male vulgo legitur ἐπιλήμνιος. Huc pertinet *Inscriptio Reines.* Class. I. n. XCV. p. 129. NEPTVNO ET DIS AQVATILIBVS. Sic Nymphae quaedam Limniades, in Inscriptionibus: NYMPHIS LYMPHISQVE, aliae marinae. Vid. Illustr. *Spanheim.* Not. in Aristoph. p. 276. b. Limniades, Najades dicuntur; marinae, Nereides; de quibus mox pluribus.

Nereum, cujus de nomine nomen plantae nostrae impositum ferunt, et veridicum et vatem esse crediderunt, cum Trojanas etiam calamitates Paridi nuntiaret, ut canit *Horatius* Libr. I. Carm.

Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata.

Hesiodus Nereum ulteriori et peculiari hoc mactat elogio Theogon. v. 233:

Νηρέα τ' ἀψευδέα καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος
Πρεσβύτατον παίδων. αὐτὰρ καλέουσι γέροντα,
Οὕνεκα νημερτής τε καὶ ἤπιος οὐδὲ θεμιστέων
Λήθεται, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἤπια δήνεα οἶδεν.

Nereum

Nereumque alienum a mendacio, et veracem genuit Pontus,
Maximum natu filium: sed vocant senem,
Eo quod verus et placidus: nec juris et aequi
Oblivisscitur, sed justa et moderata judicia novit.

Vnde factum sit, ut ei hae tribuerentur laudes, quaerunt Interpretes. Ridiculus hic est *Joannes Diaconus*, ut solet, (citante eruditissimo *Clerico* NOT. in Hesiod. p. 46. seqq.) qui hanc ejus rationem reddit: *πάροσον εἰώθεσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐν θαλάσσῃ διάγοντες καὶ ναυτιλλόμενοι ἄνθρωποι ἀληθεῖς τε καὶ ἀψευδεῖς εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔντιμοι καὶ γεροροὶ, ὁ γὰρ καθεκάστην αὐτοῖς ἐλπιζόμενος θάνατος ἀναπείθει νημερτεῖς τε καὶ πρᾳόους εἶναι. καὶ μὴ θεμιστέον ἐπλανθάνεσθαι μηδὲ δικαιοσύνης μηδὲ ἰσότητος.* ***quia solent utplurimum homines, qui in mari vitam agunt et navigant, veraces esse et mendacii immunes, propterea que honore et veneratione digni. Mors enim, quam quotidie expectant, persuadet, ut sint veraces et mites, nec licet illis oblivisci aut justitiam aut aequitatem.*** Certe, inquit laudatissimus Clericus, hac ratione in officio „
contineri deberent NAUTAE. Sed quis nescit, contraria omnia „
esse vera? Hic noster *Joannes* vixerat forte in oppido me- „
diterraneo, in quo de nautis philosophabatur, ut nos de „
incolis Planetarum, quos ne in somnis quidem vidimus. „
Confugiendum hic nobis ad linguam ejus gentis, quae fre- „
quentibus navigationibus ceteris maria aperuit. Ea autem „
Phoenicia lingua radices נהר *nahar*, נור *nour*, et נאר *naar*, sonant „
splendere, lucere, quod a luce corporea translatum ad ani- „
mum significat, *scire, intelligere, sapere*. Itaque laudes, quibus „
hic NEREA ornat Poëta, videntur natae ex altera significatio- „
ne ejus nominis. Forte propterea et NEREA et Protea, fa- „
tidicos deos esse crediderunt veteres. " Haec *Clericus*, qui plura adhuc de voce *δήνεα*, qua NEREUS quoque exornatur,

 affert,

affert, et δῆνος proprie judicium credit, a radice Phoenicia דון *doun*, *judicare*, deducit.

Aliter de Nereo judicat Magnus Borealis caeli Atlas, Ol. *Rudbekius*, (quo eum elogio mactat *Jo. Mollerus* in Cimbr. liter. prodr.) Atlant. T. III. cap. X. §. 21. p. 319. qui ex *Niordo* suo Sveonico Nereum facit, piratarum primo callentissimum, ab eo nautae, omnesque aquis innare cupientes, *Neori* dicti, et ipsae foeminae mari quaestum facientes *Niarun* et Atla, (Nereides et Atlantes,) teste Edda Mythol. XXI. Nemo praeter *Hesychium* annotavit, Nereum dictum fuisse Πόρκον· Νηρεὺς θαλάσσιος Δαίμων. Αλκμὰν καὶ Πόρκον ὀνομάζει. vnde post Cl. *Scaligerum Gujetus* credit Not. in Hesych. a voce Πόρκος provenire Πόρκυς, πόρκυνος, *Portunus*. Crederem potius esse *Phorcum*, qui et Phorcas et Phorcis dicitur, Rex Corsicae et Sardiniae, filius Ponti et Terrae, de quo *Virgilius*:

> *Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis.*

Hunc Nereum templa fabricasse, memorat Poëta:

> *Nerea nam perhibent fabricasse immania templa,*
> *Cunctaque crystallo miris celasse figuris.*

Fertur pariter in mari Aegaeo praecipue domum habuisse Nereus. Sic *Apollonius* Rhodius Libr. IV. v. 770.

> Ὣς ἔφατ᾽ αὐτίκα δ᾽ ἶρις ἀπ᾽ οὐλύμποιο θοροῦσα.
> Τέμνε τανυσσαμένη κοῦφα πτερὰ δῦδ᾽ ἐνὶ πόντῳ.
> Αἰγαίῳ, τόθι πέρ τε δόμοι Νηρῆος ἔασι.

> *Ita fata est: continuo vero Iris ab Olympo festinans*
> *Accelerabat extensa leves alas, subiitque primum*
> *Aegaeum, ubi domicilia Nerei sunt.*

Exhibetur autem Deus hic marinus Nereus in plurimis Gemmis et Nummis, quibus omnibus recensendis angusti nimis dissertationis hujus limites. Producam effigiem unicam Sar-

dae

dae incisam, quae in *Gorlaei* Dactyliotheca Editionis Gronovianae P. II. n. 68. repertu datur, quippe cujus illustrationi Nerium nostrum inservit: Apparet instar monstri marini, de quo Poëta:

> *Pubetenus jussit esse feras, et crura pedesque*
> *in duplicem vertit caudam, glaucisque marinis*
> *assimilat Divos, redditque immania monstra.*

Dextra manu, e mente Excellentiss. *Gronovii*, laurum tenet. Sed quod pace Viri in his studiis summi dicam, ramus Nerii esse videtur, plantae ejus a nomine trahentis nomen. Est equidem lauri ramus, non tamen illius verae; sed ut Apulejus Metamorph. Libr. IV. exprimit, arboris in lauri faciem prolixe foliatae, quae in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes parit: quas equidem fragrantis minime rurestri vocabulo vulgus indoctum rosas laureas appellat. Vnico verbo Rhododaphnes, sive δάφνης ἀγρίας *Luciani* in Asin. p. 88. vel ex Poëtae sensu:

> *Lauri folia aemula tollit,*
> *Tenuiora tamen gustu vehementer amara.*

Papias: *Lorandrum* corrupte vulgo dicitur, quod sit foliis lauri similis arbor. *Simon Januensis*: Lorandrum corruptum est pro Rhododendrum aut lorandrum, quasi laurodendrum, quia arbor laurinis foliis.

Nec a vero multum aberravero, si crediderim, plurimos plantarum ramos, quos dii marini, Potamidae Nymphae, et fluvii, (qui

> *redimiti cornua musco*
> *undosa sub rupe sedent, versantque fluenta,*)

manibus tenent, Nerii sive Rhododaphnes esse.

Leonardus Augustinus P. II. n. 16. Gemmam exhibet, quam

Venerem pronuntiat marinam, quae potius Diva Venilia Salacia est, ut eam in Latina hymni Orphici versione nominat maximus Criticorum Scaliger:

Μήτηρ μὲν Κύπριδος, μήτηρ νεφέων ἐρεβεννῶν,
Καὶ πάσης πήγης νυμφῶν νασμοῖσι βρυούσης.
O! Mater veneris, nebularum mater ovantum,
et Fontium omnigenum, liquentum suavibus undis.

Insidet haec Dea marina caprae marinae monstro insolito; sic enim Divas marinas Nereidesque in variis monstris marinis, tigribus. leonibus, tauris, arietibus et capris conspici, et in antiquis marmoribus fingi a sculptoribus, memorat Excell. Gronovius ad hanc gemmam, et ex Poëtis, Statio imprimis, probat:

Nec non et variis vectae Nereides ibant
Audito rumore feris: hanc pisce volutam
sublevat Oceani monstrum Tartessia tigris:
Hanc timor Aegaei rupturus fronte carinas
Trux aries, haec caeruleae suspensa leaenae
Innatat; haec viridem trabitur complexa juvencum.

Capilli tales, quales divis marinis attribuit Virgilius, nempe,

Caesariem effusae nitidam per candida colla.

Pectus nudum, ut in Nereidibus, teste eodem Statio Achill. L. I. v. 77.

Orabat laniata comas et pectore nudo,
Caeruleis obstabat equis.

Cujusmodi forma illas visas olim *Catullus* arbitrabatur:

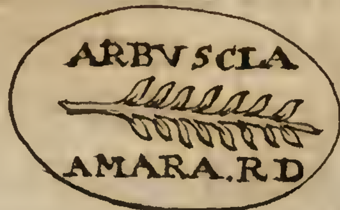
Illa viderunt luce marinas
Mortales oculi nudato corpore nymphas,
Nutricum tenus exstantes de marmore cano.

i. e. usque ad papillas vel cum illis. Ad latus apparet Cupido vel

Tab II. p. 15.

p. 15.

p. 46.

p. 21.

p. 20.

p. 19.

vel Genius cum flagello, partim ut greſſus caprae marinae citatiores reddat, partim ut ſonum conciliet: flagella enim loco tubarum olim uſitata; hinc flagellorum ſonus, Muſicae in choris bacchantium vices ſupplebat; et ne hoc mireris, ſolertiſſimus *Iſ. Voſſius* Not. in Catull. p. 225. aurigae meminit, quaevis cantica flagellis exprimentis. Sed quod in Gemma hactenus recenſita praecipuum, quem manu tenet ramum, non myrti, quod *Leonardo Auguſtino* placuit; ſed Nerii eſſe, ex allatis audacter affirmo.

Firmat haec uberius ex anaglyphis olim Seefridianis, poſtea Auernhamerianis, Nerolingae ex ebore pulcherrimum vaſculum, ab amicorum optimo quondam depictum, et hic expreſſum, cum omnem Antiquitatis guſtum ſapiat, a recentiori manu artificis licet effictum. Triumphum Thetyos exhibet vel conjugis Nerei, quae conchae tanquam currui inſiſtit triumphali; quippe in *Gloſſar.* veteri, ab *Henr. Stephano* edito, ἐξουσία θαλάσσης, Poteſtas ſive *Libertas Maris* voce Neries exprimitur. Junctum par Delphinorum, quorum terga Tritoniae inequitant Virgines, quae frenis illos regunt. Sic *Lucianus* Dialog. marin. ult. T. I. p. 260. Edit. *Graevian. Nereides emerſas undis Delphinorum tergis inſidentes obequitaſſe, ſeminudas plerasque* narrat. Sic ſupra Delphinos et Cete ac Hippocampos equitantes pingit ac fingit *Plinius* Libr. XXXVI. Sect. IV. Sunt autem, ſecundum Nonium, Hippocampi equi marini, ſic dicti a flexu caudarum, quae piſcoſae ſunt, quales ſpectare licet in nummorum, a maritimis urbibus cuſorum, parte averſa, ut in denariis Atratinorum gentis Semproniae apud Fulv. *Vrſinum* et *Vaillant.* Vnde liquet, diverſos plane Hippocampos ab Hippopotamis, atque erraſſe doctum Interpretem, animalia iſta confundentem. Eſt enim Hippopotamus pariter in Nummis Hadriani, altera parte praeſentatus. Vid. Excell. *Olearius* Not. ad Philoſtrat.

p. 719.

p. 719. ubi bini nummi rem hanc dirimentes expreſſi. Dea ipſa conchae inſiſtens, Veneris inſtar in concha apud Lucianum loc. ſup. cit. recubantis, orta ſalo, ſalacitatem ob formae excellentiam inſpirare videtur, turgidulis ornata mamillis papillulisque, omniumque concinnitate membrorum, ut ne ſemen quidem ſua deſtituatur pulcritudine. Ramum manu tenet, non myrti non lauri; ſed, ſi conjecturae locus, Nerii ſive Rhododaphnes. Circumvolitat caput velum vel veſtis pars, flatibus expoſitum. Collineat huc elegantiſſimus *Philoſtrati Junioris* locus Icon. libr. II. §. XVIII: *Ipſa Galathea purpuream veſtem ſupra caput zephyro permittendam tollit, ut et ſibi umbraculum, et currui velum ſit.* Pes Gubernaculi ſupplet vices, quo aequora ſulcat. Producimus iterum *Philoſtratum* loc. modo citato: *Planta autem pedis, et quae cum ipſa deſinit Venuſtas, in mari, O! Puer! picta eſt, leviterque radit aequor, gubernaculi inſtar currum regens.* Hanc marinam divam triumphantem ſequuntur Cupidines, cycnos equitantes, a *Philoſtrato* pariter graphice expreſſi, Icon. libr. I. §. 19. his verbis: *Quod autem cycni frenis a Cupidinibus regantur, minime mirum: ſunt enim feroculi Dii, affatimque ad inſultandum avibus virium habentes*; et paulo poſt: *Cupidines inequitant ſacris auroque infrenatis avibus, alius quidem totas laxans habenas; alius vero adducens; alius flectens; alius prope metam declinans.*

Quod ſi alicui haec non ipſa Thetys, non Salacia Venilia, in deſcripto eburneo videatur vaſe, ſed potius *Virgilii* et *Philoſtrati*

Nerine Galathea, thymo quae dulcior Hyblae,
Candidior cycnis, edera formoſior alba,
vel - *Candida Neſee caerula Cymothee,*
ſive - - - - *Nereia Doto,*
cui Pater eſt Nereus, quam caerula Doris enixa eſt;

utique

utique non refragabor, esse Nereidum harum unam, quarum nomina, latius recensita ab *Homero* Iliad. Σ. declarant naturam maris, ut Grajae linguae peritus quisque facile videt, ac Eustathius clare deducit in Iliad. Σ. Elegantia corporis plurimum valuisse probat, quod cum Cassiope, mater Andromedae, formam ejus Nereidum formae praetulisset, ira Neptuni scopulo affixa fuerit, *Hygino* Fabul. LXIV. teste. Hoc fato Nereis misericordia tacta ingemuit. Sic enim *Nemesianus*:

Extulit et liquido Nereis ab aequore vultum,
et casus miserata tuos roravit et undas.

Pro quo *Barthius* legit: *revocavit in undas.* Vocantur poëtice Νερηΐδες, et contracte Νερῆδες apud Athenaeum. *Jo. Canabuzes* in MS. ubi de Nymphis, Nereides has ἐραγῖδες vocat, cit. Cl. *du Fresne* in Glossar. Graec. Append. p. 74. Chiorum tamen doctissimus, Grajorum Theologorum gloria, medicorum decus, *L. Allatius*, Tr. de quorundam Graecorum opinat. §. XIX. Ναραγίδας corrupto vocabulo pro Nereidas sive Νηρηΐδας dictas vult, quas vulgus Graecorum *καλὰς ἀρχόντισας, pulchras dominas* (amore juvenum, sed maxime formosorum insanientes, utriusque sexus infantes capientes, et pulcriores rebus pretiosis ditatos reddentes,) nominat. Harum plerumque quinquaginta fingunt Poëtae. Sic *Orpheus* Hymn. in Nereum, vel ex *Scaligeri* versione, in Terentium Consum:

Ὦ κατέχων πόντου ῥίζας κυαναυγέτιν ἕδρην,
Πεντήκοντα κόραισιν ἀγαλλόμενος κατὰ κῦμα,
Καλλιτέκνοισι χοροῖς, Νηρεῦ μεγαλώνυμε Δαῖμον.
O qui salsa tenes liquidi penetralia mundi,
Quinquaginta una pusis per caerula gaudens
Coetibu' Virgineis, genius maris alme Terenti!

Et in Hymn. Nereidum ſive Salaciarum Nerienum:

Νηρέως εἰναλίου νύμφαι καλυκώπιδες ἁγναὶ,
Σφραγίαι, βύθιαι, χοροπαίγμονες, ὑγροκέλευθοι,
Πεντήκοντα κόροι περὶ κύμασι βακχεύουσαι.
Pullae caeruleae, liquidi gens blanda Terenti,
Aedicolae, latiae, ludicraeque, fluitantes,
Quinquaginta vago fatuantes marmore puſae.

Vid. pariter *Heſiodus* Theogon. vers. 263.

Αὗται μὲν Νηρῆος ἀμύμονος ἐξεγένοντο
Κοῦραι πεντήκοντα, ἀμύμονα ἔργ' εἰδυῖαι.
Haec quidem ex Nereo inculpato procreatae ſunt
Filiae quinquaginta, inculpata opera callentes.

Latini Poëtae plures Nereidum credidere. Sic enim *Propertius* Libr. III. Eleg. V. v. 33.

O! Centum aequoreae Nereo genitore puellae.

Nereidum harum regina et caput Thetys, cui male habenti infinitae comites dantur apud *Homerum* Iliad. Σ. Qui mox recenſet nobiliorum, uti diximus, chorum, et ſorores ipſas vocat. Imo Nereides docuiſſe ſacra Bacchi, Proſerpinae, Apollinis, Calliopes, memorat *Orpheus* Hymn. 23. qui matrem ipſis aſſignat:

Refluae Dorin quae praeſidet Hellae,
quae ſervat Hellen, altaeque Propontidis undas.

Generali vocabulo Nymphae ſunt. Hinc apud *Reineſ.* Inſcript. Claſſ. I. n. C. NEPTVNO ET OMN. NYMPH. *Euſtathius* in Homer. Σ. Nereides aquarum marinarum, Najadesdulcium tradit: quocum conſentit *Clem. Alexandrinus* Cohort. ad Gentes p. 52. edit. noviſſ. Potterian. Hae apud doctiſſimum *Sponium* Miſcell. erudit. Antiquit. Sect. II. Artic. VII. p. 31. pinguntur cum vaſe aquam effundente: (Symbola enim Nympharum Hydriadum eſſe crateres lapideos, Porphyrius de Antr. Nymph. et

et marmora diſerte probant:) folioque herbae cujusdam aquaticae, quae forte e Sponii conjectura Potamogeton, ſeu potius Nymphaeae folium, a Nymphis dictae plantae: id quod ill. *Fabretto* placuit diſſ. II. de Aquis et Aquae ductib. qui ante Sponium Marmor oculis expoſuit. Non abſonum igitur erit, Nereides cum Nerii floribus pingi. Sic gemmam poſſideo, in qua Nereidum una ſupra Delphinum ſedens, dextra ſummitates florum, indubie Nerei, ſiniſtra frenum tenet. Repertu datur ſimilis paene nummus, alias ineditus, ab Illuſtriſſ. *Spanheimio* tamen diſſert. IV, de Vſu et praeſtant. Numiſm. p. 329. Edit. in Fol. promulgatus, percuſſus Nicomediae temporibus Commodi, in quo delphino inſidens Cupido florem manu dextra tenet, ſiniſtra pariter delphinum freno regit, ad quam imaginem appoſite alluſiſſe legas *Palladem* Anthol. L. IV. cap. XII. Epigr. 56. Spectat huc Gemma cum delphini equite, Cupidine, quocum alii genii in mari ludunt. Tom. III. Gem. XVI. et XVII. nelle Gem. antich. figurat. colle Eſpoſizioni de *Paolo Aleſſandro Maffei* Patritio Volaterrano, Cavalliere del' ordine di St. Stefano et della Guardia Pontificia. Revocant delphini, in quorum dorſis Nereides, in memoriam, a *Dioſcoride* Nerium dictum τὸ Δελφίνιον, teſte *Gorraeo in definit. Medicis*. Forte delphini proprie Nerei pecus, de quo *Naevius* apud *Nonium* in Luſtrare: Tum laſcivum ſimum Nerei pecus, ludens ad cautem, claſſem luſtratur. Cl. *Turnebus* Adverſ. L. XXIX. c. 28. Poëtica circumlocutione piſces omnes denotari credit, ſicut eodem modo Neptuni pecudes *Plautus* in Pſeudolo dixit.

Dantur quoque Gemmae, in quibus Nereides cocham tenent. Sicuti enim Tritones buccinis pinguntur, teſte *Ovidio Metamorph.* libr. I. v. 333.

Caeruleum Tritona vocat, conchaeque ſonaci
Inſpirare jubet.

- - - - cava buccina sumitur illi,
Tortilis in latum, quae turbine crescit ab imo.

Sic Nereides pariter conchas tenere, Neritas dictas et Neritodes, haud absurdum erit statuere; forma buccinis (modo *Martinio* in Etymol. fides) proxima. Hesychius: νήριτος ὁ νηρίτης, ὅ ἐστι κογχύλιον, κοχλεῶδες ποικίλον. Plinius Libr. IX. c. 35. Navigant ex his Neritae, praebentesque concavatam sibi partem, et alteram aurae exponentes, per summa aequorum velificant. De his conchis optime cecinit *Nicolaus Parthenius Giannettasius* Halievt. Libr. VII. p. 193. qui e Cl. Matinae elogio, majora, quam illa olim, quae ab Antonini liberalitate erga Oppianum fuere collata, praemia promeruit:

Neritas etiam rapies, quibus altera Ponto
Pulchrior haud Concha est: texellis plurima pictis
Vermiculata venit testa, eque umbone reflexae
Incipiunt helices crebrae, gyroque retorto
Majores sensim ascendunt, nigrisque coruscant
Distinctae punctis maculae; nitidaeque argento
Insignis rutilat margo, et flaventibus astris
Interius totam perfundit purpura testam,
Quam Veneri sacram nautae fecere. Sed imo
Gurgite deproperant in consona fila Paguri.

Nolo hic Neritarum texere catalogum, cum ubique in Histor. naturalis et Musaeorum scriptoribus, praecipue in illustr. Listeri Historia Conchyliorum, regio certe opere, prostent. Sic conchae sonaci inspirantem Amphitriten, in nummo Pupieni rarissimo expressam, exhibet Cl. *Tristanus* Comment. Historiq. T. II. p. 496. seqq. quam tamen non Amphitriten, sed Scyllam esse, quae pulcro pectore virgo pubetenus, sed cum latrantibus canibus infima inguinum parte, solide more solito demonstrat Ez. *Spanheimius*, dignitate illustris, literis illu-

Tab. II. p. 21.

TI· CLAVDIVS ASCLEPIADES
ET·CAECILIVS ASCLEPIADES
EX· VOTO ·NYMPHABVS· D ·D·

p. 17.

illuſtrior diſſ. V. §. V. de Vſ. et Praeſt. Numiſm. antiq. p. 261. ſeqq. ubi nummum quoque delineatum exhibuit.

Nymphae pariter Conchis depictae cernuntur in marmoribus apud Cl. *Fabrettum* diſſert. II. de Aquis et Aquaeduct. et Cl. *Sponium* Miſcell. Erudit. Antiquit. Sect. II. Art. VII. p. 32. ubi trium Nympharum latus claudunt Hercules et Sylvanus, quorum communis cultus in una eademque Regionis XIII. aede juxta Victorem praeſtitus, et quinquies in opere Gruteriano Inſcript. expreſſus. Nymphis in principio adjuncta Diana, quam dilucidius Fabretto expreſſit Sponius. Cur autem Nymphis aſſociata Diana, e Strabonis libr. VIII. probat Reverendiſſimus L. *Holſtenius* Comment. in Vet. Pictur. Nymphaeum referent.

Hoc denique de Nereidibus annotandum reſtat, illas a plurimis Viris, ceteroquin doctiſſimis, cum Sirenibus confundi. Sic ex Naevii Aegiſtho Nonius allegat:

Sirenes citis
Delphino junctis vehiculis Hippocampiſque aſperis.

Quod de Nereidibus dictum eſſe, quilibet rei antiquariae gnarus videt. Sic Clar. *Nicaiſius* in Gemm. Nerei ſive Dei marini e Gorlaei Dactyliotheca ſupra adducta, Sirenen in mare praecipitatam depingi credit, referente hoc Excell. *Gronovio* in Explic. ad Gorlaeanas Gemmas. Sic Vir eruditiſſimus, cui ſtudium antiquitatis plurimum debet, in nummo Coſſutiae familiae, in quo ſuperne mulier, infra piſcis, ad Sirenem detorquet, cum ex Nereidum claſſe ſit, uti et haud diſſimiles Amphitrites ac Tritonum videmus paſſim in antiquis Graecorum et Romanorum nummis, teſte Illuſtriſſ. *Spanheim* de Vſ. et Praeſt. Numiſm. antiq. Diſſ. V. §. 3. p. 253. Edit. Londin. Sic diligentiſſimus *Fort. Licetus* in Opere de reconditis veterum Lucernis Libr. VI. cap. XXXV. p. 811. ſeqq.

Lucernam e Gazophylacio Cioffi, quam celeberrimam Nesideam Lucernam credidit, in qua Nereis vasi insidet, superne nempe mulier, infra vero piscis, Sirenen Parthenopen interpretatur; cujus tamen longe aliam figuram, e nummo Siculo et Cumano, sive ad Cumas reperto, gentis Petroniae, jam olim exhibuit Jul. Caes. Capacius Hist. Neapolitan. libr I. cap. V. p. 29. et Fulv. Vrsin. in Famil Roman. p. 202. Edit. Patin. e cujus una parte caput Augusti, ex altera Siren alata, gallinaceis pedibus; de quibus *Suidas* et *Fulgentius* apud *Gyraldum*. Inscriptio est TVRPILIANVS IIIVIR. is ipse est P. Petronius Turpilianus. Vid. Rev. Pater *Pedrusius* T. II. Tab. VIII. n. V. p. 126. de i Cesari nel Argento raccolte nel Farnese Museo. Conf. ill. *Raph. Fabrettus* in Tabul. Iliac. quam commentario illustravit Cl. *Begerus*, §. 69. p. 64.

Vt huic Sirenum Nereidumque confusioni obviam eat, Clar. *Nicaisius*, in eruditissimo discursu, inscripto Gallice: *les Sirenes de leur forme et figure*, statuit, Sirenes primitus avibus extitisse similes, ea scilicet forma, qua exhibentur in nummis antiquis, et ex mente Poëtarum *volucresque puellae*; postea, metamorphosi accedente infelici,

Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo
Pube tenus . . . . . .
. . . . . . *turpiter atrum*
Desinat in piscem.

Hanc duplicem Sirenum formam expressam credit in nummo maximi moduli Augustae Faustinae Junioris cimeliarch. Reg. in quo diva Salacia sive marina Venus, ad cujus pedes alata et Tritonia Siren, concha scilicet instructa sonaci. Varias has Sirenum figuras totamque Mythologiam, elegantissimo expressit schemate Vir doctissimus.

Forte haec confusio inde exorta, quod Nereides natantes

Tab. III. p. 14.

pag. 22.

Mythologia Sirenum

tes saepius conspectae in scopulis, a Sirenum nomine dictis Sic enim *Antonius Epicurus* cecinit, cit. *Jul. Caes. Capac.* l. c. p. 33.

Non longe a Capreis scopuli tres ordine circum,
Maxima Campani, Paestani et gloria Ponti,
In quas Nereides Nymphae turba humida aquarum
Saepius insiliunt, madidos expandere crines
Ad solis radios, et candida membra movere
Ad choreas, pelagique lacessere carmine Divas.
Haec nautis tranquilla quies, si quando procellae
Horrisonae insurgunt, hic otia carpere suerunt,
et nassis linoque vagos comprendere pisces,
Allecti a scopulis Sirenum nomine dictis.

In Surrentino litore has Nereides pariter apparuisse, castigatissimus Parthenopaeorum Vatum *Giannettasius* Halievt. libr. II. p. 37. testatur:

Non tamen Oceani prolem Thetidisque marinae,
semiferumque genus Nerei vaga caerula cantu
Mulceret, et blande numeris resonare negandum est.
Nam Surrentino nuper sub littore vidi
Cantantes Pelagi divas, dum lucida Phoebe
Fulgeret tremuli pacata per aequora Ponti
Cantu, quo rupes longe pulsata sonabat,
Muscosaeque levi surgebant murmure cautes,
Atque ipsi pariter saliebant gurgite pisces.

Quae tamen nitidissimus Poëta, de cantu Pelagiarum Divarum immiscet, Sirenes potius concernit, quod e margine quoque elucet.

Ad has Nereides Surrentini litoris referendae Graecorum hodiernorum Ναγαρίδαι et καλαί ἀρχόντισαι, quarum supra ex L. *Allatio* mentio injecta, de quibus mira, modo vera forent, retu-

retulit; quippe si potissimum fluentis aquarum solum irrigatum, tripudiis se atque choreis oblectant, umbras arborum frequentant, et amore juvenum formosiorum praecipue insaniunt, inque puteos, in quibus degunt, alliciunt, e quibus dum redeunt juvenes, licet longiuscule immorati fuerint, aridis tamen siccisque vestibus, nullo humiditatis signō contracto, a Nereidibus vel potius Najadibus Nymphis redeunt. Forte de his Psellus de Operat. Daemon. p. 83. Edit. Gaulmin. *Quotquot humidis in locis vivunt meliorique victu utuntur, in aves illi et foeminas sese transformant. Vnde fit, ut eos Graeci Najades, Nereides et Dryadas genere foeminino appellent.* Sed credant haec, cui volupe: nec enim a sole adeo aversus, ut hoc credam.

Nemesius Episcopus Emisenus, in aureo de Natura Hominis Tractatu, has Nereides Nymphas, et alia quaedam Daemoniorum genera πολυχρόνια μὲν, ὀυ μὲν ἀθάναʈα pronuntiat, ubi eruditissimus editor anonymus, qui e Theatro Sheldoniano Auctorem hunc nitidissime prodire curavit, ex Aristotele refert, Nereides Nymphas mori, quod ex Nympha zelotypa erga Herculem mortua probat. Augusti pariter tempore plures Nereides exanimes apparuisse, testatur *Plinius*; qui insuper retulit, planctum morientis Nereidis in litore Olysiponensi longe fuisse exauditum: quo confirmatur illud, quod jam toties retulere Novellae de monstro marino Ragusino, ejulatibus litora, nescio an fausto vel infausto omine, implente. Dari autem nostris temporibus Tritonas Nereidesque, monstraque anthropomorpha, fuse probat *Alexander ab Alexandro* Genial. dier. libr. III. c. 8. *Nierenb.* Hist. nat. Libr. V. cap. 13. imprimis locorum communium solertissimus collector, Cl. *Voëtius* Disp. Theol. P. I. p. 742. aliique. Et certe piscis marinus Brasilianus, ab Hispanis *Pece muger* vocatus, quod facie mulierem referat, (hinc nobiliss. Patricio Aretino

Redi

Redi in Experim. naturalibus ex India allatis p. Piſcis ἀνθρωπόμορφος dictus et delineatus) ad Nereidum claſſem ſpectat. Piſcis hujus manus, vulgo e praejudicio ſuperius jam recenſito, *Manus Sirenes* dicuntur, quarum unam delineatam videbis apud incomparabilem *Welſchium Hecatoſt.* I. n. 68. p. 91. deraſusque pulvis ex hac manu dyſenteriam et haemorrhagias curare creditur: Id quod de Sirenibus Indicis teſtatur P. Philippus a St. Trinitate Itiner. Orient. L. VII. c. 6. Has manus Cl. Nicaiſius Teſtudinum pedes eſſe contendit, quarum unam apud ill. Menartium, alteram in Bibliotheca St. Genovevae vidit. Diſc. de Siren. §. 41. p. 67. Spectat huc pariter homo ille marinus, qui ad rupem, Diamant dictam, Inſulae Martinique ſaepius Ann. 1671. conſpiciendum ſe praebuit, ad Tritones vel monſtra marina anthropomorpha referendus, de quo vid. Recueil des memoires et conferences ſur les Arts et les Sciences par M. J. B. *Denis* Mem. VI. p. 103. *Sigebertus Gemblacenſis* ſcribit, Anno Chriſti DCI. a mane usque ad horam nonam viſos virum atque mulierem Niligenas, usque ad lumbos aqua extantes, Vid. eruditiſſ. *Barth.* Adverſ. libr. XLIII. cap. 26. p. 1980.

CAP. III.

MAximam nominis celebritatem *Nerio* ſive *Rhododendro* peperit *Amycus*, Bebryciorum Rex, Neptuni et Bithynidis filius, frater Mygdonis, cujus regiam in Boſporo potius, quam in Propontide, fuiſſe fuſe probat P. Gyllius, ſcriptor locorum horum αὐτόπτης, de Boſp. Thrac. L. III. cap. VI. Is cum, teſte *Apollodoro Biblioth. Libr. I. cap. 9. § 20. p. 52. Edit. Pariſ. Th. Gale*, viribus egregie polleret, qui in ſua regna venirent, caeſtibus ſecum contendere cogebat, et devictos ita perdebat. Si *Valerium Flaccum* Argonautic.

nautic. L. IV. consulamus, gigantem fuisse apparet Amycum. Sic enim de illo canit:

Ingentes humeros, spatiosaque pectoris ossa
protulit, horrendosque thoris informibus artus.

Bebryces ipsos *Orpheus* vocat ὑπερφιάλους; cum ob corporum vastitatem, qua praestabant ceteris suae aetatis hominibus, tum ob animi immanem perfidiam. Narrat *Arrianus*, Bebrycem Arantam fuisse magnitudine octo cubitorum, crassitie vero respondente symmetriae altitudinis.

Cum ad Amyci hujus Bebrycii regiam Argo in expeditione Colchica appropinquasset, praestantissimum quemque Argonautarum ad pugilatus certamen provocando, Pollux illud minime detrectavit, Arnobio teste, pugilator pariter bonus, et crudo inexuperabilis caestu. Hinc Aesonides apud Orpheum in Argon. v. 584. ob pugilatus praestantiam Polluci praemium decrevit:

Πυγμαχίης δὲ τάπητα λίαν θέα, δῶκε φέρεσθαι
Αθλοφόρῳ πολυδεύκει.
Pugilatus vero tapetes valde amoenos dedit
Victori Polluci.

Pugnam Amyci cum Polluce optime expressit *Theocrit.* Idyll. XXII. Dioscur. inscripto. *Apollon. Rhod.* L. II. Argon. sub init. *Valer. Flacc.* Argonaut. Libr. IV. Occubuit Amycus dextra victus Pollucis. Epicharmus et Pisander illum loro ligasse Amycum, Deiloch. in Libr. I. quem scribit de Cyzico pugilatu Amycum a Polluce superatum, Orpheus Pollucem duris loris caput Amyci percussisse perhibet. Dura lora autem quid aliud, quam caestus, uti e figura apud *Mercurialem* de Arte Gymnast. delineata patet.

Cum victor Pollux discessisset, Bebrycesque in illum fecis-

fecissent impetum, viri fortissimi, correptis armis, eorum plerosque in fugam actos obtruncarunt. Confirmat dicta *Orpheus* modo citatus Argonaut. v. 662.

> τὸν μὲν ἄρ' ἠΐςωσε βίῃ κρατερὸς πολυδεύκης,
> τύψας ἀπροφάτως κεφαλὴν σκληροῖσιν ἱμᾶσι.
> *Hunc quidem delevit robore praecellens Pollux,*
> *Percutiens ruditer caput duris caestibus.*

Inter Latinos *Valer. Flaccus* Argon. l. IV.

> *Sparta terapnaea pugilem cum gymnide pinguem*
> *stratum Bebryciis Amycum suspexit arenis.*

Negat tamen a Polluce occisum fuisse Amycum, sed Jasonis cecidisse manu, (testante hoc regione inde Ιησώνιος αἰχμὴ *Jasonia cuspis* dicta,) *Ptolemaeus Hephaestionis* F. περὶ τῆς εἰς πολυμαθείαν κοινῆς ἱςορίας λογ. Γ p. 315. Edit. Th. Gale. E tumulo regis hujus Amyci planta exorta, quae, referente *Dionysio*, insaniae illius insigne divinius, quam humana mens assequi queat. Nam si quis hanc laurum intulerit in convivium, convivas simili insania afficiet, et contumelia implebit. Hoc sane experientia didici, naturam immortali memoriae regis illius iniquitatem tradidisse ex ipsa lauru. Confirmat haec Dionysii Byzantini Apollodorus l. Ponticor. in loco nominato Amyco, Amyci sepulchrum et laurus; ex qua si quis ramum cepisset, in convitia et contumelias concitaretur. Plinius Libr. XVI. c. XLI. §. 89. etsi portum Amyci alias ponat ad Bosporum, alias in tractu Heracleae Ponticae; tamen id, quod excerpserat ex antiquis scriptoribus, tradit, portum Amyci Bebrycum rege interfecto clarum esse, ejusque tumulum a supremo die lauro tegi, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur navibus, jurgia fiant, donec abjiciatur. Hinc P. Gyllius propria affirmat experientia, cum ad fontem Syciam, a proxima

ficu hic appellatam, cum sociis accessisset, et laurum vicinam discerpsisset, eamque in navim attulisset, tot contentiones inter remiges et vectores exortas esse, ut putarit, Syciam olim appellatam fuisse ψυχονοῦν i. e. *Laurum insanam*, ut appellat Dionysius. Haec *Gyllius* l. c. Addi his potest *Arrianus* in Periplo Ponti Euxini, qui δάφνην μαινομένην nominat, ejusque doctissimus commentator *Stukius* p. 191. Edit. Lugd. in Fol. Hinc ex Arriano corrigendam putat lectionem *Stephani Byzantini* de Vrbib. Reverendiss. L. *Holstenius*, qui habet φαινομένη.

Nec Poëtice fingit hanc νεάτην δάφνην *Apollonius*; sed revera hoc loco fuisse permagnam, ex *Apollodoro* et *Andr. Tenedio* clare ostendi potest. Sed disquirendum uberius, quae laurus illa insana in Amyci regis sepulcro progerminans fuerit? Nulla plane alia, quam Rhododaphne, insaniae productione jam olim infamis. Mel enim insanum e Ponto extrahi Rhododendri flore, quo scatet, antiquitas credidit. Nec magnitudo arboris superius citata nos terret, cum Rhododaphne utplurimum fruticum modum non excedat; annotavit enim e *Bellonio* de neglect. Stirp. cult. Probl. 12. et Observ. L. I. c. 43. Illustr. *Rajus* Hist. Plant. T. I. c. XXVII. Rhododaphnes in nonnullis Cretae Insulae locis ad aedicularum trabes conficiendas aptas esse; inque monte Atho Rhododendro flore rubro in summam celsitudinem attolli, eorumque caudices crassitie ficubus non cedere. Vid. Olf. *Dapper* dans l' Histoire de Archipelag.

Maxime firmat hanc conjecturam, laurum insanam esse Rhododaphnen, *Ptolemaeus Hephaestionis* F. modo citatus. Damus versionem latinam, ne taediosa nonnullis fiat longior Graeci textus recensio. *Amyci sepulcro*, scribit, *Rhododaphne innata, quam qui gustassent, pugilatus studio capi solitos. Antodorum itaque, cum ex ea lauru edisset, victorem tri-*

decies

decies coronam retuliſſe, eundem tamen a Dioſcuro Theraeo in quartodecimo certamine victum. Addit, *ipſum Amycum ab altero Dioſcurorum lucta ſuperatum dici*, quo ipſo, quod de Jaſone Amyci victore dixerat, deſtruit. Pugilatus igitur ardore nimio, ſive mavis inſania, guſtu lauri inſanae ſive Rhododaphnes incendi credidit vetuſtas, hujusque ramos in praelia trudere inermes. Hinc *Artemidorus* Oneirocrit. L. I. c. 79. Rhododaphnes flores laborem praeſagire confirmat. Pugilatus enim exercitationis genus duriſſimum, ſive laborioſiſſimum et difficillimum fuiſſe, certum imo certiſſimum; icti quippe caeſtibus pugiles, ſi non animam in ipſa pugna efflarent aut agerent, confractis certe oſſibus, aut laxatis praeter deformatum vibicibus vultum debiles efficiebantur ac mutili. Eadem quoque Rhododaphne refectionem et a laboribus provenientem victoriam ſignificari, teſtis eſt modo citatus ſomniorum interpres Libr. II. c. 68. ut inde certum eſſe credat illuſtris *Reineſius*, ordinis noſtri decus haud exiguum, Rhododaphnen plantam eſſe eandem ac eam, quam *Apulejus*, (non Celſus Centirupenſis Siculus, non Madaurenſis Platonicus Philoſophus, ſed junior ſcriptor, qui Dioſcoridem Pliniumque prae manibus habuit, ſic ſentiente Excell. *Fabricio*, qui in hiſce nobis loco oraculi, Biblioth. Lat. L. 3. c. 2. p. 525.) de nomin. ac virtut. Herb. c.

Νικήφυλλον, herbam victorialem, pervincam, daphnoidem, lauraginem appellat, eique adſcribit folia guſtu remordentia et incendioſa. Putat hinc vir acerrimi judicii, veteribus dictam fuiſſe νικτήριον, quod poſteriores contracte ſive ſcientes, ſive errore, Νήριον nobis propagarunt; quamvis pariter aliam rationem, cur a pugilibus haec planta expetita fuerit, ſuppeditet Epiſt. ad Caſp. Hofm. XXV. p. 94. ſeq. Quod orat. ſvaſor. ad Art. *Galen.* (ſit ea ſane *Galeni* τοῦ Νίκωνος) legitur, Athletas ſolere ῥοδοδάφνοις τὰ νῶτα διακνάιεσθαι,

 ad

ad eorum sanitatis conservandae rationem pertinet; quod nimirum fricationes, maxime dorsi musculosarumque corporis partium, (de qua Apotherapeia optime egit P. Faber Agonist. L. III. c. 15.) et quidem non linteo asperiore vel ἀμολίνῳ, quod inter apparatum balneorum habebatur vulgo, sed Rhododaphnes, Rhododendri sive Nerii foliis factas, frequentarint. Istae frictiones vehementes impressius factae, et rebus adurentibus mordicantibusque, scilla, nitro, adarce, halcyonio, euphorbio, calce viva, thapsia, urtica, sabina, cedri quovis genere, foliis ficus, squatinae pelle, pumice, peractæ, strenue discutiunt τὸ μανὸν καὶ χαῦνον τῆς ἕξεως, quae cum robore non consistunt, constringunt et solidant, adimunt etiam corpus, quod onere immobile ob ἀναγκοφαγίαν contigit, ichores inutiles, qui lassitudinis occasio fieri possent, exhauriunt, et musculosum genus roborant. Haec Reinesius. Tanta enim frictionis utilitas, ut, secundum Platonem in Gorgia, καλούς τε καὶ ἰσχροὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα, *hominum corpora pulcra et robusta efficere* queant. Plurima huc facientia congessit Illustr. Spanheimius Not. in Aristoph. Nubes p. 291. a. b.

Alii in textu Galeni, à Cl. Reinesio citato, legunt ῥοδοδάφναις τὰ νῶτα διακναίονται. Ludovicus Belisarius, Mutinensis Medicus, vertit: *terga rhododaphnis disrumpuntur*, hoc est, frutice flexibili tergora caedi putabat, ut pleniori habitu veluti scarificatione quadam sanguis eliceretur. At majori compendio id cucurbitulis fieri potuit, quarum frequentem isto aevo usum Galenus ubique testatum reliquit, ejusque simia Oribasius, qui libr. de Scarif. cap. XX. Nihil aeque sane ad convenientem bonamque renutritionem ducit, ut sanguinis per scarificationem exhauritio. Magnus ille Erasmus, cujus memoriam Roterodamensis patria, aerea statua illi erecta immortalem esse voluit, *Rhododaphnes maculis terga notantur,*

tur, vertit. Qua verſione videtur innuere, floribus Rhododaphnes hac ratione terga potuiſſe infici, ut nudis in arena certantibus, venuſtas accederet. Sed tale quidpiam nullis antiquorum monumentis proditum eſſe, innuit eruditiſſimus Rhodius, Not. in Scrib. Larg. Compos. LV. Hinc locum illum vertit: *Terga Rhododaphnes caeduntur*; ſcil. ſtirpe hac tergora athletarum a paedotribis ad ruborem percutiebantur, quo uberiori ſanguine extracto continuis laboribus macerati habiliores fierent; quod a Galeni mente minus alienum, qui eodem loco ſaginae meminit, cujus ad corporis incrementum, iſti mortalium generi princeps cura fuit. Hucne Epictetus aciem intendit, quando Enchirid. cap. XXXV. affirmat, qui ſe laniſtae tradit, μαςιγωθῆναι, *flagris caedi*. Suſpicatur porro vir omni elogio major, athletarum terga Rhododaphnes foliis tanquam ſtrigile defricari ſolita, ut a ſordibus, palaeſtrae unctione et pulverea volutatione collectis, nitidiora comparentur. Hoc enim innuit διακνάιω. Non multum tamen reluctatur, ſenſim verberando prolectum etiam iſtius fruticis acumine, ad feriendum non usque inepto, ſanguinem, minori fortaſſis dolore, quam ſi ferro cutis incideretur, percutiendo, vel quod Galeno de ſcarificatione capite ultimo magis placet, ſi trahendo fieret ſcarificatio. Sic Rhododaphne hac quoque perfricuiſſe artus et tergora prodeſt.

Conciliant hactenus dicta Gemmae a Bellorio productae lucem, in qua tergora nuda procumbentis gladiatoris Rhododaphnes ramo, non ferula, quod olim credidere, caeduntur.

Cap. IIII.

NErion ſive Rhododaphne omnem pariter promeretur laudem ob florum elegantiam et varietatem, praecipue cum nonnullae ſpecies inſuper tantam exhalent odoris ſuavitatem, quam ſi olfacies, Deos rogabis, totum ut te faciant, Fabulle, naſum; ut cum Catullo loquar. Refertur planta haec a Botanicis hodiernis, characterem certum amantibus, ideoque in certa genera diſpeſcentibus, ſpeciatim ab Ill. Rajo Syn. Plant. inter arbores ſive frutices flore imo fructui cohaerente ſiliquoſas, monopetalo quinquepartito. Ex obſervationibus Excell. Volkameri in Flora Norib. ſunt ſemina plura compreſſa, cum intermixta lanugine, pericarpio membranaceo ſiliquoſo univalvi tumidiori incluſa. Ingenioſiſſimus Turnefortius arboribus et fruticibus flore monopetalo, cujus piſtillum abit in fructum ſiliquoſum, accenſet, et ulterius ſic deſcribit: *Nerion eſt plantae genus, flore A monopetalo veluti infundibiliformi, multifido, e cujus calyce D. ſurgit piſtillum C. poſticae floris parti B. adinſtar clavi infixum, quod deinde abit in fructum F teretem, et duabus veluti ſiliquis F. G. H. I. compoſitum, ſemine foetis K pappis inſtructo L.* Ob ſiliquam et ſemen lanugine ſeu pappo adhaerente alatum, inter Apocyna a Rajo relatum in Method. Plantar. emend. et auct. p. 160. usque dum meliora ab D. Hottono edoctus ſententiam mutarit, et in Addend. p. 196. haec ex Hottonianis literis excerpſerit: *Tale mihi videtur Nerii ingenium, ut Apocyno potius cognatum, quam congener cenſeri debeat. Quamvis enim in multis conveniant, in non paucis ita differunt, ut ejusdem generis ſoboles haberi non poſſint. Jam neque id probo, ut expungantur genera, quae magnam pridem celebritatem nacta ſunt, ſi ſervari commode poſſint. Multa eſt*

in

Tab.V.p.32.
A
A
B
D
C
G
F
I
H
L
K
E

in utroque hoc genere similitudo in fructus fabrica. Vtrumque et succum lacteum fundit, Apocynum quidem et Nerium Americanum omnibus suis partibus, at Nerium Europaeum radice tantum. Ex caeteris vero partibus succus virescens aut luteus, sed parce promanat. Sed fruticat Nerion omne et ἀείφυλλον *est, Apocynorum complura herbaceos emittunt caules et* φυλλοβολοῦσι. *At imprimis Nerion ab Apocyno differt (1) Floris structura, qualis in nulla Apocyni specie reperitur, (2) Foliorum positione et situ; tria enim sibi mutuo imposita ramos circumplectuntur in Nerio, quae non nisi duo conjunctim provenire in Apocyno solent. (3) Denique constanti* τριχοτομίᾳ *trunci, ramorum et surculorum, quae semper in Nerio, nunquam in Apocyno observatur.* Quibus de causis non immerito Nerion ab Apocyno, quocum fructu convenit, genere diversum statuit Cl. Rajus, secus ac vult D. Hermannus. A Foliorum diversitate a se invicem quoque differt Nerium. Dioscorides, qui luculenter illud Libr. IV. cap. LXXXII. descripsit, folia amygdalinis longiora crassioraque tribuit, qui locus cum plurimis emendationibus locum dederit, minime hic praetermittendus. Νήριον, οἱ δὲ Ροδοδάφνη, οἱ δὲ Ροδόδενδρον, θάμνος γνώριμος ἀμυγδάλης μακρότερα καὶ παχύτερα, (vetus τραχύτερα,) ἔχων φύλλα. (Hanc periodum e vetusto codice in hunc modum legit Lacuna, forte inductus pariter auctoritate Rhasis Cont. l. 22. c. 323. Αμυγδάλῃ φύλλα ἔχων ὅμοια, μακρότερά τε καὶ παχύτερα καὶ πλατύτερα καὶ τραχύτερα.) τὸ δὲ ἄνθος ῥοδοειδές. καρπὸν δὲ (vet. cod. καρπὸν δὲ φέρει ὡς κέρατα) ἐμφερῆ ἀμυγδάλῳ ὡς κέρατι ἀνεῳγμένον πλήρη ἐριώδους φύσεως, ὅμοιον τοῖς ἀκανθίνοις (vulgat. cod. ὑακινθίνοις, vetus quidam ἀκανθίνοις παπύροις) πάπποις, ῥίζα δὲ ἄποξις, καὶ μακρὰ, ξυλώδης, γευσαμένῳ ἅλμυρα. φύεται ἐν παραδείσοις, καὶ παραθαλασσίοις (*vetus caret*) τόποις καὶ παραποταμοῖς (Ald. παραποταμίοις) δύναμιν δὲ ἔχει τὸ ἄνθος, καὶ τὰ φύλλα, κυνῶν (*vetus* κτηνῶν μὲν πάντων φθαρτικήν) μὲν καὶ ὄνων καὶ ἡμιόνων, καὶ τῶν πλείστων τετραπόδων δὲ ζώων

φθαρτικὴν, ἀνθρώπων δὲ σωστικὴν σὺν ὄινῳ πινόμενα πρὸς δήγματα θηρίων, καὶ μᾶλλον ἐι πηγάνῳ παραμίξειας. τὰ ἀσθενέστερα (*vetus* ἀσθενέστατα) τῶν ζώων ὡς ἄιγες, καὶ πρόβατα, ἐπὰν τὸ ἀπόβρεγμα ἀυτῶν πίῃ, ἀποθνήσκει. *Nerium quibusdam Rhododaphne, aliis Rhododendron vocatum, frutex est vulgaris notitiae, longioribus crassioribusque foliis quam sint amygdalina: flore ad rosae similitudinem conformato, et siliqua fructui amygdalino proxima, quae quidem dehiscens, lanosa quadam natura acanthii pappos repraesentante plena reperitur, radice acuminata et longa, lignosa, atque gustanti salsa. Nascitur in viridariis, maritimisque locis et secus amnes. Flores ac folia canibus, asinis, mulis et plerisque quadrupedibus venena sunt, hominibus vero contra venenatarum bestiarum morsus praesidia, si e vino bibantur, eoque magis ruta addita; imbecilliores autem animantes, uti caprae ac pecudes, si aquam biberint, in qua illa maduerint, moriuntur.* Vid. ad hunc locum Cl. Bodaeus a Stapel in Theophrast. Hist. Plant. p. 46. et Cl. Reinesius Epist. ad C. Hofm. XXV. p. 94. 95. Plurimi e veteribus tamen non amygdali, sed lauri foliis assimilarunt. Isid. libr. 17. c. 7. Rodandrum, quod corrupte vulgo lorandrum vocatur, quod sit foliis lauri similibus. Hinc Gallorum *Laurier-rose*, et laurus rosea Lob. Icon. 364. de quibus jam alibi. Foliorum haec, florum et coloris differentia has Nerii species peperit.

(1) Nerion floribus rubescentibus simplicibus C. B. P. sive Rhododendron fl. rubro. J. B. Oleander sive Laurus Rosea Lob. et Parkins.

(2) Nerion floribus albis simplicibus. C. B. P. Rhododendron fl. alb. simpl. J. B.

(3) Nerion Indicum angustifolium floribus odoratis simplicibus albis, sive Belutta Areli aut Fula mestica alba. Hort. Malab. T. IX. fig. II. vulgo flos mysticarum, teste Hermann. Prodr. Parad. Batav. p. 356.

(4) Ne-

(4) Nerion Indicum anguſtifolium floribus odoratis ſimplicibus variegatis ex albo et roſeo Turnefortii in Coroll. Inſtit. rei Herbar.

(5) Nerion Indicum latifolium fl. variegatis odoratis plenis. Hort. Amſter.

(6) Nerion Indicum latifolium fl. rubris odoratis plenis ſive Tſiovanna Areli aut Fula meſtica rubra Bramanibus Caniru dictum. Hort. Malab. T. IX. fig. I. p. 1. Breyn. Prodr.

(7) Nerion ſcandens Americanum radice Bryoniae tuberoſa Plumerii in Cl. Turnefortii Inſtit. Rei Herb. p. 605.

(8) Nerion Americanum maximum folio longiſſimo nonnihil mucronato, quam ſpeciem Hutlepatlen ſive Arborem igneam Recchi credit Illuſtr. Sherardus in Paradiſ. Batav. Beat. Herm.

(9) Nerion Americanum maximum folio longiſſimo obtuſo floribus odoratis luteis Paradiſ. Batav. Herm.

(10) Nerium Americanum lacteſcens longiſſimo folio, fl. albo odoratiſſimo Hort. Beaumont. Catal.

(11) Nerion Portoricenſe craſſo anguſtiſſimo folio, inter plantas ſiccas exoticas Ampliſſimi Beaumontii.

(12) Nerio ſimilis arbor. C. B. P. Nerii facie arbor. J. B. Niſi obſtaret tomentum, quod arboris hujus ſeminibus adſcripſit Pena, potiori jure Palega pajanelli et pajanelli Hort. Malab. T. I. quam Nerio congenerem credit Illuſt. Sherardus in Parad. Batav. B. Hermann. ab ipſo edit. p. 50. Paja'pajanelli et Pajanelli ſemina ſunt depreſſa membranacea more imbricum in ſiliquis invicem incumbentia. Conſimilem diſpoſitionem habent ſemina arboris Nerio ſimilis. Siliquae enim, docente Pena, infarciuntur pelliculis cepaceis exuvium ſerpentis ementientibus, aſt, quod difficultatem parit, tomentoſis. Si igitur per tomentum intelligendum ſit cauda lanuginoſa, ut Lobelius, uterque Bauhinus et alii intelligere viden-

 tur,

tur, utique Neriis, non Pajapajanelli aut pajanelli annumerandum censet ill. Sherardus.

(13) Nerium Mexicanum Persicae foliis siliquis luteis, Mexochitl seu Omexochitl Nard. Ant. Recchi, quam plantam Terentius ad Apocyna, Fab. Columna ad Neria referendam censet, et Jonstono Nerio similis arbor altera vocatur. Ast fructus, quos ipse Terentius Bursae pastoris similes fecit, docent ad arbores capsulatas recensendam esse arborem istam Mexicanam.

Vix Nerium, forte Apocyno congener, inquit Terentius, est Arbor illa Mexicana N. A. Reccho TETLATIA seu urens arbor Haitanis Guao dicta. At repugnat fructus, qui a Nerio et Apocyno valde alienus, et, Reccho ipso teste, uredinis forma et magnitudine est.

Neriis quoque Cl. Zanoni in Hist. Botan. duas plantas Creticas annumerat, quarum primam vocat, *Leandro Cretico fruttifero majore fetido.* Latine, Nerion Creticum fructiferum majus foetidum. Alteram nominat *Leandro di Candia fruttifero minore fetido*, sive Nerion Creticum fructiferum minus foetidum. Istas autem plantas nequaquam ad Neria, sed ad arbores bacciferas, et forsitan ad *Periclymena* seu *caprifolia* spectare, florum forma et baccatorum fructuum dispositio evincere videtur saepius jam laudato Dn. Sherard. cui sententiae calculum adjecit ill. Rajus in Append. Hist. Plantar. Accenseri quoque Neriis alias plantas, mox videbimus; omnes tamen inter hactenus recensitas supereminet Malabarensium Tsiovanna Areli, sive Nerion Indicum latifolium floribus odoratis plenis, cujus floris descriptionem ex Horto Malabarico depromendam duxi, ut plantae hujus venustas eo melius elucescat. „ Flores hujus Nerii in summitate surculo-„ rum in petiolis, qui terni simul ex angulis lateralibus erum-„ punt, ac ad exortum parvo cuspidato viridi foliolo, quod

„ dein

Tab.VI. p.36.
Tsiovanna Areli.
Gul-Badsamur.

dein decidit, fuccinguntur, plures congregati, feptem „ vel octo videntur, funtque rofae plenae, foliolis rotun- „ diolis, anterius leviter cufpidatis, incarnato rofaceis, tri- „ bus ordinibus diftinctis, quorum finguli quinque conftant „ petalis, exterioris ordinis intenfius rubefcunt, medii latiora „ funt ac rofaceo dilutiora, exterius magis albicantia et ni- „ tentia, intimi valde crifpata, in medio interius tenui zonu- „ la albicante obducta, ex qua flofculos ejiciunt candidos, „ collum in collo foliorum medii ordinis includitur. *Stami-* „ *na* in medio numerantur decem flocculofa inferius plana, „ glabra, candida, fuperne pilis barbata et tortuofa. *Calyx* „ ex quinque anguftis viridibus, cufpidatis foliolis confici- „ tur. *Gemmae* oblongae funt, foliis fupra fe invicem con- „ volutis ac rubro-fufco nitentibus. In floribus praeterea „ animadvertendum, quod primo magis rubefcant, ac de- „ inde magis ad incarnatum vergant; item quod rarius dent „ *fructum*, ac non nifi in vetuftioribus plantis. Hactenus „ Hortus Malabaricus. Excell. Hermannus in Hort. Acad. Lugd. Bat. p. 450. flores hos multiplici petalorum ferie conftructos, amplitudine ad *Rofas mofchatas* accedere fcribit, *odoris* fuaviffimi, ob quem de collo geftantur ab Indis. Colitur hinc in hortis Ceylonenfium aliorumque Orientalium toto anno, ex quibus in Belgium, et quidem in Hortum Lugduno-Batavum, transferri curavit Illuftriff. Beverningius, in cujus nitidiffimo viridario inter caetera ornamenta luxuriat. Nerii culturam propagandique modum fi quis alius, optime certe tradidit Excell. Muntingius in de naawkeurige Befchryving der Aardgewaffen Art. 22. p. 184. et Caufe in de koningliche Hovenier pag. 320. Praecipue Dn. Sterrebekke in de Anwyfinghe de hinderlyke Kruyden cap. XV. annotavit: Nerium licet fitibunda humidumque appetens exiftat

 plan-

planta, flores tamen ejus e pluvia ſtatim removendos eſſe, utpote putredini maxime obnoxios.

Quod ſi haec Nerii ſpecies viſa fuiſſet veteribus, et τὸ ἄνθος ῥοδοειδὲς, uti Dioſcorides exprimit, haud mirum, ſi Ῥοδωνιὰ Rhododaphnen credidiſſent cum Suida; quam vocem tamen doctiſſimus Gaza *Roſam*, alii in plurali *roſacea*, nonnulli *plantarium roſarum* interpretati ſunt. Heſychius: Ῥοδωνιὰ, ὁ τόπος, ἔνθα φύεται τὰ ῥόδα. Harpocrat. in Lexic. p. 312. e Demoſthene et Hecataeo probat, Ῥοδωνιὰν eſſe τὴν τῶν ῥόδων φυτείαν, *locum, ubi roſae naſcuntur*. Thomas Magiſter, in Eleg. voc. Attic. ex Edit. Blancardi et Lamb. Bos haec habet: Ῥοδωνιὰ, ὁ τῶν ῥόδων τόπος. ῥόδον δὲ τὸ ἄνθος. ῥόδη αὐτὸ τὸ δένδρον. In Gloſſis utrumque. Ῥοδωνιὰ Roſarium et Ῥοδωνιὰ rubriceta. Graeci hodierni vocant Ῥοδωνιὰ Ῥοδοπέρβολον. vid. du Freſne Gloſſar. med. et infim. Graecitat. pag. 1304. Cl. Bodaeus a Stapel, cujus immaturum obitum omnes boni et docti aeternum venerabuntur, in Commentar. ad Hiſt. Plant. Theophraſt. eruditiſſ. Rhodonia per roſam, cui frons perennis, qualis *Roſa del Cairo* vulgo dicta, i. e. roſa ex Cairo urbe Aegypti delata, interpretatur, Nerioque noſtro minime competere credit. Induſtrius Gorraeus in definit. Medicis tradit, Rhodonia vocari vitem, flavas uvas ferentem, foliis lauri nunquam decidentibus, amaris. Apud Athenaeum vero libr. IX. Deipn. ῥοδωνιὰ ſive ῥοδωντέα λόπας edulii genus eſt ex roſis, cerebro, ovi luteo, garo, pipere, vino, tritis, et in patella frixis. Confer Not. in Polluc. Edit. Hemſterhuiſ. in Fol. p. 137. ubi plurima notatu digna occurrunt, an Ῥοδονιὰ, Ῥοδώνια, vel Ῥοδονία ſcribendum ſit. Vtut fuerit, certe elegans floris Nerii ſtructura nitorque roſeus, coronis Rhododaphnen intulit. Hinc Virgilius cecinit in Culice:

- - - Hic Rhododaphne
Liliaque et roris non avia cura marini.

ut

ut ſic locum obtinuerit inter vernos flores lectiſſimos, *lilia et roriſmarinum*, de quibus Ovidius l. 12. Metamorph.

Vt modo rore maris, modo ſe violave roſave
Implicet, interdum canentia lilia geſtet.

Sed mentitur tantum roſam Rhododaphne; hinc Apulejo eam pro veris roſis habenti, necem paene intuliſſe, ſequens locus ex ejus Metam. libr. IV. p. 64. Edit. Pricaean. deſumptus indigitat: *Video frondoſi nemoris convallem umbroſam, cujus inter varias herbulas et laetiſſima vireta, fulgentium roſarum mineus color renitebat. Sed loco proximus, non illas roſas teneras et amoenas, madidas divini roris et nectaris, quas rubi felices et beatae ſpinae generant, ac ne convallem quidem usquam, niſi tantum ripae fluvialis marginem denſis arboribus ſeptam video: hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae pariunt in modum floris inodori porrectos caliculos modice punicantes: quos equidem fragrantes minime terreſtri vocabulo roſas laureas appellant, quarumque cuncto pecori cibus lethalis eſt.* Repetit hoc Samoſatenſis ſcurra, Lucianus in Lucio ſive Aſino T. II. p. 88. Edit. Graevian. ὀυκ ἦν ῥόδα ἀληθινά. τάδ' ἦν ἐκ τῆς ἀγρίας δάφνης φυόμενα ῥόδα ἐκεῖνα δάφνην ἀυτὴν καλοῦσιν ἄνθρωποι, κακὸν ἄριςον ὄνῳ τȣ̃το παντί. *Sed roſae illae non erant verae roſae, ſed quae ex lauro ſylveſtri naſcuntur; laurum ipſam vocant homines, qui malus cibus eſt aſino omni.* Quam ob cauſam, cum aſinis adeo infeſta, *Aſinaria* dicitur in Gloſſis Philoxeni, uti reſcribit maximum literarum decus Bochartus, pro herba Sinaria. Strabo certe libr. XV. p. 1052. Edit. Almeloveen in Ariana multa Alexandri jumenta, hujus plantae (quam ὁμοῖόν τι δάφνῃ φυτὸν, vocat) eſu, periiſſe *Comitiali morbo* ſcribit. Quanquam non ſolis jumentis, ſed et pecori omni mortiferam eſſe, jam ex Dioſcoride retulimus.

Nec tantum

equos

equos perimunt, mulosque asinosque canesque,

cum Palladius lib. I c. 35. murium sylvestrium aditus, Nerio solum claudi jubeat, qui hoc flore, dum exire conantur, pereunt. Simile quid tradit in Geoponic. scriptor. a Cassiano Basso collect. Apulejus libr. XIII. cap. 5. p. 360. Edit. Needham; Hinc oleander quoque dicitur Nerion, non quidem ab olea, sed ab ὀλεῖν, i. e. secundum Martin. in Lex. Etymol. ὀλλύειν, perdere. In Inscriptione apud Excell. Sponium in Miscell. Erudit. Antiq. Sect. III. n. 57.

VIGILIΛ METIA MΛSSΛE FILIA
MARTI OLLVDIO
V. S. L. M.

ubi Mars Olludius ab ὄλλυμι, tanquam destructor humani generis; sic Oleander sive Nerion pariter perniciosum pecudibus: hinc Germanis, Unholden Kraut.

Quam tamen deleteriam Rhododaphnes qualitatem, ut a prima hominis labe derivet, qui prudenti olim cecinit Prudentius ore in Hamartig. v. 232. cicutam ante peccatum et Rhododaphnen innoxias fuisse, his verbis probare nititur:

Noxius in teneris sapor aestuat ecce frutetis,
Cum prius innocuas tulerit natura cicutas,
Roscidus et viridem qui vestit flos Rhododaphnen,
Pabula lascivis dederit sincera capellis.

Quos ultimos versus R. P. Chamillard. in Edit. hujus Poëtae ad usum Ser. Delph. sic optime interpretatus est: et flos madidus rore, qui implicat viride Nerium, erat capellis petulantibus pastus salutaris. In VVidmann. et Bongarsian. cod. MSt. legitur Rhododaphnin, et Ison Magister Glossae veterum explicat, Daphnis Graece Laurus dicitur: optimae tamen notae MSt. et Editiones Rhododaphnen exprimunt.

Haec

Haec igitur olim ante lapſum innocua planta, animalibus cunctis nunc noxia; quam non damnoſam hominibus eſſe vult Dioſcorides,

inclytus ille
Natus Anazarbo patria Pedacius heros,

Libr. IV. cap. LXXXII. quem locum modo recitavimus. Ejus ſententiam confirmat Plinius L. XXIV. cap. XI. *Mirum, folia ejus quadrupedum venena eſſe, homini vero contra ſerpentes praeſidium, ruta addita et e vino pota.* Vel ut Poëta Latinus expreſſit:

Iumentis, ramis et frondibus omnibus una eſt
Exitioſa ſuis Rhododaphne: namque veneno
Enecat illa ſuo. Colubros tamen alma miniſtrat
Praeſidia adverſus omnes mortalibus aegris.

Pergamenus tamen noſter Libr. VIII. de ſimpl. Med. Facult. maxime refragatur, ſcribens: Νήριον ἢ Ῥοδοδάφνη, γνώριμος ἅπασιν θάμνος, ἔξωθεν μὲν τοῦ σώματος εἰ καταπλασθείη, διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως ἔισω δὲ λαμβανομένη ὀλέθριός τε, καὶ δηλητήριος, ὀυκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν βοσκημάτων. Eadem fere repetit infra: Ῥοδοδάφνη κατὰ μὲν τὴν ὅλην ὀυσίαν δηλητήριός ἐστιν ὀυκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων βοσκημάτων. *Nerium aut Rhododaphne, notus omnibus frutex, foris quidem illitus digerendi vim obtinet, porro ſi intra corpus aſſumatur, pernicioſus ac venenoſus, non tantum hominibus, ſed plerisque etiam pecudibus eſt. Rhododaphne tota ſua eſſentia venenum eſt, nec tantum homini, ſed plerisque pecoribus.* Qui Galenum et Dioſcoridem conciliare ſtudent, quos inter praecipue Matthiolus, dicunt: Nerium ſumtum hominibus, a ſerpentibus non demorſis, pernicioſum eſſe. Dioſcoridis vero ſententia, idem iis remedio eſſe, quos ſerpentes momorderint; qua ratione cantharides, auctore Ibn Sina, a cane rabido demorſis medentur, et eu-

phorbium a ſcorpione ictis, aliaque venena plerumque aliorum ἀλεξιφάρμακα. Valerius Cordus, doctiſſimus juvenis, alio hos Medicorum principes modo conciliari poſſe credit. Si nempe intra corpus ſumatur Nerium, venenum eſſe; ſin foris imponatur, contra venenatorum morſum auxiliari. Sed optime diligentiſſimus monuit Bauhinus, revera Nerium intra corpus ſumtum, contra ſerpentium morſus opitulari, Dioſcoridem intellexiſſe; fideliora enim exemplaria habent: σὺν ὄινῳ πινόμενα, *cum vino pota*, videlicet flores et folia. Eruditiſſimus Bodaeus a Stapel, pace tantorum Virorum credit, vocum vicinitate deceptum Dioſcoridem, confudiſſe Νήριν ac Νήριον. Νήρις memoratur Nicandro in Theriacis: Νήριν πηγάνιόν τε περιβρυὲς ἔνδετε Θύμβρης Δρεψάμενος βλαςὸν. *Nerimque et late ducentem germina rutam ſurculus addatur Thymbrae.* Haec autem Νήρις a Nerio plane diverſa, nil aliud quam Nardus montana, *quam Syria gignit Intonſique procul Cilices colleſque Sibyllae.* Dioſcorides Libr. I. cap. VIII. *Nardus montana, quae a quibusdam Thylacitis et Neris appellatur.* Nardum autem montanam adverſus venenatarum beſtiarum ictus, morſusque valere, nemo in dubium vocabit. Acetum et ſyrupum hinc paratum morſibus venenatorum animalium, *atrisque venenis, quae coluber fudit*, tam intrinſecus quam extrinſecus praeſentiſſimum remedium eſſe, tradit Cl. Jac. Bontius Animadv. in Garc. ab Orto p. 33. Nerio igitur affictum eſſe, quod Neri ſive Nardo montanae debetur, omnibus patet. Auctoritate Dioſcoridis et Plinii ſeductus Auctor Antidoti Eſdrae, (remedii contra venenata animalia praecipui uſus, quod nobis conſervarunt *Aëtius Amidenus*, Comes Ὀψικίου et *Paulus* Aegineta,) Nerii flores reliquis ingredientibus, et paulo poſt roſas Rhododaphnes adjunxit, et invicem, tanquam diverſa forent, diſtinxit. Hinc optima Cl. Bauhini coniectura; interpretationem Roſarum Rhododaphnes

nes in margine forte a quodam notatam, ab indocto homine textui ipso insertam esse.

Scribonius Largus scribit Compos. Med. LV. cap. X. *Ad dentium dolorem commanducare proderit herbam Rhododaphnen, et salivam dolentibus trajicere, ac pusillo diutius continere, et ita biantem pati salivam decurrere. Marcellus Empiricus*, Burdegalensis vir inluster, qui ferme integrum Scribonium in sua Empirica transtulit, haec ut valetudini parum tuta exclusit;

- - - nam gustu vehementer amara
Et fauces acri et linguam mordentia gustu
nec non pulsantes cordis rodentia venas.

Eruditissimus tamen *Rhodius* in aureo commentario ad Scribonium Largum sperat, Auctoris verba sine offendiculo sic legi posse: *et salivam dolentibus pusillo diutius continere, et ita biantem pati salivam decurrere.* " Periculi enim res plena foret, scribit ulterius vir vere *πολυμαθέστατος*, salivam deglu- " tire, imo Medicorum institutis adversa, ut vere moneat " Celsus, *vitandum, ne quod haustum erit, devoretur:* nisi tra " jicere idem significet, quod postrema sententiae verba. " Hoc vero ineptum, quandoquidem saliva aliquandiu reti- " nenda. Verum ne optimum Auctorem sine caussa mutile- " mus, omnia erunt salva, si quod credo putet, humorem " extra dentes trajectum, ut dolorem leniat, aliquandiu con " tinendum, antequam ore aperto fluat. Qua ratione si cui " adhuc *trajicere* gravius videbitur, facile patiar, *trahere* sub- " stituat: quod rei et Auctoris menti convenientissimum est. " Ita Celso libr. IV. cap. VII. *materiam trahere* ac *evocare*, eo " dem modo venit. At vero Scribonii voce, nihil commo " dius exprimit allecti liquoris propulsum, qui inter man " dendum lingua peragitur. " Haec ad salvandum Scribonii Largi locum Cl. Rhodius, artis medicae tantum sciens et intelligens, quantum humana mente capi et concipi potest.

De

De interno Nerii uſu hodie ad unum paene omnes ſilent, et diligentiſſimo Bauhino ſubſcribunt: *Conſulimus omittendum uſum internum medicamenti dubii, ne in jactura vaſis, artem figulinam faciamus.*

Externe variis varii mederi tradunt Nerium. Diſcutiendi facultatem tribuit illi, ſi forinſecus imponatur, *Pergamenus* noſter VIII. Simpl. id quod repetit *Aëtius Amidenus* Tetrabibl. I. Sect. I. Hinc frictionibus Athletarum commendatum, ceu jam alibi a nobis notatum: huic enim intentioni, ex mente eruditiſſ. *Reineſii*, Nerium quam accommodatiſſimum habitum, utpote ſcabritie foliorum et aculeolis cutem mordicans et laceſſens, eoque ſtrenue diſcutiens. *Abuali Ibn Sina* in Canon. l. II. Tr. I. pag. 105. commendat folia in duris humoribus reſolvendis, ubi egregie proficiunt; dorſoque et genu longo dolore cruciatis mederi, ac prurigini, ſcabiei et intertrigini, praecipue e foliis expreſſis ſuccum auxiliari aſſerit. *Rhaſis* de Simplicibus ſcabiei atque prurituі conferre antiquis doloribus et vetuſtis penium et renum remedium afferre, ſi ex ea emplaſtrum fiat, tradit; hinc praecipue in Arthritide ab Arabibus commendatum Nerium, cujus morbi octoginta ſpecies Indi enumerant; quemcunque enim dolorem flatus corpori inferant, arthritidis tanquam morbi principalis nomine ſalutant. Vid. T. IX. Hort. Malab. T. VIII. p. 12. Hinc ex *Picrodaphne* (quam et Rhododaphnen Cl. Welſchius eandem credit) ψωρικὸν ἐπίχρισμα πάνυ θαυμαστὸν, *Linimentum Pſoricum omnino mirabile*, et omnibus ulceribus perquam ſalutare Anonymi Graeci recentioris, cujus MSt. exſtat in illuſtr. Auguſtana Bibliotheca: Πικροδάφνης νεαρῆς ἁπαλὰ φύλλα ℥γγ. β. βράσον μετ' ἐλαίου εἰς ἀποτρίτωσιν. καὶ τὰ μὲν, ἃ δεῖ, ῥίψον. εἰς δὲ ἔλαιον πρόσθες κηροῦ ℥γγ. γ'. καὶ βράσον ἕως διαλυθῇ, ἐπίπασσε λελειωμένον θεῖον ἄπυρον ℥γγ. α', καὶ κατάχριε ἐν ἡλίῳ. τινὲς δὲ ἀντὶ τῆς πικροδάφνης σκίλλην ἕψοντες ἐμβάλλουσι. ex verſione Welſchiana:

Ex

Ex Picrodaphne novella foliorum teneriorum uncias duas cum oleo coques, usque dum contundi queant, et quae opus habebunt, teres. Oleo autem indes cerae uncias tres, iterumque coques, dum dissolvatur. Tum insperges sulphuris vivi et laevigati unciam unam, atque ad solem illines. Quidam tamen picrodaphnes sive Rhododaphnes loco scillam coquentes adjiciunt. Haec e codice Augustano, *Welschius*, Medicorum paene omnium perfectissimus, et, ut cum *Eunapio Sardiano* loquar, ἔμψυχος βιβλιοθήκη, spirans, inquam, Bibliotheca, vivumque adeo Museum, ita in eo fere nihil ex omnibus artibus, disciplinis et linguis, quod perspectum cognitumque non habuerit, desideretur.

Quae de necandis per decoctum Rhododaphnes pulicibus teredinibusque habet Ebn Sina, ex Geoponicorum libris, olim Constantino Porphyrogeneto adscriptis, nunc ab Excell. Needhamo, Cassiano Basso tanquam collectori vindicatis, mutuo sumsit. De Pulicibus domesticis haec habet *Pamphilus*, Grammaticus Alexandrinus, Aristarchi discipulus, Geoponic. libr. XIII. cap. XV. p. 371. Ποιήσας βόθρον, καὶ κόψας ῥοδοδάφνας, βάλλε εἰς αὐτὸν, κἀκεῖ συνδραμοῦνται πᾶσαι. διαφθείρει αὐτὰς ὁμοίως καὶ σπέρμα νάπεως καὶ Ῥοδοδάφνης ζεσθέντα ἀμφότερα, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ῥαινόμενα. *Scrobem facito, et Rhododaphnas contusas in ipsam mittito, isthucque omnes concurrent. Perdunt eos similiter semina sinapis et Rhododaphnes fervefacta, et in domo respersa. De muscis abigendis* hoc ex *Anatolio*, Theodosii Imperatoris Magistro, refert *Berytius*, vel forte *Hermippus*, Philonis Biblii discipulus, Geoponic. Libr. XIII. cap. XII. p. 369. Ἀνατόλιος δὲ φησὶν, εἰ βούλει αὐτὰς εἰς ἕνα τόπον συναθροῖσαι, ποιήσας βόθρον, καὶ κόψας ῥοδοδάφνας ἔμβαλλε εἰς αὐτὸν, κἀκεῖ συνάξεις ἁπάσας. *Anatalio Auctore si muscas in unum locum congregare velis, scrobem facito, et Rhododaphnas contusas in ipsam mittito, isthucque universas congregabis.* De fugandis muribus rusticis *Apulejus Geoponic.*

 libr.

libr. XIII. haec habet: Οἱ κατὰ Βιθυνίαν ἔμπειροι ῥοδοδάφνης φύλλα εἰς τὰς ὀπὰς ἐμφράττουσιν, ὥστε αὐτοὺς ἐξιέναι σπεύδοντας τοῖς ὀδοῦσιν ἅπτεσθαι. ἁπτόμενοι γὰρ διαφθείρονται. *Qui in Bithynia rerum experti sunt, Rhododaphnes foliis foramina obstruunt, quo mures prodire gestientes illa dentibus attingant. Ex contactu enim enecantur.* Eadem jam alibi ex Palladio retulimus. Claudat agmen, quod *Sotion in Geoponic.* libr. II. cap. XLII. p. 66. retulit experimentum: ὁ ὀσπρολέων, ὅν τινες ὀροβάγχην καλοῦσιν, οὐκ ἀνάλευσε ἐν ταῖς ἀρούραις, εἰ ἐν ταῖς γωνίαις τέσσαρσι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἀρούρας ἐμπήξειας ῥοδοδάφνης κλάδους. τοῦτο δὲ πάντα τὰ ὄσπρια ἀσινῆ φυλάξει. *Leguminum leo, Orobanche appellatus, non proveniet in arvis, si in quatuor angulis et in medio arvo Rhododaphnes ramulos infixeris. Hoc autem omnia legumina incolumia servabit.* Illud paene praeteriissem, Ebn Sinae Nerium esse sternutatorium; ubi obiter noto, *Nera* vel *hnera* sternutationem in lingua veteri Scytho Scandica designare. vid. Index Verelii Scyth. Scand. ab Ol. Rudbekio edit.

Nullum quoque dubium, Amuleti vices suppleviste Nerium. Est in Amici gemmaria penu jaspis cum inscriptione: ARBVSCVLA AMARA, et literis R. D. in medio ramusculus; interpretor: RHODO-DAPHNE. Sic Nob. Sponius Miscell. Erud. Antiq. p. 297. Amuletum simile cum literis M. D. interpretatur: *Mater Deorum*, ramum vero Pinum, sacram huic Deae arborem.

Cap. V.

NErii speciem *Saccharum* vulgo *Schakar el Ma-ascher* suppeditare, testis est R. P. *Angelus de St. Josepho*, in Versione libri Persice inscripti: *Mourekabat quarabidin*, compositiones Pharmacevtices Auctoris *Mouzaffer Eien Mouhammed el Hosseni*, in specim. Not. ad Compos. N. 373.

Sed

Sed cum paene deleta sit Sacchari hujus, Nerii specie producti, in officinis pharmaceuticis et hodiernis materiae medicae scriptoribus memoria, ejusque historia, secundum Ill. Salmasium, non careat ambiguitate, ex Arabibus Artis nostrae Principibus illud reducendum erit.

Conservavit nobis imprimis ejus notitiam polyglottos *Deusingius*, orientalium linguarum callentissimus. Sic enim de illo testis omni exceptione major, eruditissimus *Ludovicus de Dieu* in Praefat. Historiae Christi, e Persico latine redditae: *Nec praetereundus nobis egregius Juvenis, Antonius Deusingius Medicus, qui Cl. Jacobi Golii aedibus, adeoque ipso domestico praeceptore, per multos annos usus, in Arabicis et Persicis sic profecit, ut de republica literaria plurimum mereri possit.* Nec fefellit haec spes, cum Lexicon Medico Arabicum, nomenclatoremque Persicum et Turcicum conscripserit, quod ipse fatetur Deusingius in Praeloquio Vindiciarum contra *Bernardi a Doma* furiosos insultus, et versione *Cantici Ebn Sinae Principis Abi-Alis*, impressa Groening. 1649. in 12mo (cujus opusculi praefationi vel eruditione vel ingenio nihil omnino est quod accedat,) omnibus palam fecit. Hic igitur *ἀραβικώτατος Deusingius* differt. de Saccharo, plura quam Medicorum ullus hac de sacchari specie collegit, et praecipue circa ejus nomen annotavit, illud varie pronuntiari. Ab *Ebn Sina*, Al-oofcher; a *Cremonensi*, Al husar; a *Bellunensi*, Alhasser; ab aliis (apud *Serapionem* libr. Simpl. c. 50.) abjecto articulo praepositivo, *Al Haboscher*, *Haboscer*, *Haosser*, *Alboſor*, *Alossar*, denique *Alhasser*. Nec mirum, tantam in scriptione occurrere discrepantiam, quae ut magnam partem, ita tamen non in totum, ab incuria vel temeritate scribariorum in obscura voce exprimenda profecta est, quippe orta plurimum a difficultate, quae est circa repraesentationem primae literae radicalis; Ea cum sit gutturalis litera Ain, respon-

ſpondens Hebraeorum ע, nullo charactere vel characteribus Europaeorum exprimi apta eſt: Dum itaque ea adjunctam habet vocalem *a* vel *u*, a nonnullis pronuntiatur ut *Habo*, ab aliis *Ho*, ab aliis *Hu*, ab aliis *O etc.* Quin et cum vocales non ſint de eſſentia dictionum, ſed duntaxat pronuntiationi inſerviant, adeoque raro ab orientalibus adnotentur; nonnulli pro *o* vel *u* addiderunt *a* primae radicali, ac pronuntiarunt *Ha.* Vulgari modo eorum, qui Hebraeas literas tractant, pronuntiari poſſet *Gno* vel *Ngo g.* conſonante ut G. Germanorum, ſeu Perſarum aut Turcarum K punctatum. Nos facilitatis cauſa *Oo* pronuntiabimus. Secunda autem radicalis eſt *Schin*, valens *ſch* ſeu *ſj*; unde *Ooſcher*, *ooſchar* exprimimus, vel cum minori aſpiratione *Ooſcer.* Haec laudatiſſimus Deuſingius de varia ſacchari hujus pronuntiatione.

Nec minor circa generationem, arborem naturamque hujus ſacchari, diſcrepantia. *Ebn Sina* enim Mannae ſpeciem, ſupra plantam Al oſchar cadentem ſicut fruſta ſalis, credit: cui *Beitarides* ſuffragatur; at male hoc ſaccharum dicit eſſe ſicut fruſta ſalis, in quo denuo id, quod a priori voluit diſtinguere, cum eodem, vel ſaltem ſaccharo Indico, quod dicebat inveniri ſuper arundinem ſicut ſal, confundit.

Diſſentit ab *Ebn Sina Serapio*, (non ille quidem, cujus meminit *Cicero* et *Celſus* Prooem. libr. I. Sed qui tempore *Leonis Imperatoris* circa Annum Chriſt. 742. demum inclaruit;) et ex *Ibn Meſuai* de Simpl. cap. 50. *Saccharum, quod ab Al-Jemen* (Vlug Beig, Parthiae et Indiae Rex, magnique Timurlani Nepos, in Tab. Geogr. a Cl. Gravio Londini Arab. et Lat. edita, *Taman* vocat,) ſive Arabia felici *affertur, ſimile maſtichi eſſe et Zuccharum Huoſcher dici* refert. Idem *Serapio ex Iſaac Ben Sulaimen* de hoc ſaccharo memorat: Zuccharum e regionibus *Heigen*, (corrupte pro *Higjaz*, Vlug Beigi *Hejáz*, ſive

ſive Arabia petraea ſic dicta, quod colligata et conſtricta ſit montibus, teſte Cl. Golio not. in Alfergan. p. 98.) quod nominatur Zuccharum Haoſcher, eſſe minus ſpeciebus aliis in dulcedine, et plus in ſiccitate. Sed in utroque fallit et fallitur *Serapio*: id ipſum enim, quod *Ebn Sina* ſacchari ſpeciem faciebat, adeoque a manna diſtinguebat, cum illa mannae ſpecie confundere videtur, quae *maſtichina* a granorum ſimilitudine, ſeu granata, vel potius granulata, appellari ſolet. Et ſaccharum e regionibus *Higjaz*, perperam pro ſaccharo Al Ooſcher haberi, ſi invicem conferantur, clarum evadet. Elucet ex his, Arabes ipſos hujus ſacchari non ita plenam habuiſſe rationem et cognitionem, cum non ubivis illius fuerit proventus. Cumque ſal *Jemanicum*, ſeu ſaccharum Arabiae felicis, hoc eſt ſaccharum Arabicum Dioſcoridis, Galeni, Plinii, non noviſſent magis exacte, exiſtimarunt alii, illud ſaccharum Arabiae felicis dictum eſſe ſaccharum Alooſcher; alii cum lac illud Alooſcher adeo ſit cauſticum, ut coria illo depilentur, et potum pondere ſesquidrachmae interficiat, ſolvendo excoriandoque, non ex ipſo frutice oriri, ſed de coelo cadere in eam plantam ſub mannae nomine, cum tamen omnis manna dulcis; haec vero concretio ſubamara. Varias has Arabum ſententias ſequenti metro incluſit Cl. *Khuenius* Zodiac. med. T. I. libr. V. p. 861.

Diſtat ab hac Arabum Sacchar, quod ab arbore Alhaſſar
Concretum gummi aut ſalis inſtar labitur; idque
Ob teretes grumos Avicennas nomine Mannae
Extulit; Aegypti ac Arabum frondeſcit in oris.

Et paulo poſt:

Fluit manna hoc Sacchar de more minutis
Concretum glebis, non ros, ſed nobile gummi.

Poſt Arabes conticuit in ſcholis fere Medicis hoc ſaccharum.

Illustris tandem *Julius Caesar Scaliger* Parens, naturae illud Daemonium, Exercit. CLXV. contra *Cardanum*, varias ignotasque facchari fpecies recenfens, et hujus pariter non dememinit; aft infelici conjectura, cum *Tigalam* plantam effe cenfet, ex qua faccharum exturgefcit, concrefcitque in minutas grandines. Hinc faccharum Alhafar et Aloofher maxime referre credit, ideo notatus ab incomparabili *Salmafio* in Plinian. Exercit. in C. Jul. Solin. Polyhift. p. 926. a. b, qui errorem quoque eruditum errat, dum Tigala aliud nihil, quam lac concretum plantae effe judicavit, cum tamen *Bellonium* citaverit, quo Auctore nemo melius generationis hujus facchari primordia expreffit, Obferv. libr. II. c. 91. p. 148. quando ope vermiculi, fcarabaei aemuli, fe intra folia plantae involventis, et inibi habitaculum conficientis, faccharum hoc parari fcribit: id quod Serapio olim obfcure expreffit, dum ab oculis ramorum fuccum egredi memorat.

Omnium dilucidiffime ortum delineat jam fupra laudatus P. *Angelus de St. Jofepho Not.* in Pharmacop. Perfic. p. 361. quod faccharum iftud exterius corrugatum et agglomeratum adhaereat cuidam e folio infundibili modo contorto nucleo, in quo non fructus, fed infectum quoddam nigricans, Perfice *c-bezoukek*, bombycis inftar nidificat, et recumbit, quod paulatim ut aranea fibi reticulum negligenter net; idque infectum mufciforme in vermem degenerans, nucleum folidum bombycis modo, ut jam fupra relatum, quafi fepulchrum fibi parat, intra reticulum comparatum, circa quem nucleum materia illa dulcis et candida quafi nix glomeratim adnafcitur et condenfatur, quae Arabice *Saccar el Afchaar*, aut *el ma afcher*, et Perfice *fchakar Tigal* vocatur, i. e. *faccharum nidorum*, ut vult *Zein el attar* in fuo *Echtiarath*; aut vero, et melius, faccharum animalium, eo quod aqua diffolutum ad morbos pecudum gutturales propinetur.

tur. Haec P. *Angelus a St. Josepho.* De voce *Tigal Bellonius* teſtimonio ſuo confirmat, neminem eſſe, qui Turcica appellatione illud *Tegalia* nuncupari non noverit; cujus nominis originem ὁ πάνυ *Salmaſius*, et Cl. *Deuſingius*, in Graecia quaerunt, cumque ſaccharum al Aſchaar nivi vel lacti ob albedinem aſſimiletur, et in officinis pigmentariis Conſtantinopolitanis in globulos avellanae magnitudinis redactum, ſub *Tigalae* nomine vendatur, lingua graeca vulgari quaſi exprimi τὸ γάλα volunt; ſicuti *Olibanon* dixere olim pro thure ὁ λίβανος.

Vidimus ſacchari geneſin; nunc *arbor* vel *frutex*, cujus folia inſectis ſacchariferis nidorum materiam praebent, examinanda. Mira circa hanc Auctorum divortia. *Ebn Sina Taxum* ſubſtituit, cum *Asjar Taxus* ſit. vid. Plempius in erudititiſſ. ad *Avicenn.* Canon. Comment. Hinc *Gloſſa Cyrilli: Rhododaphne, Taxus; lauria andrium*: nam *Taxum* quoque

. . . falſi ſub ſuſpicione veneni
Inſontem Graji jam damnavere Poëtae
Hiſtoricique, fidem fama leviore ſecuti.
Me decet arboreum vatem purgare malignis
Arboream dictis, et ficto carmine Divam.
Si qua fides Vati non Grajo, Taxus ab omni
Pura veneficio eſt, Taxi ſub tegmine quivis
Dormiet inque oculos, inque aures tutus utrasque.
De vino reſponde mihi, et mihi pocula praebe
Taxica, non equidem parcam vel dante noverca.
Putida Grammatici res eſt, hinc Toxica dici.

Sic taxum vendicat ab omni veneno elegantiſſimus Anglorum Poëta, *Coulejus Plantar.* L. VI.

Cl. *Deuſingius* ex Auctore aliquo Arabe notavit, Al oſcher eſſe arborem, cujus fructus vocatur *Cherfaa* finali ע, quod male

 ſcriptum

scriptum putat pro *Chervaa*, quod Ricinum significat, teste *Ibn Bitar*; plantam nempe *Jonae Prophetae*, quae brevi tempore succrescebat, et quam erosam a verme indignabatur. *Kikajon* fuisse ricinum, fuse et asseveratione irrevocabili tuetur atque defendit *Guilandinus* noster Epist. ad Patric. ejusque sententiae inhaerent Theologorum praecipui. Planta haec sub nomine *Pandi Avanacu* conspicienda est in regio opere *Horti Malab.* T. II. fig. XXXII. tantaque copia progerminantem circa Tripolim Syriacam observavit Cl. *Rauwolfius* in Itiner. ut viam regiam viatoribus praecluserit. Est et alia hujus nominis *Cherfa* sive *Kersa* planta, cujus meminit solertissimus *Welschius* Hecatost. Prim. cap. XII. pag. 16. quam *corticem Culilawang* esse, *in ejus Descriptione* cum Deo et die probabimus.

Serapio testatur, secundum alium quendam Arabem Hehoscher esse speciem tithymali, cui classi quoque Ricinus seu Cataputia major a nonnullis accensetur: de qua drastica planta Poëta monet:

Purgantes inter violentior omnibus herba.
Errones fugito, sua qui modo pharmaca planta
Hac condunt, virusque suis mortemque ministrant.
Heu! fuge crudeles artes, fuge vulgus avarum,
Emungens auro aegrotos et funere mergens.

Abrianisa apud *Serapionem*, per Al oscher intelligere videtur plantam quandam, quae non nisi aequivoce dictum saccharum proferat, seu lac aliquod e planta exsudans inspissatum, quod non nisi externa facie saccharum repraesentet, dum interim viribus a sacchato longissime distet. Equidem maximus *Salmasius* testatur, multis aliis praeterea succis, sed non nisi congelatis sive coagulatis, ut saccar Mambu, saccar Tengae e liquore palmeo, Indis Jagra dicto, sacchari nomen tribui.

bui. Folia porro lata habere Hahofcher, *Abrianifa* afferit, et Zuccharum quod egreditur ab oculis ramorum et a locis foliorum ejus, et prodeunt ex eo mala ficut tefticuli camelorum, et ab illis pomis res quaedam adurens provenit, ita ut non poffit fieri cauterium cum re meliori ea; quando inciduntur folia Hahofcher, emittunt lac, quod colligitur Majo menfe, et ponunt in eo coria, et non remanet in iis pilum. Quae omnia ab Abrianifa prolata, non inepte ad Ricinum et genus Tithymalinum referenda, metro inclufit Poëta *Khuenius* Zodiac. med. T. I. libr. V. p. 861.

Eft arbor craffo ligno, pulchroque levique,
Et recto, fert poma cameli imitantia formam
Tefticuli, quibus et liquor deftillat adurens
Adftringensque parum, ad cauteria commodus igne
Facta.

Eruditiffimus *Golius* in *Lexico Arabico*, ftupendi laboris opere, ex Arabum quorundam fententia refert: Alhofcher arboris fpinofae et gummiferae fpeciem effe, cujus fructus tubercula inflata, quae et hoc nomine appellantur, alba.

In hac fententiarum diverfitate, faepius nobis laudati *Salmafius* et *Deufingius*, rite penfitatis omnibus, ad *Apocynum Syriacum*, quod *Periploca Syriaca Dodonaeo* dicitur, delabuntur, eo quod planta haec pariter lactefcens fit, e qua fuccus fponte magna quantitate exfudans, fenfim fimilitudine Gummi Tragacanthi infpiffatur. E floribus quoque, loco fructus, duo poma feu facculi, tefticulos referentes, prodeunt lanugine referti, quibus Arabes tomenti vice implent pulvinaria, et fomitis loco utuntur ad accendendum ignem. Unde *Hofcher* in *Exodi verfione Arabica* pro שׁ״שׁ fumitur, quod genus lini fubtiliffimi et candidiffimi fignificat. Sunt, qui Byffum interpretantur. Saadias de lana hofcher accepit

Exod. XXV. Linum autem et lanam indifferenter auctores appellant id genus omne, quod ex arboribus et fruticibus legitur, ut ex goſſypio et aliis corticis plantis. *Haec* illuſtr. *Salmaſ.* in Homonym. Hyl. Jatric. cap. 79. vid. quoque doctiſſ. *Braunius* de *Veſtit. Sacerd. Hebraei*, paſſim.

Ab his teſticulis vel ſacculis nomen huic plantae tributum *Beidelſar*, ut eſt apud Proſper. Alpin. de Plant. Aegypt. quaſi dicas *Beid el oſſar*, i. e. *ovum oſſar*; aptius tamen *teſtes Oſſar*, ex mente Cl. *Veslingii* obſerv. ad eundem p. 28. dicuntur, quia *teſticulus* ab ovali figura vocatur *Beida*; qui inſuper annotavit *Beidelſar* peritioribus Arabum medicis *Oſſar* ſimpliciter et *el Vſar* dici; et lac ubertim acre atque amarum fundere caule, ramis, nervulisque cunctis, quod concreſcens locis calidioribus, non ſaporis, ſed candoris quadam ſimilitudine *Mann* et *ſaccar el uſar* appellatum fuit. Eſtque haec planta *Ericu* et *Bel-Ericu Hort. Malab.* T. II. figur. XXXI. ex mente Ampliſſimi *Commelini* in Not.

In hanc plantam cuncta, quae *Abrianiſa* de Al oſcher habet et recenſet, ſi Proſp. *Alpinum* aliosque inſpicias, quadrant. *Honorius* certe *Bellus*, literis ad *C. Cluſium*, hanc plantam *Ebn Sinae* et *Abrianiſae* Al ooſcher indubie eſſe credit, et deſcriptione hujus fruticis, ab *Ebn Beidar* et *Malahyſah*, Medico Perſa, qui *Ebn Beidaris Hiſtoriam in epitomen redegit*, (quorum libros MStos apud *Haym Abenxuenſem*, medicum Ebraeum, Hiſpanico ſermone vidit) mutuo ſumta, magis magisque firmat; cui *Cl. Cluſius* pariter *Rar. Plantar.* L. V. c. 4. accedit. Nec alia forte planta induſtrii *Cornuti de Plant. Canadenſ.* cap. 37. qui non tantum de hac majori, ſed et minori Apocyno recto Canadenſi annotavit, ſucco plantam totam turgere lacteo viſcido, cujus lentore fiat, ut pedibus implicatae muſcae haereant, implicatis viſco pediculis, et fruſtra alarum niſu vitae conſulere tentent; quippe et odore

re et sapore allectae frequentes advolant. Forte hoc insecti genus est Persice *C-hezoukek* dictum, e quo saccharum Al-ooscher confici, refertur a P. *Angelo*. Ne tamen mireris, ab insectis tantam proficisci dulcedinem, et melli analogam qualitatem; quippe mirabiliora dabimus in *Myrmecologia nostra*, ubi de *formicis mannam et Litin Bitsik elaborantibus*.

In admirationem rapitur modo laudatus *P. Angelus*, peregrinatorum ne ullum, curiosiorem licet, excepto illustri *Thevenotio*, hujus plantae ab ipso delineatae et descriptae, mentionem injecisse, quam αὐτόπτης circa oras maritimas Bender Congo, et Bender Abassi, portuum nempe Persidis e regione Hormusii, saepius nascentem et luxuriantem observavit. Et *Thevenotium* quoque, ratione denominationis plantae aliarumque circumstantiarum deceptum, queritur ab mercatore Armeno, qui mancam ei mutilamque plantae historiam suggessit. Dum enim plantam *Kerzereh* vocat, generale omnium deleteriarum plantarum nomen huic imponit; specialiter autem plantam lethiferam denotat, *fel asini* dictam, eo quod vel bestiae hujus felli gustu similis; vel quod animal hoc durissimae caeteroquin vitae, si plantae hujus amaritiem degustarit, tanquam lethali assumpto pharmaco, statim corruat et moriatur, teste generos. Dn. *Chardin* descript. Itiner. Persic. T. II. cap. 3. p. 12. Edit. ult. in 4to, qui insuper plantam, *Kerzereh* dictam, a planta saccharum al oscher proferente, plane distinguit.

Est autem, e *Thevenotii* mente, Frutex ad viri proceritatem et ultra germinans, cujus truncus hominis adaequat crassitiem, e quo rami prodeunt brachio aequales, in plurimos ramulos, quorum minimi digitorum crassitie, divisi. Cortex illi crassior, sub quo truncus lignosus albicans. De hoc ligno Al ooschar Serapio: Lignum est leve, crassum, rectum pulchrumque, ut ideo assimilaverint cantilenarii in

cante-

cantilenis brachia et crura amasiarum, ligno huic. Color arboris, secundum *Thevenotium*, virore albicat, vel ut *R. P. Angelus de St. Josepho* explicat, frondibus exterius valde virentibus, interius autem candicantibus, lanuginosis et flaccidis quasi verbasci foliis, figurae ferme ovalis, veluti nucis frondes. *Thevenotius* quoad crassitiem Lauro cerasi foliis, longioribus tamen, assimilat, qui in ordine eorum describendo pariter accuratus existit, dum recenset foliorum bina sibi semper esse opposita, non tamen ex eodem latere, sed sequentia bina cum praecedentibus crucis figuram efformare, petiolis tamen carere, caulem ex quo prodeunt amplecti, illique annexos esse. Ad summitatem plantae, et utplurimum prope antepenultimum foliorum ordinem, scapus prodit crassitie caudae sive petioli Tulipae, (labruscae assimilat *Chardinus*) digiti longitudine, ex quo alii parvi cauliculi oriuntur numero utplurimum quindecim, quorum unusquisque in floris summo superbit, qui juncti umbellam efformant; antequam flores erumpunt, dimidii oboli latitudine in diametro adaequant instar globuli plani, ejusdem paene magnitudinis ac figurae, cujus sunt ossicula albicantia plana in summitate, in pisce Raja reperiunda: inferne flores in rotunditatem globantur, dum foliola, ex quibus componuntur, sese jungunt. Flores aperti parvulas mentiuntur Anemones; externe coloris sunt ad violaceum accedentis, admodum laevigati, fundus interne albicat, apicesque foliorum purpurei coloris, inferne figura pentagona plane lutea elucet, cujus anguli singuli in foliolum floris terminantur: et e medio cujusque hujus pentagoni lateris denticulus quasi, inferne candidus, superne purpureus prodit, suntque denticuli hi semper binis foliolis interjecti, floresque rubi floribus similes/ Haec *Thevenotiana* fl rum descriptio. *R. P. Angelus* fructum floremque alio plane modo delineat. Fructus

sunt,

ſunt, ſcribit, omnino ſimiles humano ſtomacho ſeu ventriculo quoad formam, non autem ejusdem molis, ſed ferme dimidio majoris, coloris exterius ſubviridis, interius candidi, mollique infarcti pulpa: hi autem flante Auſtro maxime hiant, tum ex hiatu erumpit flos caeruleus, aſpectu mirabilis, lilii delicati ſpecie, quem Perſae vocant *Gul Badſamur*, ex Fr. a St. Joſepho interpretatione, *florem venti pellis caſtorei*, metaphora ſumta a caliditate pellium caſtorei, quibus Perſae contra hyemis rigores veſtiuntur. Generoſ. *Dn. Chardin* interpretatur *florem venti ſuffocantis*.

Ne vero compendio plus aequo ſtudens, rem verius implicem, quam explicem, idcirco hac occaſione paulo altius exordior, et Ben. Lectori prius ex Auctoribus Perſicarum rerum, quale hoc ventorum genus exiſtat, pluribus indictum adhuc, exhibeo. At nemo melius hos nobis demonſtrabit Excell. *Kaempfero in Amoen. exot. Faſc. IV.* §. 3. p. 671 et 721. eſſe nempe ventos ex auſtro occidente poſt meridiem flantes, aeſtuoſos adeo, ut ex orci faucibus propelli magis formidandi nequeant. Incolae eos Baadi-Samur, barbaro ipſis nomine, et venenati quid inſinuante, vocant; rectius circios infernales appellaverint, ex eorum quippe occurſu, praeſertim in turbinem ſi agantur, viatores nonnunquam proſterni et praecluſos ſpiritu ſuffocari contigit, niſi linteo madefacto faciem operiendo, ſuffocationis periculum declinaverint; quo fine nemo facile ſine plena amphora iter hoc coelo ſuſcipit. Res prodigio ſimilis, et ut a nemine hactenus memorata, ſic ex naturae principiis nondum deciſa eſt: Cur ſtygii iſti flatus, cum flammae inſtar ardeant, liquores tamen et madentes pannos contactu ſuo algidos reddant; quin etiam reconditos intra cameram, et non contactos, mediocriter refrigerent? Certe qui a corporis lotura, (quam hic in detrimentum amamus advenae) ex ciſterna madentes prodeunt,

ab hoc vento afflati vim frigoris percipiunt intolerabilem, ac paene funestam, nisi subito inarescens cutis molestiam cum madore rursum deponeret.

Quod si aqua, vento hoc ingruente, defuerit, aliud remedii genus suppeditant generosi peregrinatores, *Theventius et Chardinius*, ut nempe iter facientes linteo statim caput obtegant, pronoque ventre in terram projecti, faciem tamdiu terrestri glebae arctissime infigant, usque dum deleterii hujus presteris impetus, vix horulae quadrantem durantis, transierit. Et quod adhuc magis mireris, corpora turbinis hujus deleterii vi trucidata, dissoluta quasi reperiuntur, cum interim situi et colori corporis naturalis nihil decedat, et carneae veluti statuae, rigida, vitam quasi spirantia, exanimia tamen, hoc ipso illis corporibus non absimilia, quae in cella vinaria reperta fuisse, tradidit Excell. *Connor de Antr. lethifer.* Art. II. p. 15. *Chardinius* dormientibus assimilat et jungit: Quod si hoc vento demortui, et aeterno involuti somno, manus pedesque quis tangat trahatque, a corpore secedentes mox manibus suis tenebit, vel in pulverem rediget; id quod duobus exemplis lectu certe dignissimis comprobat. Memorat porro, hos ventos inter decimum quintum Junii et Augusti quintum decimum diem, quo tempore calor ad sinum Persicum maxime regnat, summam exercere tyrannidem, maximo sonitu flare, et rubente ac inflammante quasi colore, instar flammae fornacis, secundum *P. Angelum*, furere; indicio veneni penetrantissimi, a quo nomen gerit. *Bad* quippe ventum denotat; imo secundum magos e Zoroastri secta, *Angelum ventorum Praesidem, Aeolum ethnicorum. BadKhani* pariter nomen fontis provinciae Damegan, e quo certo anni tempore venti prodeunt tanti impetus et vehementiae, ut homines et animalia sursum in aëra tollant, arboresque radicitus evellant: quare cognomen *Geschmen Bad* fonti huic tribuitur.

tur. Vid. Interpres quondam Regis Galliarum doctissimus, *Mr. d' Herbelot dans la Bibliotheque orientale* p. 165. A voce hac *Bad*, veloces et ventorum aemuli equi *Bad pai* dicuntur Cl. *Oleario* in Itiner. Persic. *Sam̃* autem Arabica lingua *venenum* exprimitur. Hinc in locis ipsis, teste *Dn. Chardin*, *Sam̃yel* audit, voce composita ex *yel*, Turcice *vento*, et *Samm*, *veneno*: nomine hoc Sam̃yel incolas regionum Bagdad et Mosul, ubi triste pariter ejus dominium, exprimere itidem refert *Dn. Thevenot.*

Accidit sic hominibus, suffocante hoc vento Badsamur obrutis, quod animalibus in antlia pnevmatica Guerikiana inclusis; quae aëre crassiori evocato, relictoque solum iisdem aethere tenuissimo, protinus spasmis tentata suffocantur et exspirant. Est enim vento hoc irruente et rarefacto, externi aëris elater, internae aëris elasticitati movendae impar: unde ab hoc viscera interna cava nimium expanduntur, inflantur, et fibrae tensionis impatientes, ad contractiones spasmodicas irritantur, tandemque suffocantur, ni remedio a Cl. *Kaempfero* suppeditato se muniant. Sic Josephus Acosta nauseam et vomitiones, quas gravissimas ipse cum sociis quibusdam passus erat, dum Pericaccae, montis Peruviani et forsan totius orbis editissimi, juga transiret, non inepte aëris subtilitati, materiae aethereae copia rarefacti, acceptas tulit. Nec mirum faciem, linteo madefacto involutam, opem ferre contra suffocans hoc flamen, cum jam olim ab Aristotele annotatum fuerit, Olympum ascendentibus spongias madidas, ori et naribus admotas, tenuissimi indeque infesti aëris depulisse noxam, quod ab illis, qui Teneriffae coelo contermina juga superare student, pariter fieri assolet. Sic canes in antrum Neapolitanum, *Grotta del Cane* dictum, projecti, dum hiante ore jam moribundi in adstantem lacum Agnanum immerguntur, ab aqua hac quasi hausto nectareo latice refecti, ab orci faucibus revocantur, restaurantur et currunt. Simile

quid

quid de Svvalbacensi Crypta, Puteolanae illi simili, recenset in *Observ. Medic. Phys.* libr. III. Observ. 46. p. 535. seqq. eruditissimus *Pechlinus*, Cimbrorum Archiater felicissimus. Qualis pariter spelunca in montibus *Al Botom* regionis Mawaralnahrae, de qua scriptor Arabs *Ebn Haukal* in opere prolixo, quo, quicquid in universis regionibus singulare, magna cum laude complexus, scribit, quod ejus spiraculis occlusis vapor in ea densus exoriatur, noctu ignem, interdiu fumum referens, et hoc esse Al Nushader (sal Ammoniacum.) vid. Descript. Chorasmiae et Mawaralnahrae, quam e Tabulis Abulfedae Ismaëlis, Principis Hamah, Arab. et Lat. Londini edidit πολυγράμματος *Gravius* p. 20. Stupenda haec et incredibilia, mira tamen nemini videbuntur, subtilissimum et acutissimum vaporem hujusmodi posse ita corpus undique penetrare, sanguinisque oeconomiam evertere, cum aura fulminea humana ossa, intactis carnibus, disrumpat, gladium in vagina dissolvat, vinum in dolio obturato cum faecibus promiscue confundat, et qui sunt alii effectus, a nimia materiae subtilitate et aëris rarefactione in antliis, uti jam diximus, bombardis et tormentis pnevmaticis, dependentes.

Superat igitur ventus *Badsamur* longissime malignitate, ventum illum insalubritate infamem, *Sirocco* dictum, detortum ex Arabico vocabulo *Xaloque*, quem Graecorum Euronotum, et Latinorum veterum Vulturnum interpretatur Patricius Florentinus, *Joh. Bapt. Donius*, in eruditissimo opere posthumo, de Restituenda salubritate Agri Romani p. 97. quippe Eurus pariter solus olim infamis habitus. Sic *Ovidius* Metamorph. II.

Quum mare sub noctem tumidis albescere coepit
Fluctibus, et praeceps spirare valentius Eurus.

Similiter *Silius* Punic. X.

Sic Lagea ratis, vasto velut insula Ponto

Conspe-

Conspecta, illisit scopulis, ubi nubifer Eurus
naufragium spargens.

Vti et libr. VI.

Tartareus turbo, atque insano saevior Euro
spiritus erupit.

Confirmat haec Poëtarum de Euro doctissimus Angliae Cancellarius, Baco de Verulamio Histor. Vent. Nobis in Britannia, scribit, Eurus pro maleficio habetur, ut in proverbio sit, Eurum neque homini neque bestiae propitium esse ; addit porro : Eurus spirans vere adulto, calamitas fructuum, inducendo erucas et vermes, ut vix foliis pascatur nec aequus admodum segetibus. Hinc Paracelsi schola cum tribus suis principiis etiam in *templo Junonis* (aëre scilicet,) locum quaererent, tres collocarunt ventos, Euro locum non repererunt:

Tincturis liquidum qui Mercurialibus Austrum,
Divitis et Zephyri, *orantes sulphure venas*
Et Boream *tristi rigidum sale.*

Vincit quoque ventum summa notatum infamia, *Gallego*, cujus Auctor satyrae infensissimae in Hispanos, *Relation de Madrit* gallice inscriptae, meminit. Nec ejusdem naturae est ventus Badsamur, cujus est ventus turbineus ex antro sepulchri Davidis prodiens, intrantesque prosternens, ut in terram prostrati mortuorum instar ad vesperam usque jaceant, usque dum oriatur alius ventus, instar humanae vocis exclamans: *Surgentes hinc facessite;* qui exinde resurgunt et attoniti aufugiunt, ceu hoc refert

Jonae filius ille Benjaminus,
laus non ultima sabbatariorum,

in Itiner. cum vers. et not. edito ab eruditissimo *Constantino l' Empereur* p. 46. Sed ventorum hoc par videtur ejusdem veritatis esse atque vanitatis, ac fluvius ille sabbaticus, cujus modo laudatus *l' Empereur*; meminit in *Benjamini* hujus *Tudelensis Itiner.* p. 206. seqq.

A θανατοφόρῳ hoc omnique peste pestilentiore vento *Badsamur*, plantam nomen obtinuisse, ejusque malignitatem ab effluviis plantarum (vel ventosis spiritibus, ut *Solinus* jam vocabat) esse, Persicae historiae scriptores referunt; sicque revera huic convenire frutici, quod fabulose de saxo cecinit *Lucretius*:

Est etiam magnis Heliconis montibus arbos,
Floris odore homines tetro consueta necare.

Licet negari nequeat, ubi copiosior fruticis hujus *Gul Badsamur* proventus, ventum inibi nidulantem, posteaque ex insidiis inde proruentem, maligniorem reddi; eum autem non omnem ex dicta planta haurire malignitatem, id satis evincit, ventum hunc quoque repertu dari, ubi planta non provenit; quod *Dn. Thevenotius* regionibus Mosul et Bagdad probat; vice versa plantae hae plurimis in locis luxuriant, vento istoc enecante ac suffocante destitutis, e. gr. in regione Lar, et in vicinia urbis Schiras, et per universam orientalem Indiam, teste modo laudato *Dn. Thevenotio*. Ejusdem ponderis erit argumentum eorum, qui venti malignitatem a certis piscibus, in sinu Persico demortuis, et putredini obnoxiis, quos nominare tamen nesciunt, deducere conantur.

Tota haec planta *Gul Badsamur* lacte turget instar Esularum et Tithymalorum, floris lactis consistentiae, secundum *Dn. Chardin*, tantaeque visciditatis, ut filum veluti sericeum protrahi queat. *Fr. Ang.* a *St. Josepho* succum hunc lacteum trium drachmarum pondere mortiferum judicat; ita ut si quis casu hoc lacte oculos infecerit, coecus exinde evadat, quod Thevenotius quoque confirmat: sin camelus aut armentum quodpiam ramos fortius attigerit, scabie putrida torpescat ac moriatur; imo umbram pariter, uti jam diximus, damno-

damnoſam eſſe et excoecantem. Revocat hoc in memoriam, quae de arbore excoecante, albo quoque lacte turgente, memorat Plinius Amboinicus, *Cl. Rumphius Dec. II. Ann. III.* p. 74. cujus arboris folia cum pyri foliis conveniunt, fructus vero triquetri, lathyridis baccis valde ſimiles, quae cataputia vulgo audiunt, radices autem Agallochum ſpurium ſuppeditant. Fumum inſuper combuſtorum caulium Badſamur plantae lethiferum eſſe, a Perſis didicit *Fr. Angelus*: carbones tamen pro conficiendo optimo pulvere pyrio requiri, teſtatur *Thevenotius*. *Hagi zein el attar* in ſuo *Echtiarath* refert, quod puſilla lactis Badſamur portione ulcera

mundentur ſordida melle
excepta, quamvis cruſta contecta rigenti,

tam in capite, quam in ore puerorum. Fidem ſuperant, quae de radice plantae hujus *Luſitanus* quidam *Thevenotio* retulit; partem nempe radicum, ortum verſus repentium, eſſe deleteriam, quae vero occidentem reſpicit, antidoti loco eſſe. Mira hactenus de planta recenſita, quae inde promeruit, ut *c-harg* i. e. *prodigium*, lingua Perſica dicatur, teſtibus toties laudatis *F. Angelo* et *Chardino*, qui prior inſuper mirabilem incognitamque jungit virtutem, cum quosdam Chemicos noverit, qui lac Badſamur, certiſſimum et maximum jactarunt remedium ad opus ſummum conficiendum, et ſpecificum pro fixando Mercurio. Ecquid planta hac, pro deleteria habita, ſalubrius philoſophis adeptis?

Jam quis non videt, omnia, quae de Badſamur venenata dicuntur, in Nerium, cujus ſpeciem omnes hucusque allegati ſcriptores faciunt, aperte quadrare. Producimus e tot venenorum collectoribus *Santen-Ardoinum* Piſaurenſem, a *Theod. Zwingero* olim editum, *de Venen.* Libr. III. c. 21. Natura, inquit, oleandri ſive Nerii eſt valde reſoluti "

"va

,, va et mordicativa et incisiva, cum venenosa proprietate, ,, adeo ut bibere aquam, in qua nascitur, aut ab ipso obumbra- ,, tur, aut in ipsa balneari, aut bibere de aqua calefacta cum ,, ipso, aut balneari in aqua seu balneo calefacto cum eo, aut ,, comedere aliquid assatum in veru ex eo facto, et diu morari, ,, et praesertim dormire sub umbra ejus, inducat accidentia ,, infra scripta; nempe angustia vehemens, rugitus, inflatio ,, ventris, dolor ventris, alienatio mentis, aestuatio et inflam- ,, matio, et ventris fluxus et syncope et mors, nisi succurra- ,, tur. Omnia haec ex acritate intensiva et mordicativa deducit Santes Ardoinus. Ignoscite manes Celsi et Scribonii Largi haec Ardoino, barbare scribenti, cum teste *Zwingero* temporum injuriae styli impuritas imputanda, et e stercore aurum eruendum, quippe in ea tempora *Ardoinus* incidit, in quibus bonae literae profundo barbariei coeno penitus obrutae fuerunt. Jungit Santes huic Nerii veneno ex *Rhase*, *Mascrinco, filio Patriarchae*, *Almansor*, *Albuali*, *Haly abbate*, et *Petro ab Abano*, remedia: Ilico post ejus haustum vomitu provocato succus herbarum mucilaginosarum, sicut malvae, visci, et sisami tribuatur, remedium affert; quod etiam operatur rerum unctuosarum dosis, ut butyri cocti et crudi. Ad hoc similiter confert clysterizari prius cum hydromelle et baurach, et postea cum mucilaginibus et oleis. Sed an haec pharmaca veneno Badsamur debellando sufficiant, in illis locis, ubi dira haec lues furit, crebriori rimandum experientia.

Post satis perspectam arborem, ad *saccharum Al hascbar* nobis iterum redeundum, et de ejus quoque *viribus* nonnulla annotanda. Sanare illud oculorum albugines pustulasque; visumque acuere; pectori item amicum esse remedium, Persae praedicant: hinc illud ingreditur *Sefouf el seder*, sive *pulverem pectoralem Pharmocopoeae Persicae Mouzaffer Elen Mouhammed el Hosseni compos. 373.* quod ex aliis constat

constat pectori amicis ingredientibus, cujus dosis M. j. cum dungo 1. Caphurae et item dungo aquae de cancris emulsae, et cum vino papaverino, et emulsione seminis portulacae, ut R.P. *Angelus a St. Josepho* vertit; qui in Notis ad hanc compositionem addit, per triduum decem drachmas aqua tepida dissolutas, asthmatico propinatas, solamen maximum conferre, stomachoque, pectori, renibus ac vesicae propitium existere.

Arabes jam olim easdem paene vires huic tribuerunt saccharo. Sic *Ebn Sina*, licet modum generationis et plantam veram ignoraverit, efficaciam tamen omnem viresque specifice recensuit, dum scribit: Est in ipso saccharo Al hascher cum dulcedine pauca stypticitas et amaritudo: ita namque e mente *Deusingii* textus vertendus. Pauca haec dulcedo revocat in memoriam, eam apud Arabes non veram dulcedinem, sed minorem denotare acrimoniam. Welschius incomparabilis Hecatost. pag. 18. *Ebn Sina* porro pergit: Non facit sitim, sicut reliquae species sacchari, quoniam dulcedo ejus est pauca; est bonum ventriculo, et hepati, ac confert renibus et vesicae. Consentit *Beitarides*: Cum dulci sapore stypticitatis quidpiam et amaritudinis habet. Et Serapio: Quando bibitur, non facit sitim propter paucam dulcedinem. Ad haec maximus *Salmasius* annotavit, *Ebn Sinam* et *Serapionem* non scribere, saccharum Alhascher sedare sitim; sed simpliciter, non facere sitim, sicuti reliquas sacchari species; ratio enim affixa, quia parum dulce. Huc collineat *Isaac Ben Sulaimen* apud *Serapionem* de Simpl. c. 50. Zuccharum Haoscher est minus speciebus aliis in dulcedine, et plus in siccitate; quare non aufert sitim, sicut aliae species sacchari, et habet operationes laudatas in doloribus renum.

Serosos educere humores hoc saccharum, discimus ex *Ebn Sina*: Confert hydropi cum lacte *al Lussah*. Interpres ridicule

dicule vertit: Cum lacte camelae noviter foetae; aeque infelici versione, ac *Stephanus* interpres *Aali Ebn Abbasi* vertit: Carnem camelae, quae nunquam concepit; cum non de *camelo*, sed de *mustela* Auctor scripserit, teste Excell. *Welschio* de Ven. Medinens. p. 173. quae certe versiones risum, non oppositionem, merentur, et saepe sine indignatione legi non possunt. Vere in hanc rem, literaturae orientalis ditissimus promus condus, *Edmundus Castellus, in Orat. qua via praestruitur ex scriptoribus orientalibus ad clarius enarrandam Botanologicam S. Scripturae partem.* Absurditates, *inquit*, non ridiculae „ tantum, sed periculosae admodum, quas in quamplurimos „ libros invexerit linguae unius Arabicae ignoratio; innu„ merae sunt, tota Anticyra dignae, et a cunctis rite doctis „ merito exsibilandae. Quid? quod ad artem medicam adeo „ necessaria est haec lingua, ut propter ejus inscitiam haud „ raro vitae jacturam perpessi sint aegroti, utinam non ali„ quoties sani! Hujusmodi errorum aliquot decades, ne di„ cam centurias, errasse magnos viros, nullo vel quam exi„ guo negotio commonstrare se velle et posse, non promittit „ tantum, sed et aliquibus probat, quando interpretes *Ebn Si„ nae* pro *allio*, *somnum*; pro *vernice*, *Zarnichon* sive *arsenicum*; pro „ *semine carvi*, *cervum*; pro *grano*, *jumentum* interpretati „ sunt. Quis haec recensens sibi temperet a risu?

Audivimus paulo ante ex *Ebn Sina*, saccharum Al haschar cum lacte *al-Luffah* esse miscendum. Cum autem variae plantae hoc insignitae nomine; non mirum, illas apud interpretes quoque varietatem peperisse sententiarum. Sic *Luffah Dioscoridis* arum, quod Syris Luffa vel Lupha dicitur; cujus Arabes duo genera faciunt, Luf simpliciter sive arum, et Luf serpentis, quod Graecis antiquis ἄρον δρακόντιον. vid. Illustr. *Salmas.* Homon. Hyl. Jatr. p. 50. a. F. Datur quoque Luffa, sive cucurbita Meccensis sericea, a *Carolo Avantio* (maximo

rei

rei herbariae detrimento, ipso aetatis flore mortalitati erepto.) Not. in Bapt. Fier. Coen. p. 41. descripta et depicta. *Isaac Ben Suleimen* apud *Serapionem* vertit: Cum lacte *Luffah* sive *mandragorae*. At neque sic quidem convenienter; cum Luffaah Arabum illud ipsum sit, quod Genes. XXX. vocatur דודאים *Dudaim*, quod et illic minus commode Mandragora vertitur, et a plurimis veteris Interpretibus Foederis, praecipue Cl. Drusio, pro illo fructu habetur, cum potius sit Persarum *Destambaje*, et Arabum *Schemamah*, quasi *manus odorata*, ob odoris fragrantiam, quam nonnulli Mali medici quandam speciem faciunt, praecipue cum cortex calidus sit, ventriculum roboret, flatus ex eodem dispellat, ad foecunditatem disponat; pulpa autem difficilioris concoctionis. Odore calefacit fructus hic cerebrum, et ejus obstructiones aperit, ceu *Beitarides* de eo testatur, plurimisque egit Excell. *Deusingius* Diff. de Dudaim; quae si rite omnia ponderentur, minime in mandragoram quadrant. Illustris *Ludolfus* in comment. Hist. Aethiop. N. 72. p. 139. Musae sive Mauz, Ficui nempe Indicae longissimo latissimoque folio, fructu longissimo, Serapioni Musa dictae, vindicat, haud equidem contemnendis rationibus: quam controversiam nunc non facimus nostram. Auctores omnes paene, qui fructus hujus meminere, collegit indefessus rei herbariae scrutator, *Illust. Sloane* in Catal. Plant. Insul. Jamaic. p. 189. Videturque nil aliud esse, quam fructus Americanorum notissimus *Bananas*, sive *Bala* Malabarensium, et *Kely* Bramanum, quam videsis in Hort. Malab. T. I. fig. 12. 13. 14. ubi et descriptionem ejus uberrimam legere poteris. Habetur a nonnullis pro uva illa, e benedicta Terra Moysi allata. Num. 13. v. 24. Materiam hanc exhausit solertiss *Goeree en de Mosaise Histories de Hebrewse Kerke* Tom. I. cap. XVIII.

Sed reducat nos *Luffah* Arabum ab *saccharum Alboschar*, quod Cl. *Deusingio* videtur esse remedium aperiens, deobstruens,

ſtruens, abſtergens, purgans, ac imprimis ſeroſas educens humores. *Salmaſius* easdem ac ſaccharum veterum, Dioſcoridis et Plinii, habere vires, late probat in *Hom. Hyl. Iatr.* cap. 79. p. 109. et certe plura adhuc de Alhaſchar ſaccharo ſuppeditaſſet, ni ejus de *ſaccharo Tractatus* mutilus, pro dolor! e MSt. prodiiſſet. Incluſit *Vires ſacchari Alhaſchar Khuen.* Zodiac. med.

> *Illud amaroris quiddam ſortitur, eoque*
> *abſtergit parce, adſtringitque; auſterus inhaeret*
> *namque ſapor. Prodeſt vitiis pulmonis et albo*
> *Hydropi: Vires quas non ſortita Pelasgum*
> *ſacchara, veſicae vitiis renumque ſaluti eſt,*
> *Tentantemque oculos nubem caliginis auſert.*

Plura non addo, ſaccharo Alhaſchar deſtitutus et experientia.

CAP. VI.

DEflectit jam calamus ad illud, quod πρῶτον ζήτημα hujus diſſertatiunculae, ad uſum Rhododaphnes, quem in dilucidandis veteris Scripturae S. Foederis locis praeſtat. Exod. nempe 12 v. 8. et Exod. 15. v. 25. Ad priorem quod attinet locum, vox *Merorim*, quod cum Azymis et Agno paſchali comedere jubentur, anſam dedit variis variorum interpretationibus. Cum *Merorim* γενικῶς proprie denotet amaritudines; inde ἰδικῶς *amaras herbas*, absque ulla ſpeciei definitione, *Chaldaeus paraphraſtes* et alii plurimi credidere ſignificari. *Septuaginta*: πικρίδας interpretati ſunt, qua voce quoque utuntur Pſ. 64. v. 4. et Thren. 3. v. 15. *Vulgatus* vertit poſt illos: *amaras herbas*, quarum peſſimum genus cum exprobratione amaritudinis appellatum fuiſſe πικρίδα, docet Plinius libr. 19. c. 18. cujus

ſapor

. . sapor indicium faciet manifestus, et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.

Vulgatae Versioni favent *Judaei*, qui חסא *Chosa*, *lactucam*, ingrediens salsamenti agni paschalis esse tradunt, quod Rabbinis חזרת *Chasereth* dictum. Secundum *Gemaram* referendum est ad radicem חוס *misereri*, quod ejus usus sit in vespera Paschatis, in coena, quae instituitur in memoriam agni paschalis, qui fuit symbolum misericordiae divinae. *Quid est Chasereth? idem quod chasa; quare dicitur chasa? quia misertus est Deus nostri.* *Bartenora* in Pesach cap. 2. fol. 39. I. citante Excell. *Buxtorf.* in Lexic. Rabbin. p. 722. qui praeterea monet לטיך denotare Rabbinis quoque ipsam vocem Germanicam *Lattich*, Lat. *Lactucam*, quippe qua utuntur in descriptione ceremoniarum Paschatis. Cave tamen, hanc plantam *Chasereth* Rabbinis dictam, confundas cum pulmento *Charoseth*, cujus itidem in comestione agni paschalis usus, quod a Viro caeteroquin doctissimo factum. Est enim illud embammatis genus, in quod Sanctissimus Servator noster in secula benedictus immisit manum, et frustulum Azymi intinctum Judae proditori exhibuit, Matth. 26. v. 26. ἐν τῷ τρυβλίῳ, *in catino vel paropside*, in quo illud embammatis genus *Charoseth* depositum. Erat autem spissum condimentum e pomis, pyris, nucibus, amygdalis, apud Judaeos Palaestinae ex passulis majoribus, ficubus, dactylis et hujusmodi dulcibus, malis citriis immixtis, confectum, cui vinum miscebant et incoquebant, eaque ratione praeparabant, ut lateris speciem prae se ferret, multis additis aromatibus, imprimis vero crassiuscule contuso cinnamomo superinjecto, ut paleam et lutum referret, et hoc modo sibi in memoriam revocarent, majores suos in Aegypto palea et luto laborasse, lateresque confecisse, a חרש *testa* dictum Charoseth, ut *Cameroni* visum. Haec occasione confusionis Charoseth cum Chasereth, lactuca.

Castalio Septuaginta secutus, cum cerneret πικρίδες non tam lactucae convenire, quam potius denotare illud *Virgilianum*,

. . *amaris intyba fibris*,

quae secundum *Columellam*,

. . *torpenti grata palato*,

vertit: *cum cichoreis*. Intybum autem Graeci σέριν, Arabes *Endeba* vocant. Huc facit, inquit *Drusius*, quod lactuca sylvestris sit σέριδος seu intybi species, quam officinae medicae Endiviam, Rabbini עוֹלְשָׁא vocant. Rev. *Cocquius*, Ecclesiastes Vlissinganus, qui sacrarum vires

Plantarum pandit, doctoque volumine narrat,

non quidem lactucam sylvestrem, sed *Parthenium*, Afris θαμακὰθ dictum, interpretatur, hypothesin secutus maximi Bocharti Phaleg. libr. II. c. 15, sentientis: idem esse cum Hebraeorum *Thamca* vel *Thamcata*, cujus mentio, inter herbas amaras in esu agni paschalis, in Chaldaea paraphrasi; nomenque convenire et saporem. Quid? quod ut Afris Thamcath, Hebraeis Thamaca, תמכה et Chaldaeis Thamacata; sic Romanis *Tamnacum* dictum fuisse Parthenium, constat ex his Plinii libr. XXI. cap. 30. P*arthenium alii Leucanthemum, alii Tamnacum vocant*. Et quaedam parthenii species hodieque in officinis appellatur *Tanacetum*, unde Gallicum *Tanasie*, non ex Graeco ἀθανασία, cujus nullus profertur Auctor. Tanaceti hodie adhuc saccharo conditur semen, cujus sapor utut amarus, non tamen est injucundus, ut nihil obstet, quo minus adhiberi potuerit in agni paschalis festo celebrando. Haec *Cocquius* in Phytholog. sacr. cap. 20. sect. 1. §. 2. p. 255.

Vt brevis sim, alii Hebraeorum *marrubium*, alii *carduum*, alii *armoraciam*, צנוך sive raphanum majorem, alii *gingidium* huc

huc trahunt, alii denique *muſcum*, qui creſcit circa palmam; quos omnes non moror; ſed ex Gemariſtarum praecipuis refero, teſte Excell. *Buxtorf.* in Lexic. Rabbinic. הירדופנין *Hirdophnin eſſe ſpeciem herbae amarae, cujus uſus in eſu paſchatis*, ut videre eſt in *Talm. Peſach.* fol. 39. 1. *Gloſſa* notat hic, quosdam id explicare: אלוישנא *Herba haec fuit beſtiis venenata et lethifera.* ראבלה הרדופני. *Beſtia, quae comedit Hirdophnen.* Cholin c. 3. in Miſchn. Rambam hic notat: הירדופני *hirdophni eſt herba, quae beſtias, ſi eam comedant, interficit; nihil vero nocet hominibus.* Sic et *Bartenora.* Hinc in *Gemara* pariter ſcribitur: *Venenum lethiferum beſtiis eſt Hirdophne.*

Ad quam claſſem autem referenda ſit Hirdophne, altum apud Gemariſtas ſilentium. Sed quis ex hactenus a nobis recenſitis non videt, *Hirdophnen* Talmudiſtarum detortum eſſe ex *Rhododaphne* Graecorum, quod Viro in hoc ſtudiorum genere, oculatiſſimo Excell. Buxtorfio quodammodo ſuboluit, qui e Graeco Δάφνη Lauro, provenire auguratur. Gemariſtis quoque vox daphne nota. vid. toties laudatus *Buxtorfius Lexic. Rabbin.* p. 563. *Cohen de Lara*, haud ultimus ſabbathariorum, in Tr. de Convenientia Vocabulorum Rabbinicorum cum Graec. ad Lit. ה p. 35. fatetur: *Hirdophne*, ῥοδοδάφνη, *Rhododendrum*, *Hiſpanorum Adelfa mata conocida.*

Si hodiernos Judaeorum inſpiciamus ritus, *hirdophne* nunc exulat: utuntur quippe raphano majori, armoracia (Meer-Rettich) chaerefolio, (Kerffel-Kraut) petroſelino, hederae foliis et ſimilibus pro regionum diverſitate et locorum. Nec ingratum fore judico B. L. ſi occaſione *hirdophnes*, *ritum agnum paſchalem comedendi, feſtumque* celebrandi, breviter recenſuero. Incipiebant paſchalem coenam poculo primo, et ſingulis tum junioribus, tum ſenioribus, etiam in cunis vagientibus, ſcyphus vini infundebatur; deinde explicabant et exponebant in menſa, Paſchatos celebrationi deſtinata,

nata, agnum paſchalem aſſum, cum ovo indurato, (hinc forſan ovorum paſchalium origo:) catinum, in quo ſuperius jam deſcriptum pulmentum Charoſeth, porro acetarium ex herbis amaris, cujus ingredientia olim erant, hirdophne, abſynthium, lactuca ſylveſtris, aliaque, quorum ſuccedanea modo indigitavimus. Tum canebant partem Cantici *Hallel*, ſive Pſalm. 113. et 114 dimidiam, et bibebant poculum ſecundum.

Veniebant deinde ad herbas amaras ſive acetarium, de quo unusquisque paululum ſumebat, partim ut major foret cibi appetentia, partim ut memoriam recolerent praecepti paſchalis divini. Hoc facto comedebat paterfamilias azyma, Charoſeth pulmentum, iterum aliquid acetarii amaricantis, juncta ſimul benedictione cum agno paſchali, tanquam ultimo ferculo, aliosque haec comedere quoque jubebat. Poſt cibum Deo gratias agentes bibebant poculum tertium, (quo cum poculo Sanctiſſimus Servator, ἰατρὸς ψυχῆς, S. Coenam inſtituebat,) ac denique alteram partem Hallelis abſolvebant. Tum tertiam placentam tollebant, fruſtulum ex ea defringendo, iterumque paululum herbarum amararum deguſtando, quas tamen in Charoſeth non intingebant, quia Rabbi *Hillel*, ſtante adhuc templo ſecundo, ſic fecit, factumque ſuum his conprobavit verbis Exod. 12. v. 8. *Azymos panes cum herbis amaris comedetis*. Sequebatur tum poculum quartum, quod ſalutare ſive poculum Cos fuiſſe, probat Excell. Daſſovius in Celim §. 21. Hoc poculum erat, quod Servator noſter in ſacra ſynaxi bibere recuſabat. Brevis hic ſumendi Paſchatis ritus; quem ſi quis fuſius ſcire deſiderat, adeat fontes, Maimonid. T. I. Hilchot Chamez umazza c. 8. Edit. Venet. ſecund. fol. 246. ſeqq. Mardochai Japhe T. I. Lebhuſchim edit. Prag. fol. 169. ſeqq. Schylian Aruch Joſephi Karonis P. I. Orach Chaym. Edit. Venet. elegantiſſ. in 8. fol. 146. ſeqq. Shibbole liketh edit. Venet. eleg. Fol. f. 19. Col. 1. f. et hebraeis alios

Cap.

CAP. VII.

INservit Rhododaphne pariter nostra illustrando prodigio Exod. 15. v. 25. de Aquis amaris, ligni vel arboris injectione a Moyse mitigatis. Locus, in quo miraculum hoc contigit, Mara vulgo dicitur. *Onkelos* et *Jonathan* מָרָתָה i. e. לְמָרָה ediderunt. Graeci Codices μεῤῥᾶ habent. Sic Codex Romanus, a Cl. Drusio citatus: ἦλθον εἰς μεῤῥᾶ; et alius: εἰς μεῤῥᾶν; e qua voce *Merra* forte *St. Augustinus* in Quaestion. super Exod. *Meiram* detorsit. Latini veteres: Marath, quinta mansio Israëlitarum in deserto, ubi Moyses aquas amaras reddidit dulces, conjecto in eas ligno. Interpres Origenis: Post transitum maris rubri etc. venitur ad Marath, sive juxta aliam literam, Myrrham. Hinc *Prudentius* in Enchiridio lacum Myrrae in eremo quoque inscripsit.

Aspera gustatu, populo sitiente, lacuna
Tristificos latices stagnanti felle tenebat.
Moyses sanctus ait: Lignum date, gurgitem in istum
Conjicite: in dulcem vertentur amara saporem.

LXX. πικρίαν interpretantur, sive amaritudinem: hoc enim secundum eruditiss. *Cartwigth*, denotat vox Marah. Consentit *Hieronymus* in Onomast. Vrb. et locor. cum *Eusebio* a Cl. *Clerico* editus: *Mara significat amaritudinem, quo in loco cujusdam ligni immissione aquae dulces sunt redditae*. N. Sanson in Indic. Geograph. et explic. Region. Maram stationem Israëlitarum in deserto, inter desertum Etham et Elim, Numer. 33. v. 8. 9. itidem ponit.

Cum ad oram maris rubri occidentalem fontes atque lacus ponantur a veteribus, amarore et salsuginis sapore infecti, nihil tale autem exstet in adverso litore, hoc aquarum

Marae miraculo comprobari credit Reverendissimus Abrincensium in Galliis Episcopus, *Huetius* in Alnet. Quaest. de Concord. Ration. et Fidei libr. II. cap. XII. §. 16. illud *Orosii* (scriptoris, e *Barthii* elogio, bonis utique annumerandi, non quidem primis) L. I. c. 10. scribentis: *Non recta mare Ebraeos Aegyptiosque trajecisse, sed in circum errasse.* Sunt, qui credunt, amaritudinem fontis post Israëlitarum abitum rediisse: ex *Plinio* quippe liquet, quod modo diximus, hisce in regionibus extitisse; et adhuc dum existere, recentiora hodoeporica demonstrant, quae inter *della Valle* et solertissimi *Monconysii* nominasse sufficiat, qui prope Muadiam, vix dimidio a maris rubri litoribus milliari, scaturigines aquarum amaricantes, salsuginosas, potuque ingratissimas, repertu dari testantur, lingua Arabica *Aain el Mouse*, *fontes Moysis* dictas. Locus harum aquarum in recentissimis Arabiae Tabulis circa Pharan, cujus *Ptolemaeus* L. V. c. 17. et *Stephanus* meminerunt, habitatione Ismaëlis celebris, inveniri poterit. Consul. diligent. *Goeree* T. III. en de Mosaise Historie der Hebrewse Kerke p. 367.

Ast exactius rem inspiciamus prodigiosam, ejusque praecipuum, quod Moyses, ipso Deo monstrante, hoc lignum sive arborem aquas amaras edulcorare didicerit. Textus clare exprimit: *Docuit eum Deus.* LXX. Interpretes: ἔδειξεν ἀυτῷ. *Jonathan* et *Hierosolym. Indicavit ei. Hieronymus: Ostendit ei.* Quam verbi vim plurimis dictis parallelis illustrat Cl. *Drusius* Not. majorib. in Exod. Hausit sic Moyses, ipso juvante Jova docenteque, vires hujus arboris sive ligni, quae felicitas post illum pariter Salomoni contigit, qui a Deo prius edoctus, librum virtutes facultatesque vegetabilium includentem composuit. 1. Reg. 4. v. 33. Hunc librum revera extitisse, nugivenduli Talmudici nos credere jubent, codice Pesachim in Mishna cap. 4. T. II. Edit. Surenhus. p. 148. quanquam ibi tantum legitur, Regem Hiskiam

suppres-

ſuppreſſiſſe ספר רפואות librum medicinae. At *Maimonides* ad illum locum non omiſit annotare, id de libro Salomonis eſſe intelligendum, quem perinde a Judaeis, ubi in morbum incidiſſent, fuiſſe conſultum, ut a Graecis Hippocratis et Galeni ſcripta; teſtatur R. D. *Kimchi* ad 3. Reg. 33. et 4. Reg. XX. Confer R. *Nachmanides* et R. *Levi B. Gerſon*. Hinc *Suidas* in voce Ἐζεκίας, hujus Salomonis libri, ſub titulo: *βίβλου ἰαμάτων* meminit, quem Ezechias aboleverit, quod populus mentem ad Deum non adverteret, ſed quicunque aegri eſſent, morborum curationes inde peterent, neglecta divini Nominis invocatione. Nec e ſanctis Patribus *Juſtinus* Martyr, ſanctiſſimus Philoſophus, quaeſt. LV. ad Orthodox. et *Procopius Gazaeus* ad 3. Reg. IV. v. 37. naturalis hujus ſcientiae in Salomone obviae dememinerunt. Eadem referunt *Syncellus* pag. 200. *Cedrenus*, pag. 77. et 89. *Anaſtaſius* quaeſt. 41. et *Glycas* pag. 182. *Euſebium* teſtem laudantes, quos omnes recenſet vir ſtupendae lectionis, diviniorisque adhuc judicii, incomparabilis *Fabricius*, in Codic. Pſeudepigraph. Vet. Teſtam. p. 1045. Et forte liber iſte eſt Herbarium, Arabica lingua conſcriptum, cujus meminit ſolertiſſimus *Morhoſius* Polyhiſt. L. I. cap. 6. vel ſanctiſſima ars, Salomoni ab Angelo tradita, in Codic. MStis Aſhmol. et in Catal. Mſſtorum Angliae et Hibern. P. I. n. 8277.

A Deo igitur, Auctore Naturae, Salomonis inſtar edoctus Moyſes, hoc experimentum edulcorationis aquarum inſtituit. עץ et lignum denotat et arborem ſynecdochice, teſte magno Buxtorfio in Lexic. Rabbin. et Talmud p. 1642. Hinc interpretum varietatem fluxiſſe auguratur *Druſius*: Nam *Onkelos* אעא et LXX, ξύλον, habent, quae vox in lingua Helleniſtica etiam arborem ſignificat. Caeterum Jonathan et Hieroſolymitanus *arborem* interpretantur. Hanc a Deo Moyſi praemonſtratam arborem ſive lignum, admirabilitatem rei per illum geſtae

 extol-

extollere autumat laudatissimus *Huetius*, non quod aquae vitium ligni alicujus injectu emendaverit; nam naturaliter id fieri potuisse, et saepe fieri, exemplo e Plinii L.XXIV. c.1. petito probat, ubi amaras aquas polenta addita mitigari scribit, ut intra duas horas bibi possint; sed quod Deo monstrante huic aquae medelam repererit, quemadmodum et Elisaeus Dei indicio Hierichuntinas aquas amaras, polenta addita saporem mutare cognovit, quod naturale remedium esse, e modo citato *Plinio* clarum.

Pergit Cl. *Huetius*, id intelligere licere ex Auctore Ecclesiastici, qui ut artem Medicam probet a Deo proficisci, nec a prudentibus hominibus esse aspernandam, inter medicamenta et Medicinae effectionem eam ponit, qua amara aqua a ligno mitigata est dulcisque reddita. Similes porro remediorum monstrationes jactant profanae gentes, vel confictas, vel daemonum, supremum Numen imitari conantium, nefariis artibus effectas, quarum plures fuse e variis Auctoribus affert. Excerpsi hactenus dicta latius et laetius e consummatissimi judicii Theologo, cum medici ob minimos in Scriptura sacra interpretanda lapsus et conjecturas, male passim audiant, ut in proverbium paene, imo exprobrationem, *Medici religio* relata sit.

Rabbinorum plurimi, si non omnes, ut miraculo huic, quod justum equidem aequumque, majus addant pondus, amaram fuisse arborem sive lignum, ideoque aquae injectam, illam adhuc amariorem reddidisse, tradunt. Contra naturam istius ligni ergo fuisse dicunt, quod aquae inde edulcoratae fuerint. Sed Deum asserunt, ita voluisse exerere suam potestatem, ad ostendendum, se naturae superiorem esse, contraque illam quidvis posse. Sic saniorum Rabbinorum sententiam exprimit *Fagius* Annot. in h. l. scripturae.

Delirantes Verpas et aniles fabulas proferentes si audias,

haec

haec R. *Simeon* apud *Galatinum* aliique narrant, Virgam, qua Moyses et Aaron miracula fecerunt in Aegypto, et quae postea in deserto floruit, ab ea arbore excisam esse, quam Deus Moysi ostendit in deserto, ut aquae amarae, dulces fierent. Et haec arbor, scribunt nugatores, excisa fuit ab arbore vitae, quae in Paradiso sita erat, Angelorum manibus, quam miserunt Adae, cum ille misisset Seth filium suum ad Paradisum, misericordiam Dei imploraturum, de suo peccato. Dixeruntque Angeli ad Seth, ut plantaret hanc arborem, quae quamprimum fructum faceret, misericordiae Dei in eum descenderent, aperirenturque portae coeli, quae obseratae sunt. Hanc autem arborem, seu potius ramum, accepit Seth, plantavitque in deserto, quam postea Moyses in deserto invenit, et ex ea virgam suam excidit, ideoque virga Dei dicta est. Discors hic sententiarum Rabbinicarum concordia, circa hanc Moysis Virgam, cum alii gentis hujus ex horto Jethronis evulsam, sapphirini coloris fuisse pronuntient, Deique ineffabilis nomine inscriptam fabulentur. vid. doctiss. *Gaulminus* Not. in libr. de Vit. et mort. Moys. libr. I. cap. 7. Cum igitur venisset Israël ad mare, neque illius aquas; erant enim amarissimae; bibere possent, Deus ostendit Moysi hanc arborem, ut aquas illas redderet dulces. Et haec est arbor illa, in qua Moyses serpentem aeneum imposuit, per quam Deus universum orbem salvum facere instituit, et mittere misericordiam suam super Adam, cum venerit Rex Messias: tunc enim haec arbor fructus gestabit, quibus secundo aquae amarae efficientur dulces, purgabuntque primum peccatum, omniaque delicta, quae fecerunt, facturique sunt homines. Certe! si Rabbinica haec inspiciamus commenta, jumenta sunt, qui credunt, non homines: quicquid tamen fabulantur, id Judaeorum vulgus portat, ut asinus Isidis sacra.

His e quisquiliis Rabbinicis aurum eruere, et ad crucis my-

 sterium

ſterium applicare tentarunt primitivae Eccleſiae Patres, e quorum hortulis, omni pietate ſcatentibus, floſculos nonnullos colligere placuit. *Cyprianus* Martyr, a Caecilio Presbytero Carthaginenſi, a quo ad fidem converſus erat, Caecilianus dictus, libr. de Zel. et livor. docet, quomodo meditatione crucis Chriſti, per lignum illud adumbratae, ira et amarulentia ſit lenienda et dulcoranda. *Venena*, inquit, fellis evome, diſcordiarum virus exclude: purgetur mens, quam ſerpentinus livor infecerat, amaritudo omnis, quae intus inſederat, Chriſti dulcedine leniatur. Si de ſacramento Crucis et cibum ſumis et potum, lignum, quod apud Mara profecit in imagine ad ſaporis dulcedinem, tibi in veritate proficiet ad mulcendam pectoris lenitatem. Amo eos, quos antea oderas; dilige illos, quibus injuſtis obtrectationibus invidebas. Jungimus *Tertullianum*, a Cypriano ſic amatum, ut absque ejus lectione vix dies ipſi praeterierit. Sic autem Patrum ille eruditiſſimus libr. adverſ. Judaeos: Lignum Paſſionis Chriſti, unde Vita pendens, a vobis credita non eſt. Hoc enim lignum tunc in Sacramento erat, quo Moyſes aquam amaram indulcavit, unde populus, qui ſiti peribat, in eremo bibendo revixit: Sicut nos, qui de ſeculi calamitatibus extracti, in quo commorabamur, ſiti pereuntes i. e. verbo divino propinati, ligno paſſionis Chriſti aquam baptiſmatis bibentes, fide, quae eſt in eum, reviximus, a qua fide Israël excidit. *Theodoretus* inter eloquentes ſumme doctus, inter doctos ſumme eloquens Pater, quaeſt. 26. in Geneſ. Satis eſt, didiciſſe, per lignum depoſuiſſe aquas omnem triſtitiam, et hoc noſtram ſalutem praedicit. Nam et ſaluberrimum lignum crucis, amarum gentium pelagus, dulcedinem cum triſtitia commutavit. *Gregorius* Nyſſenus Epiſcopus, cujus pietas ex aequo cum facundia certat, in Caten. Poterat ſane Deus

ſolo

ſolo verbo aquam potabilem facere, ſed lignum voluit indicare, ut typum ſalutiferae crucis inſinuaret. Μακαριώτατος *Macarius* Homil. 47. §. 15. Venit populus in Maran, ubi erat fons, amaram aquam e ſcaturigine mittens, eamque inutilem ad bibendum. Jubet ergo Deus Moyſem, metu correptum, lignum projicere in aquam amaram; hoc pacto injecto ligno dulcis effecta eſt aqua, et mutata amaritudine utilis et potabilis reddita eſt populo Dei. Eodem modo quoque anima, epoto vino ſerpentis amaritudinem contraxit, factaque eſt ſimilis amarae ejus naturae, ac peccatrix evaſit. Quapropter immittit Deus lignum vitae in ipſum amarum fontem cordis, qui dulceſcit, ab amaritudine transmutatus, et admixtus Spiritui Chriſti: atque hoc pacto utilis effectus in obſequium Domini ſui cedit: evadit enim Spiritus carnem geſtans. Gloria ſit ei, qui mutat amaritudinem noſtram in ſuavitatem et bonitatem Spiritus. Vae illi, in quem non miſſum eſt lignum vitae! non poteſt enim aliquam bonam mutationem conſequi. Claudat agmen divinus ille Pindarus, e Barthii elogio, quo nemo divinius de Chriſtianis rebus unquam ſcripſit, *Prudentium* innuo, Cathemerin. Hymn. V. v. 93.

Inſtar fellis aqua triſtifico in lacu
Fit ligni venia, mel velut Atticum.
Lignum eſt, quo ſapiunt aſpera dulcius,
Nam praefixa cruci ſpes hominum viget.

Sed relinquenda nobis, invitis licet, melliflua Patrum vireta, et ad Sabbatariorum commenta denuo redeundum, quo tandem ad metam properemus propoſitam. Hi paene ad unum omnes amariſſimam extitiſſe arborem conſentiunt: Diſſentiunt tamen in definienda certa arboris ſpecie. In Jalkut fol. 73. v 2. Rabb. Jehoſua dixit: *hoc fuit lignum ſalicis.* R. Elieſer dixit: *fuit lignum oleae, quod nullum lignum ſit eo amarius.*

rius. In Jonathan Exod. 15. v. 25: *Et oravit Moyses coram Domino, et ostendit Deus arborem ei amaram* אַרְיַרְפְּנֵי *Ardiphne, cui inscripsit nomen illud magnum et gloriosum, qua projecta in aqua, dulces factae sunt.* In Schemoth Rabba sect. 50. legitur transpositis literis: הרדפני *Hirdophne*, R. Jehosua filius Calvi dixit: *fuit lignum Hirdophne.* Glossa ex *Aruch* desumta explicat, *Hirdophne est arbor, quae crescit juxta aquas, et flores profert similes liliis, quae amarae admodum sunt et bestiis lethales.* Addit, vernacule a quibusdam vocari סנג׳ג׳. Quis non videt, *Ardiphne* et *Hirdophne* Rabbinorum esse *Rhododaphnen* nostram juxta aquas crescentem, amarissimam, bestiisque lethalem arborem. Nec te B. L. moveat, quod *Hirdophne proferat flores liliis similes*, cum rosis potius conveniant; toto enim die ignarissimum hoc studii Botanici verparum genus plantas invicem confundit: nec mirum, cum ab aliis hoc quoque fiat. Sic Poëtae lilium, *Rosas Junonis* interpretantur; et Plinius libr. XXI. cap. V. § XI. Edit. Harduin. T. IV. p. 113. scribit: *Est rubens lilium, quod Graeci Crinon vocant. Alii florem ejus Cynorrhodon* sive Rosam caninam. Plura non addo, cum e praecedenti capite pateat, et Rabbinorum confessione firmetur, Ardiphnen et Hirdophnen a Rhododaphne detortam esse.

Sunt tamen Christianorum Praesulum nonnulli, quos inter a Clar. *Coquio* Phytol. sacr. libr. II. c. 21. recensentur *Cajetanus, Lyranus* et *Corn. a Lapide*, qui a Rabbinorum deflectentes hypothesi crediderint, in arbore, aquis amaris immissa, vim edulcorandi de lituisse, illasque actu edulcorasse, tum salsuginem et amaritiem ex aquis exsugendo, tum eis dulcedinem sibi innatam suggerendo. Cl. *Drusio* Not. in Syracid. placuit, adustas terrae partes, quarum admistione fit amarus aquae sapor, secretas, virtutemque hanc naturalem fuisse, qualis est in melle, sacchari cannis, et liquiritiae radice, (cujus

jus tamen folia amariora,) quam hordeatò ad potum edulcorandum exhibent Medici; gradu tamen et gratia efficaciori longe et majori: praesertim cum e Physica experimentali, chymicisque observationibus constet, in quantum guttula rei dulcis diffundi ac dilatari possit, saporumque differentiae variari: id quod liquido prae caeteris patet ex libello Illustris *Boylei* et Excell. *Nehem. Graevv.* inscripto: *Experiences curieuses sur les Saveurs et sur les Odeurs.* Videtur huic sententiae favere Hipponensium sanctissimus Episcopus libr. de *mirab. Script.* c. 22. *Hujus*, inquiens, *naturae et tantae dulcedinis fuisse lignum videtur, quo intincta fluminis aqua amarissima, suavis et sapida fieret.* Quod si sanctorum Patrum augustissimo, et reliquis, quos hactenus laudavimus, Theologis constitisset, saccharum Al-Aschar generari in Hirdophne, Rhododaphnes specie quadam orientali; quantum roboris eorum hypothesi de edulcoratione aquarum amararum per saccharum Al haschar, cum arbore injectum, accessisset, nemo non videt. Traherem huc ingenios. *Connor* Evangelium medici, seu medicinam mysticam de suspensis naturae legibus sive miraculis, ad ulteriorem explicationem hujus a Moyse peracti prodigii in consortium; sed tutius judico ἐπέχειν, ne extra sphaeram evagando, rigidiorum Aristarchorum, Medicis, sacra tractantibus, infensiorum sive censuram, sive ὑποτυφίαν incurram. Consummatissimi igitur Theologi *Wittichii* effato in Consens. veritat. Script. divinae cum veritate Philosoph. a Cartes. detect. cap. 41. §. 778. pag. 637. tanquam Palladis aegide munitus, finem impono: Miracula quando praesentia sunt, sensus circa ea fidem possunt juvare, atque ita facilius creduntur, et cognoscuntur, ita e. gr. quando divisum fuit mare rubrum, illam divisionem factam esse sensus cognoverunt; quando vero facta sunt, et tanquam facta creduntur, etsi tunc sensibus usurpari non

queant, sensibus iterum ordinarium naturae cursum percipientibus: nihil tamen impedit, quin credi possit, cursum naturae aliquando fuisse mutatum, eamque mutationem sensibus perceptam fuisse, quinimo miracula quando fiunt, sensibus utplurimum apparere debent: fiunt ergo quidem contra naturae ordinem consuetum, non vero contra sensuum apparentias: at cum accurata veritas circa res naturales utplurimum repugnet sensuum apparentiae, quae a vulgo pro ipsa veritate recipitur, manifesta satis est ratio diversitatis inter miraculorum, et rerum naturalium tractationem, a Scriptura institutam, quae repugnantia impedit, ut vulgus credere potuerit, si accuratis verbis simplex naturalium rerum veritas fuisset ostensa. Promit adhuc clariora, quae brevitati studentes omittimus. Confer quoque Excell. *Werenfelsium* de Veritate miraculorum S. Scripturae.

CAP.

CAP. VIII.

A Quis amaris Sotae ſive uxori, adulterii ſuſpectae exhibitis, Num. 5. v. 11. ſeqq. Hirdophnen fuiſſe mixtam, haud abſonum eſſet ſtatuere, ſi firmae forent Rabbinorum nonnullorum ſapientiorum ſententiae. Sic R. *Maimonides* Hilch. Sota c. 3. §. 10. expreſſe ſcribit: Sacerdos rem amaram in aquas conjicit, uti abſynthium, aut quid ſimile, pluresque citat conſentientes Verpas Excell. *Wagenſeilius* quondam noſter, qui

luſtravit quicquid Thalmudis Miſchna recondit
Verſibus, aut Miſchnae ſuccenturiata Gemara,

in eruditiſſ. Tr. de Sota cap. 3. p. 441. Cum vero hirdophne ſive ardiphne ſummam involvat amaritiem, et herbis amaris paſchalibus addita fuerit, quod hactenus demonſtratum; quis aquis hiſce maledictis immixtam pariter fuiſſe neget? Amaricantibus nonnullis impraegnatas fuiſſe, praeter praecipuam Rabbaniſticae Scholae partem, etiam e Chriſtianis viri in hoc ſtudio lyncei et exercitatiſſimi, quos inter Cl Druſius et Ainsvvorthus apud Polum in Syn. Critic. ad h. l. ſtatuunt, praecipue, cum hanc hypotheſin conjecturis ſatis probabilibus probet R. *Salomon Zirza* in Explic. Comment. Aben Esrae in Pentateuch. Fons Vitae, inſcript. fol. 91. col. 3. Edit. Mantuan. ubi in hunc tenorem Aben Eſrae opinioni facem accen-

 dit:

E nonnullorum arbitrio ad hunc ſcopum Aben Eſra ſ. m. collimat, quod Sacerdos aquis illis quicquam injecerit, et quidem, ſi poſt factam genuinam inquiſitionem clara mulieris innocentiae teſtimonia exiſterent, rem, quae virtute ſua conceptionem in iſta promoverent; Sin vero in inquiſitione ſuſpicio de violata conjugali fide validior naſceretur, cum ſcelus, non niſi firmisſimis rationibus comprobatum, a Synedrio morte expiari queat, venenum immiſcuerit, quod ipſi vitae recluderet clauſtra. Atque haec ratio eſt, quod Eſra vocem המרים *Adjectivum eſſe affirmarit.* Huic traditioni ſi fides habenda, an quid aptius in hunc ſcopum hirdophne, productrice illorum ſymptomatum, quae potionem aquae maledictae comitari, Sotamque afficere ſolent. Haec ſunt, ſimprimis ſi Santen Ardoinum, quem ſupra cap. V. citavimus, aures praebeamus, ſequentia: anguſtia vehemens, rugitus et inflatio ventris, mentis alienatio et aeſtuatio, inflammatio, ventris fluxus, ſyncope, et niſi ſuccurratur, mors.

Sed clava quaſi Herculis hanc R. Zirzae conjecturam, vel commentum potius, monſtri quid alens, proſternit poſt Excell. Wagenſeilium, fuſius Vratislavienſis reverendi quondam gloria chori, Acoluthus, in doctiſſimo de Aquis amaris maledictionem inferentibus commentario, partim ſilentio ſacrae Scriptu-

Scripturae, partim aliorum Rabbinorum, in Majorum verba non jurantium, sed illis obloquentium, corona. Et profecto Moyses, dum omnia et singula in lege hac zelotypiae exercenda, adeo accurate depinxit, et imprimis aquae confectionem ita praecepit institui, ut ipsa aqua foret sancta, vase eoque fictili, hauriretur, pulvere et quidem non alio, quam qui in pavimento Tabernaculi jaceret, misceretur, illaque tandem aboleretur scriptura schedae, absynthium, vel hirdophnen aliamve rem amaram, si qua fuisset adhibenda, non omisisset annotare.

Perplacent igitur, quae in hunc locum consummatissimus Theologus, *Augustus Varenius*, (dum olim in alma Rosarum studiis incumberem, Praeceptor, Hospes, Affinisque filiali post fata observantia colendus venerandusque) commentatus est: *Non quidem gratus palato poterat esse confectus de sordido pulvere, et abluto atro charactere potus, juxta facultatem naturalem, quam habiturus erat ex confectione superiori aestimatus; dubium tamen, an propterea amarissimus. Nihil obstabit, intelligere aquas illas nec ex facultate naturali, nec ex indita supernaturali absolute; sed indita per Verbum respective, non nisi in subjecto reo exercenda; dici pro-*

ut מאררים *ſeu* execrationem *inducentes*; *ita et* מרים *i. e. amaras, ratione ſcilicet exiſtentiae in applicatione ad ream: Cum contra innocenti bibenti, nec eſſent* amarae, nec execrationis inductivae: *pro quo facit vehementer poſitus vocis* למרים *in v.24.et v.27. et praecedens hic Paſchta accentus.*

Et quis tot prodigiis divinis factis in gente Iſraëlitica, in hoc zelotypiae probandi negotio non ſubſcribat, cum gentes etiam profanae hujusmodi prodigioſis occultorum facinorum veritatem explorari ſolitae. Sic in perjurii ſuſpicione habebant Ethnici ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ, *aquam redargutionis*, prout aqua zelotypiae vocatur a Graecis interpretibus. Firmat hoc teſtimonium *Philoſtrati* de Vita Apollonii libr. 1. cap. 6. p. 7. Edit. Olear. referentis de aqua juxta Thiana Asbamoea dicta; *haec enim juramenti fidem praeſtantibus aſpectu placida et guſtu dulcis, at perjurii reis palam adverſatur. Epota namque oculos pedesque ac manus pejerantis invadit, puſtulis ac vomicis totum corpus inquinans*; vel ut Excell. Olearius vertit: *moxque et aqua intercute et tabe corripiuntur.*

Qui

Quivir laudatiſſimus loc Philoſtr. libr. III. c. 15. ubi de aqua probationis apud Indos agit, inſignem *Pophyrii* quoque locum in fragment. de Styge, cui *λίμνης δοκιμαστηρίου*, lacus probationis nomen, affert; quibus addi poteſt aquarum quaedam in Sicilia ſcaturigo, furti ſuſpicionem dirimens, apud *Macrobium* Saturn. L. V. c. 19. Spectat huc, quod Pauſanias L. VII. ſcriptum reliquit, de ſacerdotiſſis Graecorum, ſcortationis inſimulatis, taurini ſanguinis hauſtu probare ſolitis; *et eo epoto*, inquit, *ſi legi* de caſtitate colenda *fraudem fecerit*, *αὐτίκα ἐκ τούτου τὴν δίκην ἔχει*, *flagitium e veſtigio morte luit.*

Nec tamen his gentilium luſtrationibus inducor, ut ſtupendae alias eruditionis Viro, *Spencero*, de Legib. Hebraeorum ritualib. libr. III. cap. II. ſect. III. pag. 788. ſeq. ſubſcribam: qui legem eam latam fuiſſe aſſerit, ne populus ille *σκληροκάρδιος* in uxores ſaeviret, quas adulterii haberet ſuſpectas; Deumque Hebraeorum genti rationem miraculoſam ad uxoris innocentiam probandam conceſſiſſe, ne gentes exterae prodigio vel privilegio aliquo populum ejus ſuperare viderentur; vel Hebraei zelotypia commoti medio aliquo magico, et inter gentes uſitato, ad ſuſpectam uxorum fidem explorandam uterentur.

Atque haec illa ſunt, quae de Rhododaphne in medium proferre libuit. Jam vero, finem impoſiturus, aliis, quibus

bus plus otii ſuppetit, accuratiori examine reliqua commendo, atque qualiacunque haec cogitata ut aequo animo ſuſcipiat, Benevolum Lectorem Horatiano illo obteſtor:

Vive, vale; ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti; ſi non, his utere mecum.

CON-

CONSTANTINIANA DAFNE.

JAm Colophonem imposueram elaborationi Rhododaphnes, cum Numine propitio ad Sabi Danubiique ripas funderetur ingens Turcarum exercitus. Dum igitur Invictissimi Caesaris nostri, in foedifragos Getas Martis Vltoris exsuperantissimi, triumfalibus lauris cinguntur tempora; haec quoque de Constantiniana Dafne, Danubiali opere, nata est meditatio. Probavi in Rhododaphnes c. 1. Daphnen prope Antiochiam Daphnoide Apolline celebrem, Syris et posterioribus Graecis dictam; et Dafnin clarum Calogerorum in Attica, inter Athenas et Eleusinen situm, monasterium a Rhododaphne, ubertim ibi crescente, Cl. *Sponio* teste, nominatam esse. Monstrat his mihi intento animae dimidium meae, Amicorum certissimus, *θαυμάσιος Thomasius*, e nummaria, qua abundat, penu, nummum post *Occonem*, *Golzium*, *Baronium*, *Gretserum*, et quos non? a *Patino*, in Numism.

M aereis

aereis Impp. p. 466. inter Constantini M. numismata relatum, capite Constantini non galeato, sed lapillis cincto: ex altera parte sedet Victoria, dextra ramum tenens, dubium an verae, vel sylvestris, Victorialis dictae. Nobiliss. *du Fresne*, Dominus du Cange, in splendidissima Historia Byzantina p. 18. dextra scipioni inniti credit, laeva autem laurum gestare; hanc alii palmam interpretantur. Calcat praeterea captivum victoria juxta tropaeum; cum epigraphe: CONSTANTINIANA DAFNE. Infra legitur CONS. quo Cl. *Patinus*, *Constantinopolin*, R. P. *Harduinus* in Num. Secul. Constantin. *Civitates Omnes Narbonensis Secundae* designari autumat.

Oedipo indigere hunc nummum, credit versatissimus hoc in studio *Patinus*, et cum Excell. *Begero*, Thesaur. Brandenb. T. I. p. 806. tandem concludit: ob continuas victorias laurum totam se Constantino asserere voluisse. Purpuratorum decus, magnus Annalium Ecclesiasticorum conditor, *Baronius*, T. III. p. 690. hanc Constantinianam Dafnen, non lauro, sed potius loco cuidam hoc superbienti nomine, et quidem Daphni prope Antiochiam, quam Ausonio nominare placuit: *Phoebeae lauri domum Antiochiae*; vindicare nititur, eamque statua Helenae, matris Constantini, ibi posita, nomen *Augustalis* obtinuisse statuit, ut abolito nempe Apollinis Daphnoidis nomine, transiret ex superstitione in religionem. Obtinuit hoc demum Gallus, qui S. Babylae Martyris loculo illuc translato, Ecclesiam in delubri locum exstruere decrevit, de quo Sozomenus. Ex quo tempore nullum amplius responsum daemon dedit, Julianoque Imperatori significavit, ob corpus Martyris ibi situm loqui non posse; quare inde tum asportari curavit. Tradit insuper *Caesar* Cardinalis *Baronius*, inscriptionem nummi hujus, nonnullis invicem separatas dictiones videri, ideoque debere legi: CONSTAN-

TINI

TINI ANADAPHNE; quid autem Anadaphne sit, intactum plane relinquit. Consentit Baronio, Romani Juris longe peritissimus, *Guido Pancirol.* in Thes. variar. lect. utriusque Jur. libr. II. cap. 258. p. 428. nummumque hunc ad Daphnen Antiochiae spectare autumat ad Tit. *de Cupressis ex luco Daphnes non exscindendis*; quem alii plures sequuntur. Sed Daphnen Antiochenam non magis designari hoc nummo, ac Daphnen Lyciae oppidum, de quo *Stephanus Byzantinus*, vel *Herodoti* Daphnes Pelusias, ab Euphorione Daphnusas dictas, mox adducendis rationibus clarum evadet.

Si fides habenda Cl. *Patino*, qui Constantinopoli cusum credit et signatum nummum, in loca huic urbium orbi contigua, Daphnes nomine venientia, esset inquirendum. Exstabat Daphne φαινομένη Stephani, vel potius e correctione magni *Holstenii*, μαινομένη sive insana; quo nomine quoque appellatur in Periplo Pont. Euxin. et Palud. Moeotid. p. 19. ubi additur: νῦν λεγόμενον σωσθένην, nunc Sosthenes dicitur; Memorat porro doctiss. Interpres, Is. Vossius, ex Arriano, σωσθένεῖον pariter nominari. Vid. Geograph. veter. scriptores minor. a Cl. Hudson. edit. vol. 1. e Theatr. Sheldon. Portum in ore Ponti ad dextram naviganti, quem insanam Daphnen, unde portui nomen, Rhododaphnen esse cap. III. ex *Ptolemaeo*, Hephaestionis filio, fusius probavimus; *Apollonius Rhodius* Argon. libr. II. v. 166. νεάτην Δάφνην nominat: ad quem locum videnda, quae ex *Andrea Tenedio* et *Apollodoro* afferuntur a *Scholiaste*.

Est et prope Constantinopolin Daphne Medeae Pharmacitidis, inter locum nuncupatum *Senem mortuum*, et promontorium *Estias*, in valle, in qua etiam nunc visuntur, ex relatione *Petri Gillii* Albiensis de Bosporo Thracico lib. 2. c VIII, rudera aedis Demetrianae, in vallicula angusta, undique asperis collibus circumclusa.

Eſt et Daphne Byzantia, cultu Apollinis Daphnici praeclarum Conſtantinopoleos ſuburbium, in planitie diplocionis ampla, culta, urbique vicina, mitibus et vitiferis vallibus cincta, in qua, referente Hiſtoria *Evagrii*, Mammianus inſignis Senator, conſtruxerat Antipharum e regione balnei publici, et poſita erat Mammiani aerea ſtatua. Credit *Gillius* Antipharon appellatam ex eo, quod ſita eſſet contra Pharum, quam *Marcellinus* dicit fuiſſe Byzantii, in promontorio *Chryſocera* nuncupato, quod *Dionyſius* appellat Boſporium. Agathiam in hoc Daphnes vico habuiſſe ſuburbanum, conjicere licet ex ejus Epigrammate inſcripto: *in hortum maritimum*, quod *Petr. Gillius* l. c. nobis exhibet. Hinc ſcriptis *Agathias* Daphnicorum nomen impoſuit.

Extitit denique in magno Conſtantinopolitano Palatio locus, appellatus pariter Daphne, quod ex *Codino* refert Dn. *du Cange* in Hiſtor. Byzant. et quidem Conſtantinopol. Chriſtiana L. II. c. IV. p. 122. Locus ita nominatus a ſtatua Daphnes fatidicae ibi poſita; vel quod ibi Calendis Januariis Senatus a populo τὰς Δάφνας acciperet. *Suidas* Daphnen ſtatuit in Auguſteo, ubi ſtatuam, ait, Helenae matris Conſtantini ſtetiſſe ἐις τὸ ἀσκεπὲς τῆς Δάφνης, et ab eo locum appellatum Auguſteum. Patet hinc manifeſtus error Card. *Baronii*, *Panciroli* aliorumque, qui ut Conſtantinianam Daphnen Antiochenae vindicarent, ſtatuam matris Conſtantini et Auguſteum huc tranſtulerunt. *Theophani* p. 374. et *Leoni Grammatico* p. 458. Daphne illa pars eſt magni Palatii, ad quam ſtetit Oratorium Sancti Stephani, diciturque ἐυκλήριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάφνῃ, ut *Simeon Logotheta* in Michael n. IX. et Leo Grammat. p. 458. habent, cit. Dn. du Freſne. l. c. Sed an haec loca omnia, Daphnes dicta, unquam *Conſtantiniana* fuerint cognominata, vel cognominari promeruerint, nemo certo affirmet.

Ad aliam Daphnen veriorem, et huic nummo convenientiorem, ducimur ab eruditiſſimo *Gretſero*, celeberrimo Societatis Jeſu Theologo, in aureo, quem de Cruce ſcripſit, opere T. III. Libr. I. cap. XXXI. Secuti eum ſunt Vir Divinarum et humanarum rerum ſcientiſſimus, *Jac. Gothofredus* Not. in Libr. VII. Cod. Theodoſ. Tit. I. de re militari p. 273. ingens Galliae literatae decus, *H. Valeſius*, Not. in Ammian. Marcell. Libr. XXVII. cap. V. pag. 376. Edit. Excell. *Gronovii*, qui nummum hunc Tab.

VI. huic

VI. huic Edit. praefixa pariter exhibet. R. P. *Harduin.* in curis secundis ad Num. antiq. Popul. et Vrb. illustr. Edit. Paris. in 4. p. 598. (in nova enim editione Selectorum Operum Amstelod. Ao. 1709. Daphnis plane omissa est) et denique Illustriss. *Spanbeimius* Observ. ad Julian. Imperator. Orat. I. p. 266 Probant hi ex *Procopii* loco Libr. IV. de Aedificiis cap. VII. p. 83. Μεθ' ὃ δὴ τὸ Τραμακαρίσκας (Valesius legit τρισμαρίσκας) ὀχύρωμά ἐστιν. Οὗπερ καταντικρὺ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἠπείρῳ Κωνσταντῖνός ποτε Ῥωμαίων βασιλεὺς φρούριον οὐκ ἀπημελημένος ᾠκοδομήσατο Δάφνην ὄνομα, οὐκ ἀξύμφορον γενομικὼς εἶναι φυλάσσεσθαι ταύτῃ τὸν ποταμὸν ἑκατέρωθεν. *Sequitur arx Tramacarisca, cui in opposita continente respondet Daphne, castellum olim a Constantino Romanorum Imperatore haud negligenter extructum, cum e re publica esse existimaret; ut ibi utraque fluminis Danubii ripa praesidio teneretur.* Et cap. XI. inter Castella Istro apposita, Κωνσταντιανὰ habet pro Κωνσταντινιανὰ, uti credit R. P. Harduinus l. c. Datur tamen Constantina quoque, latissime a nostra distans Constantiniana, montis prope inaccessi vertici imposita, distans Tuneto 45. vel 50. Bona 20. vel 25. et Algeria 70. milliaribus Germanicis, Cirta olim dicta, quam accuratissime descripsit et ectypo ab Amplissimo Witzio, Reipubl. Amstelod. Consule dignissimo, communicato illustravit Vir, nescio an dignitate, ingenio vel literis illustrior, Gisb. Cuperus, Not. in Lactant. de Mort. Persecutor. p. 234. seqq. Nec mirum cuipiam videbitur, recepti pridem apud nobilissimas Romani orbis civitates moris gnaro, Constantinianae huic noviter exstructae arci cognomen impositum fuisse. Hujus quippe rei obvia est, maxime in antiqua nummorum supellectile, ratio: ut nempe a quibus urbes erectae aut ornatae fuerant et beneficiis affectae, ab eorum Imperatorum, tanquam totidem loci vel conditorum vel restitutorum, nominibus appellationes frequenter mutuarentur, quod plurimis exemplis doctissime, uti solet, asseruit, ὁ πάνυ *Spanbeimius* l. c. p. 266. seqq.

Situs hujus a Constantino noviter exstructi munimenti, sive Daphnes Constantinianae, patet ex loco *Procopii* modo adducto, nempe ex adverso Castelli Trismacariscae in opposita continente. Vocatur *Ptolemaeo* Τρομαρίσκα, in Tabb. Peutingerianis, Trasmarisca, forte pro Transmarisca: Sic enim Itinerarium Antonini et Notitia Dignitatum Imperii

 Orientis

Orientis exprimunt. Conjectura viri, cui Geographica studia plurimum debent, Transmariscam dici quasi Transmarisiam vult, a fluvio Daciae Moesiaeque Mariso, qui *Straboni* Libr. VII. Μάρισος, Ravennati Anonymo, Marisia, Ptolemaeo Ραβών audiens, ex Dacia transverse sub nomine *Marocz* Tibisco (vel uti in veteri Inscriptione apud Gruterum, Tibisso) miscetur, in Danubium exonerandus; per quem Marisiam fluvium auriferum, Romanos milites olim vasa ad belli usum necessaria, devehere solitos esse, *Georgius a Reichersdorff* in Chorograph. Transylv. testatur. Cum igitur trans Marisium sive Mariscum fluvium, Moesiam versus constructum hoc Castellum, Transmarisiam vel Transmariscam dictum autumat. Firma quidem foret haec conjectura, si in Moesia superiore sive prima illud fuisset situm: cum vero in Moesia secunda, ad ripam Danubii Pontum Euxinum versus, inter Durostorum et Axiopolin a *Ptolemaeo* locetur Tromarisca; dubius certe huic conjecturae locus. Hic ex mente Cl. *Panciroli* Not. in Notit. Dignit. Imp. Or. cap. CLIII. quandoque Jura Diocletianus condidit. L. 28. C. de Fideicom. in quibus mendose legitur *Trans mare* pro Transmariscae. Erat sub dispositione Viri spectabilis, ducis Moesiae secundae: hinc in Notit. Imper. Orient. inter *Auxiliares, milites Novenses Transmariscae*; item inter Legiones *Riparenses praefecturae Legionis undecimae Claudiae cohortis quintae pedaturae superioris Transmariscae, et Praefecturae ripae Legionis undecimae Claudiae cohortis quintae pedaturae inferioris Transmariscae* recensentur. Milites *Novenses Transmariscae* quod concernit, erant illi ex Novo oppido, alias Theodosiopolis, vel Novae Alilae dicto, ad ripam Danubii, ubi excubabant, inde Novenses appellati. Ad reliquos praefecturae Legionis XI. Claudiae quod attinet, e *Dione* constat Libr. LV. Vndecimam Claudianam Legionem in Moesia Inferiori fuisse, quam a se Claudius cognominavit; ea vero tota non degebat Transmariscae, sed pars erat Durostori. Haec Cohors superiorem et inferiorem ripam tuebatur Tramariscae, aut per errorem, quod Pancirolo placet, est duplicata.

Fusius haec de Transmarisca sive Ptolemaei Tromarisca dicta, ut situs Daphnes ex adverso in opposita continente eo melius innotesceret. Ne mireris tamen hujus castelli nuspiam in Tabulis Geographicis fieri mentionem, invenireque locum: cum enim paene omnibus medii aevi et posteriorum temporum Geographis Ptolemeanae pro norma fuerint, hic vero

vero Pelufienfis (quem in Geographia et Aftrorum fcientia diviniffimum et fapientiffimum virum appellavit Heracleota Marcianus init. Peripl.) jam tempore M. Aurelii Antonini floruerit, Dafne autem demum fub Conftantino M. extructa, non mirum exulare illam in Tabulis, quam tamen ex locis Ammiani et Procopii adductis, noffe potuiffent et debuiffent.

Occafionem extruendi hoc Caftellum maximo Imperatori praebuere, Scytharum, Sarmatarum, praecipue autem Gothorum irruptiones. Difcimus hoc ex Auctore veteri Anonymo, qui olim apud *Sirmondum* exftabat, poftea vero a praeftantiffimo *H. Valefio* cum Ammiano Marcellino editus eft. Haec ille memoriae tradidit, p. 506. Edit. Gronov. Cum effet Theffalonicae Conftantinus, *Gothi*, (et Sauromatae fub rege Raufimodo, ut Zofimus refert L. II. p. 93. feqq. Edit. Sheldon.) *per neglectos limites* erumpentes, et vaftata Thracia Moefiaque *praedas* agentes, Conftantini tenore (Valefius *terrore* legit) et metu repreffi, captivos impetrata pace reddiderunt. Zofimus Libr. II. p. 111. Edit. e Theatr. Sheldon. hac occafione optimum Imperatorem infectatur, quod limitem Imperii Romani Barbaris expofuerit, utpote fubmota majore militum parte a limitibus, contractisque iis in urbibus, nullius opis indigentibus. Sed quis de fide Zofimi dubitare non incipiat, cum e Daphnes extructione in limite, Barbarorum incurfionibus infami, alia omnia pateant. Firmat hoc ulterius Cl. Gothofredus ad *L. I. de commeat.* ubi tam enixe in id incubuit vigilantiffimus Imperator, ne milites a caftris aut fignis vel praetenturis fuis abducerentur, Barbaris hoc ipfo praedandi facultatem adimens. Verum eft itaque Photii Patriarchae de Zofimo judicium, referentis, eum, religionem paganam fecutum, in pluribus adverfus pios faepiffime latrare.

Inftituit autem Conftantinus his in limitaneis locis difciplinam militarem, milite nominatim fub fignis fuis retento, *praetenturarum* nomine, de quibus fufius Cl. Dodwellus in elegantiff. Diff. de Ripa Striga §. VIII. et IX. Abunde hoc porro probant Conftantiniani Daphnenfes et Balifta ii Dafnenfes, quorum mentio in Notit. Dignit. Imperii. Suberant hi Magiftro militum per Thraciam, qui tres vexillationes Palatinas, quatuor Comitatenfes, legiones Comitatenfes XXI. quas inter Conftantiniani et Baliftarii Dafnenfes erant, regebat. Priores in figno geftabant, fecundum *Pancirolum* l. c. in lutea parma globum aureum, duobus

duobus circulis, caeruleo luteoque, cinctum, quem a IV. partibus terna coerulea flagella circumstabant. Indicabat hoc flagellandos hostes, qui Romanum orbem, duobus junctis Imperiis munitum, impetierint; quale flagelli genus in aureis nummis ipsum Justinianum Imperatorem, barbaris minitantem, manu tenere asserit toties laudatus *Pancirolus*.

Posteriores, nempe Balistarii Dafnenses, in parma rubra habebant aureum globum, duobus circulis, coeruleo et luteo, cinctum, qui octo acutas cuspides emittunt, quemadmodum Fortenses auxiliarii sub Magistro militum per Orientem. Margo duplici limbo circumdatur, luteo et viridi.

Ex his satis apparet, inter munitissima munimenta extitisse Daphnen Constantinianam, nummumque hunc fuisse cusum et signatum, cum Gothi, uti Anonymus supra citatus, et a Valesio editus scribit, Constantini terrore et metu repressi essent, captivique impetrata pace redditi, Daphnes nempe ope. Δάφνη enim Graece Laurus: itaque Constantiniana Dafne, Victoria est Constantini Maximi. Sic fatur R. P. *Harduinus*. Hanc Victoriam obtinuisse suspicatur Cl. Patinus XII. Kal. Maji A. V. MLXXXXIV.

Gothicae hujus Victoriae testes exstant quoque, apud Nobiliss. du Fresne in Familiis Byzantinis, bini Nummi Constantini M. alter *de devictis gentibus Barbaris*, alter de *Victoria Constantini Gothica*. Quae Numismata apud Dn. du Fresne disjunguntur, in nummo Palatini Thesauri Cl. Begeri p. 569. conjuncta cernuntur, pleniore inscriptione, typo elegantissimo. Caput est laureatum, cum inscriptione: IMP. CONSTANTINVS MAX. AVG. In aversa miles Romanus captivum ad Imperatorem, militari habitu adstantem, trahit. Inscriptio talis est: DEBELLATORI GENTIVM BARBARARVM. GOTHIA. Scilicet Imperatori Maximo, gentium barbararum debellatori, nec Gothi potuere resistere. *Tametsi Barbari et Gothi*, scribit *Socrates*, in agros Romanos irruptionem facerent, tamen Imperatoris institutum in Ecclesiis construendis neutiquam praepeditum est, sed utrique negotio provide ab eo prospectum. Nam istos, crucis vexillo, quod est Christianorum proprium, in praelio fretus, tam fortiter devicit, ut non solum tributum,

quod

quod ab antiquis Imperatoribus dari solebat Barbaris, ipse illis penitus ademerit, sed illi etiam, quod in credibile, Victoria obstupefacti, tunc primum Christianae religioni colendae cujus praesidio Constantinus insamis evascunt, so totos traderent. Ob tantam pactum Imperatori Christianissimo Victoriam cur non Dafnem porrigeret triumphalem. contra Barbarorum irruptionem erecta Constantiniana Dafne. Hincque putet cur Imperator hic Graecis ἰσαπόστολος vel ὁ ἐν βασιλεῦσι Ἀπόστολος dicatur promoruit porropp.

Pronceruit porro in condendis munimentis, et limitibus contra Barbarorum in cursiones assecurandis, Imperatoris inde esse vigilantia nummum, a Cl. *Patino* in Num. Imper. ex act. Med. et minim. formae p. 466. recensitum, in quo Funis vel aliud aedificium, quod Dafnen Constantinianam interpretatur Rev. p. *Harduinus*, lunis secund. ad Numm. Pop. et V. cum Inscriptione: PROVIDENTIA AVGG. Cl. Patinus suspicatur, nummum a Filiis in Constantini Patris memoriam percussum, Augustosque plures duplicata litera GG. designari. Stellam insuper superium positam Apotheosia denotare credit. Sed cum plures Imperatoris hujus nummi similes, omnes *allato huic nummo*, sine Dafnes inscriptione, memoriam dubius hic reo, an nostram hanc Constantinianam tangat. Quod si quis nobis demonstret stellam hujus munimenti fuisse proprium insigne, quae tamen in pluribus Constantinianis nummis conspicitur, aliquid roboris accederet huic conjecturae; praesertim cum balistariis Dafnensibus, uti jam innuimus, in parma fuerit globus aureus octo acutos cuspides emittens, adeoque stellae parma dissimilis.

Melius in hanc Imperatoris constantissimam Industriam vigilantiamque quadraret Nummus Aureus inter ducis Arschotani Caroli Numismata a Jacobo de Bie recensitum et apud Harduin. in Numism. secul. Constantin. p. 476. in quo Caput Constantini Lomiasa in aversa parte Inscriptio PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI SAPIENTIA; expressum autem in figura Symbolum conjuncta cum prudentia et sapientia virtutis militaris. Colomne Sapientiae robur stabilitatemque designat e, constantia. Noctum Minervae sacra, seu ipsa Minervam Eeum gentilam sapientiae tutolarem sive dotes eos Constantino communicatas.

Ad columnam reclinatur hasta, Clyprus Galea, ac si sapientiae arma se submittant et vim ut ait Horatius *temperatam* sapientia, Dii quvque promoveant in majus. Absit quae ad providentiam Augusti spectant, ad Daphnes exstructionem trahamus.

Cum successu temporis et Barbaris et Daphne et Trimarisca destructae essent, constabant enim primitus e *Procopii* testimonio libr. IV. de Aedific. cap. 6 potissimum e Turr, stabilique muro circum datus) Justinianus Caessar in muniendis limitibus, si *Procopio* fides habenda, occupatissimus, ut plura alia castella ad Istrum haec quoque insigniori amplitudine, et ad mojorem feruritatem firmicoribus munimentis restauravit, ex quibus illinc retro actis Romanis militibus, (belli enim alea anceps) novo vigore novoque robore hosti possent resistere; qui ipso loca haec variis incursionibus Barbarorum exposita, in firmas securasque sedes mutavit. Addebat enim Imperator his limitaneis munimentis, praesidio instructis qualem Daphnen fuisse ex Constantinianis ac balistariis Dafnensibus jam probavimus exterrum quoque Castorum obsidionalium limitem. Id discimus ex *Anonymi libello de rebus Bellicis*, citato ab Excell. *Dodwello* Differt. de Ripa striga: Sic enim ille: *Est praeterea inter commoda Reip. utilis limitum cura, ambientium ubique latus Imperii, quorum tutelae assidua melius castella prospicient, ita ut millenis interjecta passibus stabili muro, et turnibus firmissimis erigantur. Quas quidem muritiones possessiorum distributa solicituda sine publico sumtu, constituat, vigiliis in his et agrariis exercendis, ut provinciarum quics cirbumdata, quodam praesidii cingulo requiescat.*

Pro-

Promittebam mihi ex *operis Danubiaelis Marſigliani Prodromo*, maximo ſtupendoque molinime, aliquid de daphne, vel ejus minimum ſitu et raderibus ſolarii, quippe ripenſes antiquitates omnss militares, conſtantes ex fortalitiis ſive aggeribus et cireumvallationibus, recenſendo, clare demonſtrat, Romanas fuiſſe, quod ſub aggeribus iſtis ac ruderibus, numiſmata, lapides cum inſcriptionibus, et ſimilia quae inter Elephantum quoque oſſa fuerint juventa; ſed in enumeratione harum antiquitatum militarium Danubii daphnes noſtrae plane dememinit; ac ingenue tandem fatetur: *antiquas denominationes quae alicubi dautur locorum ab Authoribus priſcis indicatorum, adjicere nec libriſſe, nec profuisſe, cum tanta ſit inter eos diſcrepantia as in univerſum tanta ambignitas, nt negotium conciliationis inter illos ſuſcepturus, potius in Labyrinthum inextricabilem videatur incidere, quam ut optatum finem ſit conſecuturus.*

Interim tamen *ſtationem ad Daphnem luſoriarum* fuiſſe haud abſonum erit ſtatuere. De his *luſoniis Danuviis* (ſic pariter in nummo Trajani ap. Cl. Triſtan Commentair hiſtorius. T. I. p. 391. et R. p. Harduin. in Hiſt. Auguſt. e num. p. 749. et in Gruter. Inſcript. oper. pro Danubii legitur,) libr. VIII. Cod. Theod. Tit. XVII. agitur. Luxuriae luſoriae militares naves, ad belli aleam praeparatae erant; eas diſtinxit a liburnis Vegelius Vir inluſter, lomes, et bellici apparatus ſcriptor ſcientiſſimus libr. II. c. I. *Liburnae quibus maria, luſoriae quibus flumina ſcabantur.* Sic de *luſoriis Rheni* in Vit. Bonoſi. *Gic idem, quum quodam tempore in Rheno Romanas luxuras*, (pro luſurias) *Germani incendiſſent, timore ne poenas decet ſumſit impetirem.* et fuſius ad huc de ſuis luſoriis Rheni mili-

 taris

taris ille Hiſtoricus *Ammiarus Marcellinus* libr. 18. qui et *luſoriarum Moſae* libr. 17. meminerat.

Id nominis e mente Cl. *J. Gothofredi* obtinuere, quod ludere ſit agitari et morari ac diſcurrere, ac proinde non abuſive, ſed propriae laſoriae naces omnes dictae quibus diſcurritur ſive ad delitias, ludam, laſciviamque ac laxuriam, ac proinde imbelles ac delicatae; ſive ad excurſum militarem et armatae, ſive militibus armatis inſtructae, cujuscunque illae modi ſunt, majores vel minores; id quod ex plurimis ſcriptoribus veteribus probare nititur.

Dicebantur autem luſoriarum aliae *judiciariae*, aliae *agrarienſes* quod patet ex unica lege Tit. XVII. libr. VII. *Cod. Theodoſ. Judiciariae* erant Dromonis qui per fluvium diſcurrebant, ſpeculaturae, judicaturae, exploraturae, nam qui hoſtis perrumperet; *ſcaphae exploratoria Veget.* libr. V. c. 7. *Agrarienſes* vero laſoriae erant, quae in flumine quidem ludentes id eſt haerentes non diſcurrebant, verum slatariae erant, et interea dum judiciariae ſpecularentur, in conflictus ſpecula, maritiſſima ſtatione, (navali ſcilicet) degebant; id enim agrariae vox involvit; et ut brevibus rem explicem, pontis quaſi navalis vices praeberent. Ad Daphnen tales extitiſſe *naves ſtantes* uti *Livio* et *Hirtio* paſſim, vocantur, diſcimus ex *Ammian. Marcell.* libr. 27. c. V. p. 376. Edit. *Gronov.* ubi de Valente haec narrat: *pubeſcente vere quaeſito in nnum exercitu prope Daphnem nomine munimentum eſt caſtrametatus! ponteque contabulato ſupra navium foros flumen transgreſſus eſt Hiſtrum, reſiſtentibus nullis*; haec ſatis confirmare

mare videntur eaquae de lusoriis agrariis sive ponte navali ad daphnen hactenus protuli, quamvis non pontibus tantum contabulatis supra navium foeos, sedet pontibus saxeis et stupendis conatibus fluviorum hic poene maximas subjugum raptus sit; id quod pons Trajani, opus sec. *Procopium* Apollodori Damasceni, quo Ister suis in utraque ripa claustris communitus est, satis evincit. Vid prae aliis qui pontes hujus meminere, laudatissimi *operis Danubialis Marsigliari Prodromus* T. II. p. I. §. XXX. pag. 21. Constantinum quoque Magnum pontem Saxeum Danubio imposuisse riposque et hinc inde constructa cayella junxisse, non ex Cedreno tantum, sed et fusius ex Niceph. Callist. 7. c. 49. probari potest.

Scilicet maxima Imperatorum cura erat, cum in navibus securitas Imperii, in his Danubii limitibus verteretur, ut singulis annis tot veteres lusoriae repararentur, vel tot novae aedificarentur, quod luculenter patet ex verea Lege jam citata Tit. XVII. libr. VII. *Cod. Theodos.* quam Imperatores Honorius et Theodosius A. A. Constanti Magistro militum per Thraeticas (leg. Thracias) dedere. Hanc navium aedificandarum curam ap. Athenienses ad senatum quingentorum pertinentem, extollit in *Androtiana Demosthenes* et Petricles ipsis Author fuerat, ut ro quotannis aedificarentur; hinc *Vipianus* pariter testatur, quod et apud Romanos vix Reipublicae amores quis habitus fuerit, qui non singularem curam aedificandarum napium gessisset.

Innoluit hoc Imperatorum orientalium in lusoripis Danubii pro curandis studium; pariter CAROLO Imperatori nostro

nostro tot belli tot Pacis artibus sapientissimo, ideoque aeternitate dignissimo, quo certe nihil majus nihil augustius orbis terratum nunc alit et habet; hinc suscipindo contra Infideles nupent bello, haud minimum curarum partem in Classe Danubiali expediunde posuit. ratus inde suavissimos Victoriae fructus, in advehendo Exercitui commeatu explorandisque hostium conatibus, percipi posse. *Annuit immensa DEI bonitas tantusque Curas AVGVSTISSIMI CAESARIS Patriae Patris Indulgentissimi, internecina pene sacranorum clade, nuperrima bravit.*

Nec sine faustissimo omine factum reor, quod dum omne, qua late patet Imperium Romano-Germanicum, imo universus orbis Christianus ob Natalem *LEOPOLDI AVGVSTISSIMI INFANTIS* non sibi solum sed mundo geriti, gaudiis adhuc exultat, et ut disesso nunc orbitatis metu, orbis aeternitati perennitatem Gloriosissimi stemmatis aequare velit DEVS T. O. M. laeto pioque voto precatur; latissime hoc Austriaco Astro exoriente, in luces Thracas scythasque sacrilegos Christianus armaretur exercitus, castra moveret, denique hostes sub illo Belli fulmine et tulclari Augustae Domus Genio *EVGENIO* Principe, Duce fortissime adonietur et vinceret. Post atrocissimam enim pugnam, vix visis Trocarum copiis commissam supremi Numinis auspicio, cui immortales ideo gratias dicunt boni omnes, tot mollibus desideratis relictis castris splendidissimis, omnique apparatur bellico, hostes capessere fugam salutemque feralem in saevi Istrique flaertis quaerere coaaei sunt: Sic Imperatorum Maximus frangit tamenten Bosponam

Victor-

Victorque submittit superbum
AVSTRIAEO solio tyrannum.
EVGENIVS tanquam MARSVLXOR
mox tropaea
E Geticis repetita castris
Gente Germana volucri
Trans Scythia Tanaimque

proferet et plantabit. Fugit nempe oriente sole Austriax novo, astrotum cohors, babaricaeque pollescit Cynthiae

INFANTIS tenerum nescia ferre lubor.

Quis hoc sine DEI Providentia singulari factum credat, viullum reperes, qui exinde non auspicatissima capiet auguria, de hac caelo demissa Progerie Disque simillimo Principe

Nempe venturi fallert praesagia: habendus
Ipse tamen magnos maximus inter avos.
Austriatum *fortuna uovum ei porturit orbem*
Augusto angustus Principe mundus erit.

Erit praeterea (laete ominor) xictoria haec Instrumeuta sequentis, et TVORVM AVGVSTISSIME CAESAR, PATRIAE PATER indulgentissime auspiciorum consors FILIVS SERENISSIMVS ARCHIDVX LEOPOLDVS vitae suae diesper victorias numerabit, ut jure summo EXVPERATOR OMN. GENT. BARBAR. dici queas, quod nominis Constantino Magno tribuit nummus ap. Cl. Valentium in Numism. max. Modul. pag. 250. Sic *AVSTRIAE Erit Imperare Orienti Vniverso,* cuw

socia-

sociata Hadriacae sali Reginae Classe, fracta Getarae Terrae marsque vi, per Hellespontum Pontumque Euxinum, quo rurent Danubii undae, ad exterminandam gentem inpiem foedifragamque irruet, palmasque et laureas Austriacas cumulestis victoriis nulla seculorum diuturnitate marcescentes, aeternasque efficiet sic de aeternitate Augustissimae Domus, bonorum Imperii civium quisque auguratum; Nam
AVSTRIA Erit In Orbe Vltima

AEmula nam coelo, nunquam caesar a manebit
Aut si casura est, tunc simul astra cadent:

Haec DAFNES occasione vires ominor, atque Deo immortali humillimam Vota persolvens, ardentissimas ad eundem preces fundo, ut hac ipso adhuc circa victricia Augustissimi CAROLI nostri arma in vicinam collocet Dafnes, efficiatque et CONSTANTINIANA, CAROLINAM DAFNEN

